

HADI TZIKKELYEK, TÁBORI UTASÍTÁSOK ÉS A TÖBBIEK...

Magyar hadtudományi munkák bibliográfiája, 1790-1849

Jelen bibliográfia az 1848–49-es magyar szabadságharc és az azt megelőző több mint fél évszázad során keletkezett hadtudományi szakmunkákat tartalmazza. Nem véletlen ez a korszakválasztás. Csak ennek a két évnek a kiadványai megérdemelnének egy önálló bibliográfiát, de ez nem lenne teljes, ha a korábbi időszak forradalmian új hadtudományi eszméinek, valamint az azok nyomán bekövetkezett változások, és a hazai politikai viszonyok által behatárolt lehetőségek¹ között megszületett szakmunkákat nem ismertetnénk.

II. József politikájának köszönhetően Magyarországon is felgyorsult a nemzeti ébredés, a nacionalizmus, ami 1790-re jelentős rendi mozgalmat keltett életre. A mozgalom nyomán megerősödött az a tábor, amely az önálló magyar hadügy megteremtéséért küzdött. Az 1790/91-es országgyűléstől vissza-visszatérő követelés volt a nemzeti hadsereg és a magyar katonai felsőoktatás létrehozása. Ezt a törekvést csak több mint fél évszázaddal később sikerült megvalósítani, de az idevezető út sem érdektelen, hiszen az ország hadügyét sikerült olyan szintre fejleszteni, hogy 1848–49-ben a nemzet képessé vált kivívott szabadságát fegyverrel védelmezni.²

A francia forradalmi háborúk, majd a Napóleoni-háborúk hatására jelentősen átalakult a hadviselés, ami termékenyítőleg hatott a hadtudományra is. Az Osztrák Birodalomban először Károly főherceg fellépése nyomán indult változás, aki mint az osztrák hadsereg fővezére igyekezett az új szellemi alapokon új hadsereget teremteni. Számos könyvet írt, melyekben az egyszerű közkatonától a legmagasabb beosztású tisztekig igyekezett az új hadászati és harcászati elveket bemutatni, amiket a magyar szakírók is gyakran idéztek. 1806 és 1808 között kiadott szabályzatai alapjául szolgáltak a magyar nemesi felkelés új, immár magyarul is megjelenő szabályzatainak. Talán legjelentősebb munkája az 1813-ban megjelent *Grundsätze der Strategie...*, melyben a hadászat alapelveit taglalja, sajnos csak a szabadságharc leverése után jelent meg *A stratégia elvei az 1796-ki németországi hadjárat előadásával felvilágosítva* címen, Kiss Károly fordításában.³ Mint a birodalom legfőbb katonai irányítója, nem kerülte el a figyelmét a magyar hadügy fejletlensége és a nemesi felkelés megreformálása tett javaslatait nyomtatásban is közzé tette (*Relatio celsitudinis suae caesareae domini archiducis Caroli Generalissimi...*).

¹ Ez utóbbira nézve érdemes felidézniünk Raksányi Imre megjegyzését: „Ide ígatom a jelenleg is még alig elavult értekezés végét, hogy legalább azon mulathassuk magunkat, milly tekervényességekbe kellett akkor a censor ur személyes barátságának daczára is burkolnom a főnebbi olly egyszerű gondolatomat.” A Honvédelmi szövétnék ismertető röpirata, 1848. márc. 25., 5. o.

² A korszak katonai nyelvezetére nézve bővebben lásd: Markó, 1959–1961., a reformkor hadikultúrájának teljes körű feldolgozását pedig: Molnár, 1999. és Ács, 2005.

³ *Grundsätze der Strategie, erläutert durch die Darstellung des Feldzuges 1796. in Deutschland.* Wien, 1813. Fordítása Pesten jelent meg 1861–63 között.

A nemesi felkelést háborús időszakban többször is össze kellett hívni (1797, 1800, 1805, 1809), s alkalmatlansága 1809-ben végképp bebizonyosodott, így a korszakban további munkák születtek ezen elavult intézménnyel kapcsolatban (*Animadversiones historico-critico-diplomaticae in opus de insurrectione nobilium...*; *Relatio officiosa generalis de nosocomiis...*; *Summa prudentiae militaris...*; *Ungarns Banderien, und desselben gesetzmäßige Kriegsverfassung überhaupt*). Aztán a háborús időszak elmúltával a kérdés egyre inkább lekerült a napirendről és az országgyűléseken inkább a magyar katonai felsőoktatás majd a magyar nyelv használatának bevezetése a magyar ezredeknél került előtérbe.

Már 1800-ban megbízta József nádor gróf Keglevich Györgyöt, hogy mint a későbbi nemesi felkelés egyik vezetője, készítse a felkelő sereg számára kivonatot a cs. kir. csapatok szabályzataiból, a munkák (*A' magyar insurgensnek szükséges kötelességei; Az magyar insurgens a' katonai mozdulásokra szolgáló oktatások...*) a legközelebbi felkelés alkalmával 1805-ben meg is jelentek.⁴

1808-ban Pozsonyban megjelent egy, a legénységnek és altiszteknek szánt munka, kérdések és feleletek formájában német (*Verhaltungen aus dem Kompagnie-Reglement der k. k. oesterreichischen Armee in Fragen und Antworten...*) és magyar (*A' közkatonának, gefrajter', dobos', káplár', és strázsamesternek különféle kötelességei...*) nyelven. A következő évben pedig Pesten egy hasonló a lovasság számára „*A' szolgálatot illető szabások kérdésekre és feleletekre foglalva a' magyar felkelő nemes lovasság' köz vitézeinek és altisztjeinek számára...*” címen.

Az újabb nagy lökést, az 1809. évi nemesi felkelés hozott, amikor is számos munkán kívül (*Oktatás a' hadban való szolgálatra...*; *Egy gondolat, néhány fegyver gyakorlásban elő forduló, és az intező (commandó) szavak rövid elő-adásáról; Az újhadi-tudomány' lelke* stb.), a cs. kir. szabályzatok kivonatai is elkészültek magyar és német nyelven egyaránt. A magyar kiadások többnyire követik az eredeti német szöveg szerkezetét, olykor kihagyva részeket, némelyek pedig jelentősebb átalakításon estek át. Ugyanis a nemesi felkelők esetében érthető módon kevesebb dolgot kellett szabályozni, mint például a kaszárnyaéletet sem. A szabályzatokhoz mellékelt formanyomtatvány-minták német, illetve magyar nyelven készültek, azonban a gyakorlati szabályzatokban szereplő ábrák magyarázata mindegyik könyvben magyar nyelvű. Az erdélyi felkelők nem ezeket használták, számukra újabb szabályzatokat készítettek.

<i>Császári-királyi katonai szabályzatok</i>	<i>A nemesi felkelés számára készült német nyelvű kivonat</i>	<i>A nemesi felkelés számára készült magyar nyelvű kivonat</i>
Abrichtungs-Reglement für die kaiserlich-königliche Cavallerie. Wien, 1806.	Abrichtung-Reglement für die Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn. Pest, 1809.	A' tanításnak regulamentuma a' magyar felkelő nemesség' lovasságának számára. Pest, 1809.
Abrichtungs-Reglement für die k. und k. k. Infanterie. Wien, 1806.	Abrichtung-Reglement für die Infanterie der Insurrection des Adels von Ungarn. Pest, 1809.	A' tanításnak regulamentuma a' magyar felkelő nemesség' gyalogságának számára. Pest, 1809.

⁴ Markó, 1959. 309. o.

<i>Császári-királyi katonai szabályzatok</i>	<i>A nemesi felkelés számára készült német nyelvű kivonat</i>	<i>A nemesi felkelés számára készült magyar nyelvű kivonat</i>
Dienst-Reglement für die kaiserlich-königliche Cavallerie. Wien. 1807–1808.	Dienst-Reglement für die Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn. Pest, 1809.	A' szolgálat regulamentuma a' magyar felkelő nemesség' lovasságának számára. Pest, 1809.
Dienst-Reglement für die k. k. Infanterie. Wien, 1806-1807.	Dienst-Reglement für die Infanterie der Insurrection des Adels von Ungarn. Pest, 1809.	A szolgálat regulamentuma a' magyar felkelő nemesség gyalogságának számára. Pest, 1809.
Exercier-Reglement für die kaiserlich-königliche Cavallerie. Wien, 1806.	Exercier-Reglement für die Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn. Pest, 1809.	A' gyakorlás regulamentuma a' magyar felkelő nemesség lovasságának számára. Pest, 1809.
Exercier-Reglement für die kaiserlich-königliche Infanterie. Wien, 1807.	Exercier-Reglement für die Infanterie der Insurrection des Adels von Ungarn. Pest, 1809.	A' gyakorlás regulamentuma a' magyar felkelő nemesség gyalogságának számára. Pest, 1809.

Egy magyar katonai főiskola felállításának igénye még a 18. századra nyúlt vissza, s a bécsi udvar 1791-ben, az akkori viszonyok hatására kénytelen volt ígéretet tenni a katonai akadémia létrehozására, amiről 1808-ban törvényt is alkottak (VII. tc., nyomtatásban: *Gründung der Ludovicäischen Militär-Akademie am 4. Oktober 1808.*). Jóllehet az oktatásnak már 1809-ben el kellett volna kezdődnie, az anyagi fedezet is összegyűlt adakozás útján, a bécsi udvar mégis folyamatosan akadályozta a megnyitását. A reformkori országgyűléseken az ellenzéki vármegyék visszatérően sietteték a Mária Ludovika királynéről elnevezett intézmény megnyitását, de csak annyit sikerült elérni, hogy az 1827:XVII. tc. lehetővé tette az akadémia építésének megkezdését Pesten. Végül is az 1848-as év lázas előkészítő munkálatai után a Magyar Hadi Főtanoda, Petzelt József alvezredes irányítása alatt 1849. január 7-én megnyitotta kapuit, igaz, csak néhány napra, míg a megszálló osztrák katonai hatóság be nem tiltotta működését; így a „szabadságharc alatt a tisztképzésnek egyetlen sikeres megoldása volt csak – a csapat és a harctér”.⁵

Addig is a katonai gondolkodók tevékenységét egy másik intézmény fogta össze, a Magyar Tudós Társaság. Az alapító Széchenyi Istvánhoz csatlakozott Festetic László gróf 1826. évi adományával lehetővé tette, hogy egy „hadtudományi rendes” tagot felvegyenek, jobb híján a Matematikai osztály keretén belül. Feladata az európai hadügyi szakirodalom magyarra fordítása volt.⁶ Miután a magyar katonai nyelv fejlődésének kérdése szinte nemzeti ügyé vált, a katonákon kívül a társadalom és a tudományos világ érdeklődési körébe is bekerült. A Tudós Társaság által 1834-ben kiadott *Mathematikai műszótár* katonai kifejezéseinek összeállításán Kiss Károly főhadnagy, Szontágh György százados és Baricz György őrnagy dolgoztak.⁷ A munkát Kiss tovább folytatta és 1843-ra elkészült *Hadi műszótárával*. Következő évben újabb nyelvtörténeti szempontból ér-

⁵ Ács, 1999. 340. o. és Bényei, 1986. 300–311. o.

⁶ Ács, 1995. 84. o.

⁷ Markó, 1960. 170–172. o.

dekes könyv jelent meg *Magyar hadnyelvtan...* címen, szerzőjét – Cetz Jánost – Kiss Károly mellett, szintén ott találjuk a szabadságharc legnagyobb nevei között.

A fallal körülvett városok polgárainak régi kötelességei közé tartozott, a város közvetlen védelméhez történő hozzájárulás. Ennek egyik fontos követelménye volt, a polgárok felkészítése a háborúra, a fegyverforgatás rendszeres gyakorlása. A „polgárőrségek” a török háborúk után is fennmaradtak, ekkor már inkább a városi ünnepek fényét emelendő. A 18. század során a polgári alakulatok igyekeztek nemzetiség szerint és sokszor vagyoni helyzet (egyenruhás és nem egyenruhás századok) alapján is megkülönböztetni magukat. A városi polgárőrség életében a reguláris haderő hadszíntérre vonulása jelentett nagyfokú változást, ilyenkor a katonaság helyett láttak el helyőrségi és rendfenntartó feladatokat. A nemesi felkelőkkel egyidőben a városi polgárőrségek számára is készült egy szolgálati szabályzat (*Reglement für die Bürger-Miliz im Königreich Ungarn*) a nádor rendeletére; alapjául feltehetően szintén a cs. kir. katonaság számára kiadott szabályzatok szolgálhattak.⁸

A polgárőrségek természetesen a háború elmúltával is fennmaradtak, egyes településeken lövészegyletek alakultak, s gyakorlataikat több helyen is nyomtatott szabályzatok, vezényszó-gyűjtemények segítették. 1848 tavaszán aztán ezeket az egyleteket beolvasztották az akkor létrehozott nemzetőrségbe; Batthyány miniszterelnök határozottan kiállt amellett, hogy a sokszor arisztokratikus vonatkozásokat magán viselő városi polgárőri alakulatok ne tarthassák meg különállásukat.⁹

A magyar ellenzék, mely az 1723 óta fennálló állandó hadseregben a politikai elnyomás eszközt látta, vele szemben két módon próbált szembeszállni. Egyrészt a nemesi felkelés reformját sürgették, másrészt az állandó hadsereg magyarosítását kísérelték meg. A nemesi felkelésre vonatkozó törvények legutóbbi módosítása 1808-ban történt meg (1808:II., III., IV. tc.), majd az 1827:XV. tc. alapján kirendeltek egy reformbizottságot, amely 1830-ra elkészített egy, lényegi változásokat nem tartalmazó tervezetet, majd a kérdés a későbbi országgyűléseken nem került érdemi tárgyalás alá.

Az 1830-as évek második felétől egyre hevesebben került előtérbe a hadseregben belüli magyarnyelv-használat igénye; mely szintén eredmény nélkül maradt. Ugyanakkor a következő évtizedben megszületett az „első konkrét reformkori elképzelés az önálló nemzeti haderő felállításáról”, a jogegyenlőség és közteherviselés elvére épülő nemzetőrség terve, ami jelen esetben egy nemzeti reguláris haderőt jelentett volna. A tervvel a liberális ellenzéki, gróf Zichy Ottó lépett fel 1841-ben, megalakításának indokául az erősödő balkáni orosz befolyást (a pánszlávizmust) hozva fel. A tervezet végül is a konzervatívok ellenállása miatt nem kerülhetett sem az országgyűlés elé, sem sajtó alá. Zichy elképzelése – aminek a porosz katonai rendszer (Landwehr) szolgált alapjául, – csak a sajtószabadság megszületése után, 1848 nyarán látott napvilágot (*Nemzeti őrseregi organisatio*); anélkül, hogy az országgyűlés munkájára hatással lett volna.¹⁰

---

⁸ Molnár, 1992. 94–119. o.

⁹ Több ilyen értelmű utasítást és rendeletet ismerünk személyesen a miniszterelnöktől, vagy a hivatalához tartozó Nemzetőrségi Haditanács vezetőjétől, Baldacci Manótól. Többek közt Pest, Pápa, Pozsony, Szeged, Sopron és Temesvár elutasított kérvényeiről tudunk. 1848. július 3-án Baldacci a *Közöny*ben is közzé tette az erre vonatkozó miniszterelnöki rendeletet, amit Batthyány a kolozsvári központi választmányának, az erdélyi nemzetőrség szervezése tárgyában írt július 25-i levelében ismételtlen figyelmébe ajánl. *Urbán*, 1999. 335., 421., 755., 785. és 886. tétel; *Közöny*, 1848. júl. 3.

¹⁰ Molnár, 1988. 732–741. o.

Az 1848. március 15-ét követő időszak a katonai szakmunkák sosem látott számú megjelenését hozta magával. Sok évtizedes hiányt kellett rövid idő alatt pótolni, az éppen csak kialakuló magyar katonai nyelv felhasználásával. Ezért sem meglepőek ezen munkák sokszor meglehetősen nyakatekert fogalmazásai, nehézkes, gyakran nehezen érthető szakszavai. A hamar háborúvá szélesedő konfliktus egyik következménye, hogy viszonylag kevés elméleti szakmunka születhetett, és nagyobb igény mutatkozott a hadtudomány „mesterségbeli” részével kapcsolatos, oktató, és a katonákat a mindennapokban segítő szolgálati szabályzatokra.

A nem egészen másfél év során kiadott különféle munkák megjelenésének időrendje részben rekonstruálható.

<i>Dátum</i>	<i>Szerző, cím</i>
1848. március 23 – április 11. ¹¹	<i>Gál Sándor: A' császári királyi sorgyalogság' oktatási szabályzata. 1. kötet. Pest, 1848.</i>
1848. április 5. ¹²	<i>Gál Sándor: A' nemzeti őrsereg' oktatási, gyakorlati és őrszolgálati szabályzata. Pest, 1848.</i>
1848. április 3. előtt ¹³	<i>Horváth Károly: A nemzeti őrsereg szolgálati rendszabályai. Javaslattal és ideiglenesen. Pest, 1848.</i>
1848. április 15 – július 15. ¹⁴	<i>Gál Sándor: A pest-városi nemzeti őrsereg ideiglenes oktatás, gyakorlat- és szolgálati szabályzata. Pest, 1848.</i>
1848. május 20.	<i>A nemzeti őrsereg oktatási és gyakorlati szabályzata. Kolozsvár, 1848.</i>
1848. május 20. ¹⁵	<i>Korponay János: Hadi földírás. II. kötet. – Első rész. Európai Török-álladalom, Görögország, és a' Jóniai szigetek' Köztársasága. Kecskemét, 1848.</i>
1848. június 20–27. ¹⁶	<i>Sztrokay Elek: Az erődítés tudománya. Buda, 1848.</i>
1848. július 9. ¹⁷	<i>Kállay Ferenc: A magyar nemzeti honvédsereg rendszabályai. Buda, 1848.</i>

¹¹ *Németh*, 2006. 74. o.

¹² A Müller Testvérek könyvkereskedés hirdetése a megjelenésről. PH 1848. ápr. 5. A lap március 24-i számában már beszámolt a sajtómunkálatokról.

¹³ Az ideiglenesen kidolgozott „Nemzeti őrsereg' szolgálati rendszabályai” a' kecskeméti nemzeti-őrsereg által következő módosításokkal fogadtattak el: [...] . Kelt Kecskeméten április 3-kán. Kiadta Léstár Péter őrnagy segéd. MOL R 32 1848. ápr. 3.

¹⁴ A III. oldalon leközölt „Őrhadi rendelet” ezen szabályzat használatát írja elő, s április 15-én kelt. Megjelenéséről az első ismert hirdetés *Kossuth Hírlapjában* azonban csak július 15-én jelent meg. KH 1848. júl. 15.

¹⁵ Heckenast könyvkereskedés hirdetése, mely szerint a a könyv eddigi két kötete féláron kapható. PH 1848. máj. 20.

¹⁶ A fiatalon elhunyt szerző emlékére szánt bevezető sorokat Toldy Ferenc vetette papírra június 20-án, majd 27-én a szerző édesanyja a Nemzeti Múzeumnak adományozta a mű egy példányát.

¹⁷ Kállay a Haditanács június 6-i ülésén olvasta fel munkáját; akkor a jelenlevők azt javasolták, hogy a sorkatonaság már lefordított törvényeit vegye át. (MOL H 90 1848:15 június 6.) A módosított szabályzat június 17-én már elkészülhetett, mert e napon javasolta Baldacci Batthyáynak, hogy azokat közköltészen az Egyetemi nyomdával állíttassák elő, ami július 9-ére meg is történt. *Urbán*, 1999. 667. és 842. tétel. A Nemzetőrségi Haditanács november 21-én kérte a hadügyminisztériumot, hogy fordíttassa le német, szlovák, szerb, horvát,

<i>Dátum</i>	<i>Szerző, cím</i>
1848. július 10. ¹⁸	A' magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai. I. füzet. A' nemzeti őrsereg' kötelességei és szolgálat-szabályai. Pest, 1848.
1848. július 15. ¹⁹	<i>Raksányi Imre</i> : Honvédelmi szövétnek. Pozsony, 1848. <i>Zichy Ottó</i> : Nemzeti őrseregi organisatio. Győr, 1848.
1848. augusztus 1. ²⁰	Oktató szabályirat a' cs. kir. sor-nyalghad számára. Bécs, 1848.
1848. augusztus 4. ²¹	<i>Gál Sándor</i> : Rövid utasítás az előőrsök (Vorposten) szolg[á]latát illetőleg. -- : Rövid utasítás egyes földszinti tárgyak és helységek védelmezésében és megtámadásában. -- : Szuronyvítan a' gyalogság számára, t.i. a' puskának vífegyvergyanánti használata gyalog és lovas ellen. -- : Oktatási szabályzat a' magyar gyalogság számára. Elő füzet. Pest, 1848.
1848. augusztus 8. ²²	A' magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai. II. füzet. A gyalog nemzet őrsereg oktatás-szabályai. A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai. III. füzet. A gyalog nemzetőrsereg gyakorlat-szabályai. A' magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai. IV. füzet. A lovasnemzetőrsereg oktatás-szabályai. A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai. V. füzet. A lovas nemzetőrsereg gyakorlat-szabályai. Pest, 1848.
1848. augusztus 19. ²³	<i>Péterffy Gyula</i> : Gyakorlati szabályzat és függeléke, a' császári királyi vonalgyalogság' számára. Buda, 1848.
1848. augusztus 25. előtt ²⁴	[<i>Mack József</i>]: Kézikönyv a honvéd tüzérség számára. Pest, 1848.
1848. augusztus 31. ²⁵	<i>Fekete Soma</i> : Kis nemzetőr vagy hogyan kell a' nemzetőrségnek gyakoroztatnia fegyverben? Pest, 1848.

román és lengyel nyelvre. Az irat hátoldalán található megjegyzés szerint az ügyben már történtek intézkedések, de a fordítások közül eddig egyről sem tudunk, ami megjelent volna. MOL H13 1848-10-435.

¹⁸ Urbán Aladár szerint a 2. kötet kiadása során egyszerre jelent meg a magyar és a német nyelvű változat, amit a többi kötet esetén is feltételezhetünk. (Dienst und Exercier-Reglement der ungarischen National-Garde, ill. Dienst- und Exercier-Vorschriften der National-Garde. I–V. Heft) *Urbán*, 1973. 111. o.

¹⁹ Geibel Károly könyvkereskedő hirdetése. KH 1848. júl. 15.

²⁰ Hartleben Konrád könyvkereskedő hirdetése. PH 1848. aug. 1.

²¹ Július 12-i újsághirdetés szerint a művek sajtó alatt vannak, és két héten belül utcára kerülnek, megjelenésükről azonban csak az augusztus 4-i lapok tudósítanak. KH 1848. júl. 12. és PH. aug. 4.

²² Geibel Károly könyvkereskedő hirdetése, miszerint az 1. 4–5. füzetek kaphatók. Feltehetően a 2. füzetnek is el kellett készülnie erre az időre. KH 1848. aug. 8.

²³ Geibel Károly könyvkereskedő hirdetése. KH 1848. aug. 19.

²⁴ Batthyány augusztus 25-én küldte át a már kinyomtatott kézikönyvet a nádornak. *Urbán*, 1999. 1064. tétel.

²⁵ Magyar Mihály könyvkereskedő hirdetése. KH 1848. aug. 31.

Dátum	Szerző, cím
1848. október ²⁶	A szabad lovas sereg oktatási szabályzata Marosvásárhe-lyen. Marosvásárhely, 1848.
1848. október 6. ²⁷	IV. Toldalék-szabályok a magyar nemzeti honvédsereg rendszabályaihoz. A. Házasodási szabályok. B. Fegyhatalmi ideiglenes szabályok. [Buda, 1848.]
1848. október 26. után ²⁸	<i>Rácz Vilmos</i> : A' hadi fenyítő törvények a' magyar honvéd-seregre alkalmazva. Buda-Pest, 1848.
1848. november 1. ²⁹	<i>Gál Sándor</i> : Oktatási szabályzat, a' magyar gyalogság szá-mára. II. füzet. A' csatározásról. (Vom Plänkeln.) Pest, 1848.
1848. november 24. után ³⁰	Fegyszabályok a' debreczeni nemzetőrségi gyalog és lovas századok részére. Debrecen, 1848.
1848. december 22. ³¹	Oktató szabályzat a' magyar honvéd és nemzetőri gyalog-had' számára. Pest, 1849.
1849. február 12. ³²	<i>Mack József</i> : Hadi törvények. Komárom, 1849.
1849. május 2. ³³	<i>Bene János</i> : A magyar nemzet honvédsereg rendszabályai. Komárom, 1849.
1849. május 13. ³⁴	A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai. Debre-cen, 1849.
1849. június 2. ³⁵	Tábori utasítás (Feld-Instruction) gyalogság', lovasság' és tüzérség' számára. [1. rész] Pest, 1849.

²⁶ Berzenczey László az 1848. szeptember 28-i levelében tájékoztatta a hadügyminisztériumot, hogy a ké-sőbb 15. Mátyás-huszároknak nevezett önkéntes lovascsapat szabályzata „rövid idő alatt elkészülend”. *Németh*, 2006. 77. o.

²⁷ „Eljárási rendszabályok” című nyomtatvány alapján. MOL R 32 1849. márc. 1. Már július 28-án hely-benhagyta Nemzetőrségi Haditanács, és augusztus végén a zászlóaljak is megkapták, a nyomtatásra viszont csak 2 hónapos késéssel került sor. *Urbán*, 1973. 306. o.

²⁸ Müller Adolf könyvkereskedő előfizetési felhívása, mely szerint a nevezett mű hamarosan elkészül, s tankönyvként lesz használható a hadbírói tanfolyamon. A hirdetés ebben a formában jelent meg november 9-én és 24-én is. KH 1848. okt. 26., nov. 9. és nov. 24.

²⁹ Geibel Károly könyvkereskedő hirdetése. KH 1848. nov. 1.

³⁰ A Debrecen város 1848. november 24-i városi közgyűlésén elfogadott pontok, melyeket 3000 példány-ban nyomtattattak ki.

³¹ Emich Gusztáv könyvkereskedő hirdetése, jöllehet a könyvben kiadási évként 1849 szerepel. KH 1848. dec. 22.

³² A *Komáromi Értesítő* hirdetése szerint a „haditörvények megjelennek holnapután az az hétfőn e hó 12-én délután”, majd a 13-i számban a Szigler kiadó már a megjelenésről értesíti az olvasókat. *Komáromi Értesítő* 1849. febr. 10. és 13.

³³ Bene János előfizetési felhívása „A magyar honvédsereg szolgálati szabályai”-ra, melyet a nemzetőrségi haditanács adott ki, s most olesó utánnomást ajánl, a *Komáromi Értesítő*ben jelent meg. A könyv megjelené-séről Szigler Antal könyvkereskedő hirdetése tudósít. *Komáromi Értesítő* 1849. márc. 1. és máj. 2.

³⁴ „Telegdi Lajosnál könyvárusnál épen most jelentek meg és kaphatók: A gyalog nemzetőrség oktatási szabályai és A lovas nemzetőrsereg oktatási szabályai.” *Alföldi Hírlap* 1849. máj. 13. A hirdetés alapján nem lehet eldönteni, hogy az 5-ből pontosan mely füzetekről van szó, az is elképzelhető, hogy a 2-5. kötetekről, és az elsőt ki sem adták.

Dátum	Szerző, cím
1849. június 8. ³⁶	<i>Petzelt József: A magyar hadi főtanoda szerkezete ...; Verfassung der ungarischen Kriegsakademie ...</i> Pest, 1849.
1849. június vége ³⁷	Tábori utasítás gyalogság', lovaság' és tüzérség' számára. [2. rész, illetve a teljes kötet] Pest, 1849.
1849. július 5. ³⁸	<i>Mészáros Lázár: Huszárok kézikönyvecskéje.</i> Pest, 1849.

A nemzetőrök, majd a honvédek kiképzési és fegyelmi szabályzatainak kiadását a miniszterelnöki hivatalhoz tartozó Országos Nemzetőrségi Haditanács intézte, míg 1848 decemberében be nem olvadt a hadügyminisztériumba. Egy április végi tudósítás szerint: „A nemzetőrségi vezérszavak már meg vannak határozva a nemzetőrségi tanács által, s Péterfy Gyula és Gál Sándor tiszturak a gyakorlati szabályok kidolgozásával bizattak meg. A szolgálati rendszabályok szerkesztése Kiss Károly századosra bízott. A fegyelem kidolgozását Kállay Ferencz hadiügyvéd vállalta el. Ezen munkálatok minél hamarabb be lesznek végezve.”³⁹

A cs. kir. sorkatonaságtól átvett kiképzési szabályzatok első fordításai, kivonatai meglehetősen hamar, már március végén kezdtek megjelenni, de a jelentősebb munkákra július végéig, augusztusig várni kellett. Ma még nem ismerjük, hogy ezek – és a később megjelentek – milyen példányszámban készültek, és hogyan jutottak el a központtól távol alakuló csapatokhoz, esetleg a már hadszíntéren lévőkhoz. A Nemzetőrségi Haditanács által kiadott illetve felügyelt kiadványokat a hivatal általában a hadügyminisztériumon keresztül megküldte a csapatoknak, de ezt a magán jellegű kiadásoknál nem feltételezhetjük. Az azonban nagyon valószínű, hogy nem jutott elegendő példány mindenhova és ezért sokan készítették maguk számára kézzel írt jegyzeteket, kivonatokat a nyomtatványok alapján.⁴⁰

A forradalom után legelőször Gál Sándor: *A' császári királyi sorgyalogság' oktatási szabályzata* című fordításának 1. kötete jelent meg. Az alapmunka: *Abrichtungs-Reglement für die k. k. Linien-Infanterie* és a hozzá tartozó ábrák: *Pläne zu dem Abrichtungs-Reglement der k. k. Linien-Infanterie* 1843-ban jelentek meg Bécsben, de további

³⁵ Címlapon szereplő dátum. Az igazán fontos kiadvány nyomtatása már 1848 decemberében megkezdődött, és a hirdetés az első résznek még azévi megjelenését ígérte. Erre a főváros kiürítése és a császári csapatok január 5-i bevonulása miatt már feltehetően nem került sor. MT 1848. dec. 22.

³⁶ Az OSZK példányba kézzel írt bejegyzés: „A' Széchényi-országos könyvtárnak szentelé Petzelt József, e' munka szerzője, a' magyar hadi főtanoda aligazgatója. 1849-ki június 8^{am}”, valamint *Ács*, 1999. 337. o.

³⁷ Az első, megjelent rész címlapján szereplő információ.

³⁸ A hirdetés szerint, ezen legújabb művön kívül kapható még a Tábori utasítás... és a Honvéd és kötelesegi című könyv is. MT 1849. júl. 5.

³⁹ *Nemzeti Újság*, 1848. ápr. 28. Péterffy és Gált április 20-án bízták meg, másnap pedig kérték a hadügyminisztériumot, hogy a munkák elkészültéig a szolgálat alól mentsek fel őket. MOL H 3 1848:25. és 29. Persze voltak önként jelentkezők, mint Sillye Gábor pozsonyi ügyvéd, aki aztán egy kisebb könyvet ki is adott a pozsonyi nemzetőrségnek. MOL H3 1848:37.

⁴⁰ „Szakaszban oktatás.” A töredék füzetke, valamelyik „Oktatási szabályzat” kivonata, talán Gál munkája, esetleg az 1849-ben megjelent szabályzat alapján. MOL R 306 1848–49. Egy másik hasonló kézirat „Az őrsereg gyakorlatainál használandó magyarosított parancsszavak magyarázatai” címet viseli; vélhetően az *Abrichtungs-Reglement* egy egyszerűsített fordítása, a kiképzés meggyorsítása érdekében. 1848. jún. 1. HL 1848-49 52b-5/1.

kiadásai is voltak. Az 1845-ös 2. kiadás alapján Gál a könyv első 196 oldalát fordította le és az 1., 2 és 9. ábráját vette át. A fordításban, és a további változataiban is, „a hadseregben német vezényleti szavakhoz szokott tisztek segítségére szerepelnek a magyar vezényszavak mellett a németek is”.⁴¹ Augusztusban Gál az újabb fordításait kis füzetekben adta közre, hogy minél előbb az érdeklődők rendelkezésére álljanak (*Rövid utasítás az előőrsök (Vorposten) szolgálatát illetőleg, Rövid utasítás egyes földszinti tárgyak és helységek védelmezésében és megtámadásában, Szuronyvítan a' gyalogság számára...*). Egyúttal a sorgyalogság szabályzatát új címlappal hozták forgalomba: *Oktatási szabályzat a' magyar gyalogság számára, I. füzet*, aminek viszont már megjelent a folytatása⁴² is novemberben (*II. füzet. A' csatározásról*).

A *Szuronyvítan* ábrái is megegyeznek a cs. kir. szabályzat ábráival, persze jóval kisebbek, a különbség, hogy a képeken szereplő gyalogos katona fehér frakkban és szűk magyar nadrágban látható, míg az őt támadó lovasok francia-, piemonti-jellegű egyenruhát viselnek.

Szinte a sorgyalogság szabályzatával egyidőben Gál elkészítette annak kétnyelvű (magyar és német) kivonatát is a nemzetőrség számára (*A' nemzeti őrsereg' oktatási, gyakorlati és őrszolgálati szabályzata*). Ennek – egymástól független – debreceni⁴³ és nagykárolyi kiadása⁴⁴ már csak magyar nyelvű, de azért a végén egy magyar-német szöszedettel. Kolozsvárott egy bizottmányt hívtak össze, amely Gál szabályzatát némileg átdolgozva és kibővíve készítette el az ottani változatot. A füzet bővített kiadásában tervezte az osztályban és zászlóaljban történő kiképzés, továbbá a fegyelmi és őrszolgálati szabályok ismertetését, ez azonban már más címmel jelent meg: *A pest-városi nemzeti őrsereg ideiglenes oktatás, gyakorlat- és szolgálati szabályzata*.

Gál „Császári királyi sorgyalogsági szabályzatának” azonban további utóélete is volt. Már 1848 decemberének végén megjelentek a hirdetések, miszerint kapható az *Oktató szabályzat a' magyar honvéd és nemzetőri gyaloghad' számára*, bár ebből az évből származó példányokat nem ismerünk, nem kizárt, hogy az év vége felé közeledvén, a kiadást előredátumozták, vagy a vártnál korábban elkészültek a könyvkötők?⁴⁵ Mindenesetre az nem valószínű, hogy újabb fordítás készült volna; vélhetően Gál munkáját a távollétében valaki kismértékben átfogalmazta, egyes kifejezéseket más szakszavakra cserélt és a „szuronyvítannal” kibővíve ismételt kiadta. E könyvnek létezik egy 1849-es második kiadása is.⁴⁶ Érdekes, hogy a szuronyvítan ábráin a gyalogosokon a honvédek szűk nadrágja és a „kávébarna” atillája van, a velük harcoló lovas alakok immár a cs. kir. hadsereg egyenruháit hordják.

---

⁴¹ Gál Sándor hirdetése. KH 1848. júl. 12.

⁴² Ez a fent említett cs. kir. szabályzat 197–240. oldalainak fordítása.

⁴³ A' debreceni nemzeti őrsereg oktatási, gyakorlati és őrszolgálati szabályzata.

⁴⁴ A' nemzeti őrsereg' oktatási, gyakorlati és őrszolgálati szabályzata. Címlapján bejegyzés: „Várady Imre tulajdona, augusztus 28^{án}”. Feltehető azonban, hogy a könyv már tavasszal megjelent.

⁴⁵ A kérdés megválaszolását bonyolítja, hogy a hirdető Emich Gusztáv könyvkereskedő volt, de a könyvet Eisenfels Rudolf adta ki, a második kiadását pedig Lukács és társa. Így akár az is elképzelhető, hogy az Emich-féle példányokat az osztrák hatóságok begyűjtötték, és a csapatokhoz olyan kevés számban jutott el, hogy nem maradt fent, vagy valahol lappang.

⁴⁶ Az első kiadásból ismerünk Görgeynek és Perczelnek ajánlott példányt, a 2. kiadást pedig „A Vitéz magyar hadseregnek” ajánlotta a kiadó.

Az 1843. október 1-i császári parancsban elrendelt cs. kir. sorgyalogságnak szóló szabályzatnak létezik még egy magyar nyelvű – talán hivatalos (?) – fordítása, amely Bécsben jelent meg *Oktató szabályirat a' cs. kir. sor-gyaloghad számára* címen.⁴⁷ Úgy tűnik azonban, hogy ennek semmi köze sincs a Gál-féle fordításhoz, nyelvezete is nehezebb, fordítója sok esetben nem is tudott magyar megfelelőt a német vezényszavakra. Az ábrák gyalogosa a fehér frakk mellé bőszárú pantallót visel.

Még mindig Gálnál maradván, tudunk róla, hogy további tudományos tervei voltak. Egy júliusi hirdetésben a következő könyvek elkészítését ígérte: „Harczműtan (Taktik), Táborzati utasítvány (Feldinstruction), Hadolatitan (Manoevrirkunst)”⁴⁸. Egy következő előfizetési felhívásában részletesen is kifejtette elképzeléseit: „A kor kívánatának megfelelőleg, az európai hatalmasságoknál alkalmazott legjelesebb és legkedveltebb hadi művek alapján – némely eredeti korszerű nézeteimet hozzá adva, – következő munkáimat sietek a magyar hadi, honvéd és nemzetőrségi közönség, valamint a felállítandó hadi oskolák számára füzetenkint kibocsátani: Harczművészeti utasítások a harcmezőn együtt működő gyalog-, lovasság és tüzérség számára, 4 füzetben; Harcztan (Taktik) mind a három fegyvernem számára, 4 füzetben. [...] Remélve, hogy ezen munkám által a kor lényegesebb kellékeit némileg pótolva, honvédi és nemzetőrségi társaimnak fejledező magyar hadi nyelvünkön merész tollal oly új utat török, melyen ha szakértő társaim kezét fognak, és lankadatlan fáradalommal e téren velem működni nem vonakodnak, rövid idő alatt a hadi tudományokban oly haladást tettünk, mely a magyar nemzet önállóságának egyik szilárd oszlopául szolgál. Új elveket és szabályokat teremteni a harczművészetben, arra nem érzem magam felhíva, mert ehhez a kellő tapasztalás hiányzik, de a modort, miként kell a seregeket harcsműelvek szerint lehető leggyorsabban célszerűen kiképezni, abban a legkitűnőbb harcsművészek vezérlete alatt némi jártasságot szereztem magamnak. Jelen fáradalmam célja az, hogy azon elvek és szabályok, melyeket célszerűnek és alkalmazhatónak találok, a magyar hadi nyelv gyarapításával közrebocsátassanak, és azoknak mikénti alkalmazásáról egyszerű és rendes utasításokat nyerjenek a magyar harcosaink, a közvitétől kezdve fel a fővezérig.”⁴⁹ Jelen ismereteink szerint Gál egyéb elfoglaltságai miatt az ígért könyvek nem jelenhettek meg.

A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályait a Nemzetőrségi Haditanács adta ki 5 füzetben; összeállítói között ott kell keresnünk Kiss Károlyt, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagját. Egy-egy füzet magyar és német (*Dienst und Exercier-Reglement der ungarischen National-Garde* és *Dienst- und Exerzier-Vorschriften der National-Garde*) nyelvű változata egyszerre jelent meg. A magyar nyelvű köteteket Debrecenben is kiadták 1849-ben, – egyelőre úgy tűnik –, hogy módosítás nélkül, sajnos jelenleg csak a második kötetből került elő egy példány!

Az első füzetnek, mely *A' nemzeti őrsereg' kötelezései és szolgálat-szabályai* alcímet viselte, további kiadásai is ismertek, Kolozsvárról és Kőszegről. Utóbbi helyen a magyar mellett a német változat is a bekerült a kiadványba, a könyv kötetjelölést is kapott, de további részeket nem adtak ki. Az eredeti szövegen nem változtattak.

---

⁴⁷ A borítón lévő hirdetés szerint a kiadók cseh és olasz nyelven is forgalmazták.

⁴⁸ PH 1848. júl. 11. és KH 1848. júl. 12.

⁴⁹ Gál a hirdetéshez tartalomjegyzéket is mellékel, és havonta ígérte egy-egy füzet megjelenését. KH 1848. aug. 17.

Jóllehet az imént azt állítottam, a további kötetek nem jelentek meg, mégis a 4. füzet – egészen új címmel – megjelent a Székelyföldön. Bár látszólag kevés összefüggés van a két a könyvecske között: *A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai. IV. füzet. A lovasnemzetőrserg oktatás-szabályai* valamint *A szabad lovas sereg oktatási szabályzata Marosvásárhelyen*, a két könyv tartalmában mégis szinte teljesen azonos, minimális fogalmazási eltérések vannak, többnyire még az oldatükör is megegyezik; utóbbiban a nemzetőr helyett a közvitéz megnevezés szerepel; elvileg vannak hozzá ábrák, de az ismert példányokból hiányoznak. A marosvásárhelyi szabályzat kiadásának gondozójában Gál Sándort sejthetjük.⁵⁰

A kiképzés kérdéskörén messze túlmutat a *Tábori utasítás gyalogság, lovasság és tüzéség számára* című munka, ami már inkább a tisztek jobb eligazodását volt hivatva elősegíteni a terepen, harci körülmények között. (Eredetije: *Feld-Instruction für die Infanterie, Kavallerie und Artillerie. Mit 8 Plänen. Zweite Auflage. Olmütz, 1847.*⁵¹) E fontos könyv hirdetésével már 1848. december 21-én találkozhatunk a korabeli napilapokban⁵², mi szerint a mű sajtó alatt van és az első részt még decemberre ígéri megjelenni. Ehhez képest az első rész borítóján az 1849. június 2-i dátum olvasható, és nincs semmiféle utalás a korábbi megjelenésre. A második rész nem sokkal később elkészült, az előfizetők azt megkapták, a többiek pedig a teljes kötetet egybekötve. Szinnyei szerint Sujánszky Antal fordította Buda ostroma alatt⁵³, aminek a hirdetés ellentmond, hiszen ha meg nem is jelent 1848 végén, a fordításnak akkor már készen kellett lennie.

A jórészt a cs. kir. hadseregtől átvett fegyelmi szabályzatokat bármennyire is igyekeztek a nemzetőrségre átdolgozni, annak szelleme messze elütött a civil felfogástól, ahogy a *Népelem* fogalmazott: „valódi gúny a polgárság jelenlegi szabadságára”. Bírálói a büntetések szigorát, és különösen a munkájukat végző polgárok számára előírt utasítások betarthatatlanságát kifogásolták. A kényszerűségből távolmaradók elzárása pedig elsősorban a szegények megélhetését veszélyeztette, inkább jövedelemtől függő pénzbírságot javasoltak bevezetni. „Végre: koronáját a czopfabsolutismusnak ezen osztályparancsnak abban találjuk, hogy a lovas nemzetőr, őrszöri[sic!] könnyű vétkezés után (mert a többi a városi törvény székhez tartozik) kitöröltetik, s a gyalog nemzetőrségbe soroztatik. Tehát az állandó gyalog nemzetőrség tényleg fegytestületté van rendelve.”⁵⁴

Mivel a fegyelmi szabályok viszonylag későn, csak július közepén jelentek meg, a helyhatóságok ideiglenes szabályokat adtak ki a helyi nemzetőrség részére, már csak azért is, mert a hadszíntérre kimozdítandó nemzetőrök számára nélkülözhetetlen volt⁵⁵;

---

⁵⁰ Berzenczey László kormánybiztos 1848. augusztus 28-i jelentésében nevezi meg Gált, mint az önkéntes lovas csapat szabályzatának kidolgozóját. MOL Pénzügymin. Elnöki, nem ikt. ir. 25. (Németh György szíves közlése.)

⁵¹ Az osztrák szakirodalom Joseph von Radetzky (1766–1858) munkájaként tartja számon.

⁵² Emich Gusztáv hirdetése. KH 1848. dec. 21. és 24.; MT 1848. dec. 22.

⁵³ Sujánszky Antal (1815–1906) lipótvárosi plébános, később esztergomi kanonok. *Szinnyei*, 1891. XIII/114–117. o.

⁵⁴ *Népelem*, 1848. júl. 29. Továbbá: „Az ég mentsen attól, hogy az egészet tárgyaljam, csak némelly cizfrább részleteire akarok minden nemzetőrt [...] figyelmeztetni. [A harmadik fejezet szerint:] ha a nemzetőr a hadi fegy ellen vétene, minden ellentmondás nélkül tartozik az előjáróságtól kimondott fenyítéket elfogadni és (halljátok) megköszönni. [...] És miért nem mindjárt megcsókolni?” MT 1848. júl. 22.

⁵⁵ Mint ahogy azt Veszprém vármegye is tette a Zalába induló nemzetőrei számára. MOL R 32 1848. júl. 3. és H 9 1848:536. Valamint Szeged: A szegedi nemzetőség ideiglenes szabályai. Az illető hadi választmány

ezek részben nyomtatásban is megjelentek.⁵⁶ Tudjuk, hogy központi szabályokat több helyhatóság is csak módosításokkal fogadta el a maga részére, ezért Batthyány rendeletet kényszerült kiadni, melyben megerősítette a kiadott fegyelmi szabályok kötelező érvényességét.⁵⁷

A bibliográfia az 1790 és 1849 közötti korszak monografikus hadtudományi szakirodalmát tartalmazza, kivéve belőle a pusztán hadtörténeti munkákat, hiszen egyrészt ettől parttalanná vált volna, és mert első sorban a hadtudomány aktuális kérdéseivel foglalkozó kötetekre fókuszáltam. Természetesen kivétel ez alól is akad, hiszen például a nemesi felkelés helyzetével foglalkozó munkák sok esetben a felkelésre vonatkozó törvényi szabályozás történetét is magukba foglalták, mint ahogy a különféle törvények előkészítését végző országos bizottságok jelentései is tartalmazznak katonai-jogtörténeti felvezetést.

A bibliográfiában nem szerepelnek a folyóiratokban megjelent szakmunkák, sem a periodikumok, az ún. hadi lapok; egyetlen kivétellel (*Honvédelmi szövétnék*), mely tartalmát és terjedelmét tekintve is méltó helyet foglal el a hadtudományi munkák között. Tartalmi okokból eltekintettem az ún. aprónyomtatványokra (16 vagy annál kevesebb lapszámú kiadvány, ami nem periodikum) vonatkozó könyvtári szabályzattól, és több ilyen is felvettem a bibliográfiába, bár itt volt a legnehezebb meghúzni a határt, hogy egy egylapos, vagy néhány oldalas vezényszó-gyűjtemény vagy fegyelmi szabályzat kimaradjon-e vagy sem a bibliográfiából. Az aprónyomtatványok teljes körű feldolgozása meghaladja e munka célkitűzéseit, de végül is azokat a nyomtatványokat, melyek a kutatás során előkerültek, a további munkák elősegítésére, a szabadságharc alatt megjelent hadi lapokkal együtt függelékben közöltem.

A bibliográfia szerkezete kronologikus, az éveken belül a tételeket betűrendben közöltem. A szövegközlés során teljes mértékben megőriztem a korabeli írásmódot és a tipográfiai hibákat, egyedül a kis és nagybetűk írásmódjának következetlenségétől tettem el és a mai helyesírás szabályaihoz közelítettem. A leírásban minden, a címoldalon szereplő adatot közöltem, mint ahogy a további oldalakon szereplő, szerzőre, nyomdára, megjelenési időre stb. vonatkozó adatokat is, a megfelelő oldalszámmal kiegészítve.

A lelőhely adatoknál az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményében lévő példányt adtam meg elsőként, ezeket kivétel nélkül megtekintettem, a leírások is ezek alapján készültek. Amennyiben egy dokumentum a nemzeti könyvtár állományában nem volt fellelhető, akkor az a gyűjtemény került előre, amelyik példányáról a leírás készült. A további példányok esetében nem volt módom minden egyes esetben a mű megtekintésére, ezekben az esetekben az adott gyűjtemény katalógusa szolgált hivatkozási alapul. Azon tételek leírásában, melyeket nem láttam és többnyire könyvtárközi kölcsönzés keretében tudtam adatokat szerezni, a lelőhelyet *-gal láttam el.

által, 1848. június havában (közli: *Reizner*, 1884. I. k. 263–265. o.); Arad városa július 1-én fogadta el az ideiglenes fegyelmi szabályokat (*Lakatos*, 1881. I. k. 122–123. o.); Gyulán pedig már április 3-án készen volt a nemzetőrökre vonatkozó szabályzat, amit később Békés vármegye egészére kiterjesztettek (*Oláh*, 1889. I. k. 181–186. o.)

⁵⁶ „Az egri nemzetőrség alapszabályait” június 23-án fogadta el a város. MOL H 92 1848:1319. Nyomtatott változatokat lásd a Függelékben!

⁵⁷ *Urbán*, 1999. 1010. tétel.

RÖVIDÍTÉSEK

BME OMIKK	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár
BML	Baranya Megyei Levéltár
BMMI ÚLKTO	Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága. Új- és legújabb kori Történelmi Osztály
DEENK	Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár
DM TGy	Déri Múzeum, Történelmi Gyűjtemény
ELTE EK	Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár
FSzEK	Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
HL	Hadtörténelmi Levéltár
HK	Hadtörténelmi Könyvtár
HTM Kvgy	Hadtörténelmi Múzeum, Könyvgyűjtemény
HTM Nyt	Hadtörténelmi Múzeum Plakát- és aprónyomtatványtár
KAK	Kolozsvári Akadémiai Könyvtár
MNMK	Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtára
MOL	Magyar Országos Levéltár
MOLK	Magyar Országos Levéltár Könyvtára
MTAK	Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára
MTBK	Marosvásárhelyi Teleki-Bolyai Könyvtár
OgyK	Országgyűlési Könyvtár
OSZK	Országos Széchényi Könyvtár
OSZK KNyT	Országos Széchényi Könyvtár, Kisnyomtatványtár
SK	Somogyi-könyvtár
SZTE EK	Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár
TREKN	Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár

1.

A' mostan folyó török háborúra tzelozó gondolatok, melylyeket gróf G. J. magyar lovas generális Ó nagyméltósága írt 1789. esztendőben. Mostan pedig a' vitézkedni kívánó magyar ifjaknak kedvekért, edjszersmint a' nemes bandériumokból a' Mars mezejére ki-szállani vágyódokért közre botsáttatott.

Pozsonban és Komáromban, Véber Simon Péter költségével és betüivel. 1790.

(XII, 308 o. + 1 kép)

Lelőhely: OSZK 288.017.; HTM Kvgy C 308.; MTAK 520.090. (kép nélkül), 540.160. (kép nélkül), 553.138. (kép nélkül), 562.714.

[Gvadányi József] (1725–1801)

Megjegyzés: *Szimyei*, 1891. III/1578. o.

2.

De veteri instituto rei militaris Hungaricae ac speciatim de insurrectione nobilium.

Auctore Josepho Keresztury de Szinerszek, agent. aulic.

Vindobonae, typis Josephi nobilis de Kurzbek, aulae typographi, et bibliopolae, MDCCXC.

([16], 530, [29] o. + 1 kép)

Lelőhely: OgyK C2/2177.

Keresztury József (1755–1825)

3.

Anton von Zach Obristwachtmeister in dem k. k. militär Kadettenhaus zu Wienerisch Neustadt.

Vorlesungen über die Feldbefestigung Vertheidigung und Angrif.

Zweite vermehrte Auflage. Mit achtzehn Kupfertafeln.

Wienerisch-Neustadt, bei Adam und Kompagnie. 1791.

([14], 288, [16] o. + 18 tábla)

Lelőhely: OSZK 101.277.

Zach Antal (1747–1826)

Megjegyzés: korábbi kiadásai 1782-ben, 1783-ban és 1784-ben jelentek meg Bécsben.

(*Dörnyei – Szávuly*, 2007. 3901–3904. tétel.)

4.

Animadversiones historico-critico-diplomaticae in opus de insurrectione nobilium

auctore Iosepho Keresztury, agente aulico Vindobonae 1790 vulgatum. Cum recensione apocrisium, de banderiis hungaricis, Viennae anonymo auctore 1785. editarum per Ioannem Bárdossy I. C. S. T. I. A. et R. L. G. D. conscriptae.

Budae, tipis et sumptibus Catharinae Landerer viduae et haeredum 1792.

([8], 229, [19] o.)

Lelőhely: OSZK 201.054.; ELTE EK Gb 83.; TREKN EL 1137.

Bárdossy János (1738–1819)

5.

Regulamentum pro regio-hungarica nobili turma praetoriana.

Viennae, 1795. Typis Ioannis Davidis Hummel.

(172, [6] o. + 16 formanyomtatvány [20 lap])

Lelőhely: OSZK 155.816. és 222.883.; ELTE EK 414.037.; MTAK Hadt.Qu.47.

6.

Schema derer unter dem hohen Commando Seiner königlichen Hoheit Erzherzog Palatinus Josephus stehenden Herrn Herrn Generals, Stabs- u. Ober-Offiziers der hochlöblich-hungarisch-adelichen Insurrection von den districten Dies- und Jenseits der Donau nebst einem Theile des Theisser so im Lager bei Steinamanger versamlet waren. Anno 1797.
Steinamanger, gedruckt bei Anton Siess.

([29] o. + 1 tábla + 26 kép)

Lelöhely: OSZK 183.167. (fotómásolat); FSzEK BV 355/91.; MOLK 8/15.573.

Megjegyzés: az eseményről térkép is készült „Situations Plan der Gegend um Steinamanger, wo das adelich hungarische Insurgenten Corps unter Comando seiner königlichen Hoheit des Erzherzogs Joseph Palatinus vom 6ten Augusti bis 13ten September 1797 im Lager gestanden und im Manoeuvriren geübet worden” címmel Bécsben, 1797–1798-ban.

7.

Schema officialium totius inclytæ nobilis insurrectionalis militiae anno M.DCC.XCVII. per Regnum Hungariæ item Dalmatiæ, Croatiae, et Slavoniæ descriptæ, juxta seriem districtum regni per stabum generalem ejusdem insurrectionalis exercitus efformatum.
Budaë, sumptibus typogr. Regiæ Universitatis Anno 1798.

(67 o.)

Lelöhely: OSZK 235.860.; FSzEK R 9.269.; OgyK C2/3116.

8.

Gründliche Abhandlung von der Pferd-Kenntniß zum nützlichen Gebrauch für die Cavallerie-Offiziers bey Rimontierungen und sonstigen Ankauf eines Pferdes.
Verfaßt vom kais. kön. Rittmeister Wopperer.
Pest, gedruckt bey Mathias Trattner 1799.

(88 o.)

Lelöhely: OSZK 100.825.; OgyK B8/6009.

Wopperer János

9.

Kurze Abhandlung von den in- und äusserlichen Krankheiten, und sonstigen Beschädigungen, welche denen Pferden bei der Armee, im Feld und in Quartieren am gewöhnlichsten zustossen. Beschreibung ihrer Kennzeichen und Entstehungs, Ursachen, dann Anfügung der Arzney-Mittel, zur Heilung all dieser angegebenen Krankheiten und Beschädigungen. Nebst einigen Pferd-Operationen, mit den Anmerkungen, in welchen Krankheiten und Beschädigungen selbe, und wie solche vorzunehmen seyen.

Verfaßt vom kais. kön. Rittmeister Wopperer. Zweyte verbesserte Auflage.
Pest, gedruckt bey Mathias Trattner 1799.

(158 o.)

Lelöhely: OSZK A.vet.335.

Wopperer János

Megjegyzés: első kiadása Temesváron jelent meg 1790-ben. (Szinyeyi, 1891. XIV/1650. o.)

10.

A' magyar insurgentsnek szükséges kötelességei.

Ki-adatott az 1800-dik esztendőben nemes Pest vármegyében fel-álló insurrectio alkalmatosságával.
Pesten, Trattner Mátyás betűivel.

(32 o.)

Lelöhely: OSZK 828.485.

11.

Summa prudentiae militaris, exemplis illustrata in usum sagatum praesertim nobilis insurrectionis Hungaricae. e vetustissimis, et probatissimis scriptoribus opera Pauli Kiszely de Benedekfalva, agentis Hungaro-aulici, et inelytorum Comitatum Zempliniensis, Lyptoviensis et Scepusiensis tabulae judiciarum assessoris, ordine alphabetico congesta, et elucubrata. Cui accedunt dedicatio et praefacto auctoris, diversae pro animandis militibus allocutiones et adhortationes, querelae et sententiae militares.

Sumptibus Auctoris. Lipsiae 1800.

([8], 152 o.)

Lelöhely: OSZK 215.055.; HTM Kvgv C 5.865.; SZTE EK RA 6439.

Kiszely Pál (?–1817)

12.

Handbuch des Reiters zum Behuf der Offiziere bey der Kavallerie von der nöthigen Kenntniß der Pferde, von ihren gewöhnlichsten Krankheiten den einfachsten und wohlfeilsten Mitteln dagegen, nebst der Erklärung der üblichsten und notwendigsten Operationen bey der Pferdekur.

De la Barthe. [6. o.]

Pesth, gedruckt bey Mathias Trattner 1805.

(257, [7] o.)

Lelöhely: OSZK 100.960., 280.433. és 281.143.; ELTE EK Ee323.; HTM Kvgv C 5.118.;
MTAK 520.444.; OgyK B6/3964.

Barthe, de la

13.

Az magyar insurgens a' katonai mozdulásokra szolgáló oktatások,

mellyek össze-szedettettek Ő királyi hertzezsége Magyar ország nádor-ispán, és törvényes fő-kapitány rendelésébül. Ki adattak 1805. esztendőben a' magyar országí insurrectió alkalmatosságával.

Pesthen, nyomtatt. Trattner Mátyás betűivel.

(26 o. + 1 tábla)

Lelöhely: OSZK 296.310. (2. koll.); FSzEK B 355/211/2. (ábra nélkül)

[Keglevich György] (?–1810)

Megjegyzés: *Markó*, 1959. 309. o.

14.

A' magyar insurgentsnek szükséges kötelességei.

Ujra ki adatott az 1805. esztendőben nemes insurrectio alkalmatosságával.

Pesten, Trattner Mátyás betűivel.

(21, 6 o.)

Lelőhely: OSZK 296.310. (1. koll.); FSzEK B 355/211/1.
[Keglevich György] (?–1810)
Megjegyzés: *Markó*, 1959. 309. o.

15.

A' hadi mesterséget tárgyzó szükségesebb tudományoknak summás elő-adása. A' leg-jobb régi, és újjabb írókból öszve-szedve.

Jung János a' magyar nemes fel-kelő seregnél volt f.hadn. adj. [XXVI. o.]

Első köttet

Pesten, talált. Eggenberger Jó'sef könyvárosnál. 1807.

(XXVI, [2], 167 o.)

A' hadi mesterséget tárgyzó szükségesebb tudományoknak summás elő-adása. A' leg-jobb régi, és újjabb írókból öszve-szedve.

Második köttet.

Pesten, talált. Eggenberger Jó'sef könyvárosnál. 1808.

([4], 273, [3] + 1 tábla)

Lelőhely: OSZK 101.290.; HK 7.776.

Jung János (1778–1828)

Megjegyzés: Hir-adás. (8 o.) OSZK 627.457/A.

16.

Hadi tudomány, mellynek némelly fő-tzikkelyeit kéz-írásba foglalta egy nevév eltitkolni akaró tudós, és nagy méltóságú hazafi.

Eredeti valóságában kiadta, és bévezetéssel megtóldotta Szekér Aloysius Joachim, most nemes Splényi Gyalog-Regementjének táborig papja.

Pesten, Hartleben Konrád Adolf könyvárosnál. 1807.

(321 o. + 13 tábla)

Lelőhely: OSZK 276.386.; HK 39.738.; HTM Kvgy. C 5.854. és C 5.856.; MTAK Hadt.O.142.; SZTE EK RA 7609.; TREKN EA1843 és EO1591.

Szekér Alajos Joakim (1752–1810)

Megjegyzés: kézirata „Hadi feljegyzések” címmel az OSZK Kézirattárában (Quart. Hung. 270.) Ács, 1995. 79. o. *Markó* Árpád szerint a mű szerzője lehet Splényi Gábor, az ezred tulajdonosa. vagy méginkább maga Szekér Alajos. *Markó*, 1959. 301. o.

17.

Relatio celsitudinis suae caesariae domini archiducis Caroli Generalissimi ad maiestatem suam sacratissimam imperatorem Franciscum I. regem Hungariae apostolicum.

Budae die 5-ta Maii MDCCCVII.

(70, [2] o.)

Lelőhely: OSZK 201.456. (25. koll.), 224.452., 228.401. és 804.043.; ELTE EK 19. (3. koll.) és Be190.; FSzEK Ball. 266/3. és B 355/148.; HK 18.202. és 20.595.; OgyK C2/1215.

Károly főherceg, Habsburg (1771–1847)

18.

Des Generalen Freyherrn von Zach Vorlesungen über die Feldbefestigung, Vertheidigung und Angriff.

Neueste Auflage.

Wien, Mößle, 1807.

([3], 380, [9] o. + XVII tábla)

Forrás: ÖNB-online katalógus: 305706-B Alt Mag.

Zach Antal (1747–1826)

19.

'A császári királyi 'armádia számára készített hadi tzikkelyek

Bécsben nyomtatott a' csász. kir. udvari és status könyv-nyomtato műhelyben MDCCCVIII esztendőben.

([16] o.)

Lelöhely: MTAK Hadt.Qu.44.

20.

Gründung der Ludovicäischen Militär-Akademie am 4. Oktober 1808.

Ein Beytrag zu den Jahrbüchern Ungarns.

Geschildert von S. P. Weber.

Pressburg, gedruckt mit Weberischen Schriften.

([8] o.)

Lelöhely: FSzEK B 830/25.; HTM Kvgy 8° 4048.; TREKN EA11381-63.

21.

A' közkatonának, gefrajter', dobos', káplár', és strázsamesternek különbféle kötelességei, melylyek tsász. és királyi austriai gyalogságnak számára rendelt kompánia regulamentumnak útmutatása szerint kérdésekben és feleletekben foglaltattak. (Hozzá van adva egy gyalogság' fegyverének minden részeinek leírása; e' mellett mihez kellessék katonának magát a' tirállőrozsánál vagy plenkolásnál tartani. A' tóldalékban az all-tisztnek szükséges listák német nyelvben hozzá adattak.)

Németből magyarra fordítattott.

Pozsonyban, Wéber Simon Péter költségével és betüivel. 1808.

(140 o. + 4 formanyomtatvány [3 lap])

Lelöhely: OSZK 295.777.; ELTE EK Ee4383.; FSzEK B 355/156/IV.; HTM Kvgy. C 5.838.

[Vay Miklós ford.] (1756–1824)

Megjegyzés: R. Kiss, 1909. I. k. 56. o. alapján feltehető, hogy ezt is Vay fordította.

22.

Novum regulamentum militare, sub dieta Anni M.DCC.LI. concinnatum ac per sacratissimam caesareo-regiam majestatem benignissime approbatum.

Budae, reimpressum typis regiae universitatis Pestiensis. Anno MDCCCVIII.

(38 o.)

Lelöhely: OSZK 502.990.; FSzEK BQV 355/146. és 5.217.

23.

Tekéntetés nemes Zemplén Vármegye fel-ült nemesi rendű vitézeinek ki-szabott hadi törvényei.
Kassán, Fűskúti Landerer Ferentz' betűivel. [1808]
Ki-adatott T. N. Zemplén Vármegye fő jegyzője Bernátfalvi Bernát László által [32. o.]

(36 o.)

Lelőhely: OSZK 323.455.; HTM Kvgy C 307.

Bernát László

Megjegyzés: kiadási év az OSZK katalógus alapján.

24.

Verhaltungen aus dem Kompagnie-Reglement der k. k. oesterreichischen Armee in Fragen und Antworten, für die Gemeinen, Gefreyten, Tambour, Korporalen und Feldwebel; nebst Beschreibung der Bestandtheile eines inf. Feuergewehrs den Verhaltungen bey dem Tirailiren oder Plenkeln, und dem Anhang der nothwendigsten Listen. Im Jahr 1808.
Preßburg, bey Simon Peter Weber

(148 o. + 4 formanyomtatvány)

Lelőhely: OSZK 312.309.; MTAK 525.962.

25.

Zachowáwánj a předpis slúzebnj chsařstého králowstého sprostého wogáka, gefraytra, tambora, a kaprála, s otázkamy a odpowědmy pro ožitečnau a prospěšnau potřebu samotného cwjčenj z gazyku německého s možnau pilnostj překoženo skrze A. S. F. w roku 1808.
W Presspurku, Pjsemem Ssimona Petra Webera.

(132 o.)

Lelőhely: OSZK 101.130.

26.

Abrichtungs-Reglement für die Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn.
Auf höchsten Befehl Sr. K. K. Hoheit des Erz. Palatinus entworfen.
Pesth 1809. Bei Konrad Adolph Hartleben.

([2], 111, 9 o.)

Lelőhely: OSZK 184.877.; ELTE EK Ee37.; FSzEK 50.499.; HTM Kvgy. C 5.833.; TREKN EO838.

[Haliczky András Frigyes] (1753–1830)

Megjegyzés: *Szinnyei*, 1891. IV/347. o.

27.

Abrichtungs-Reglement für die Infanterie der Insurrection des Adels von Ungarn.
Auf höchsten Befehl Sr. K. K. Hoheit des Erz. Palatinus entworfen.
Pesth 1809. Bei Konrad Adolph Hartleben.

([2], 91, [10], 8 o.)

Lelőhely: OSZK 189.051.; ELTE EK Ee332.

[Haliczky András Frigyes] (1753–1830)

Megjegyzés: *Szinnyei*, 1891. IV/347. o.

28.

Dienst-Reglement für die Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn.
Auf höchsten Befehl Sr. k. k. Hoheit des Erzherz. Palatinus entworfen.
Pesth 1809. Bei Konrad Adolph Hartleben.

([2], 8, 96, [8], [2] o. + 4 formanyomtatvány)

Lelöhely: OSZK 218.658. és 228.111. (a címdalt elcserélték: Exercier-Reglement für die Cavallerie...); FSzEK B 355/247.; HTM Kvgy. 15.652.

29.

Dienst-Reglement für die Infanterie der Insurrection des Adels von Ungarn.
Auf höchsten Befehl Sr. k. k. Hoheit des Erzherz. Palatinus entworfen.
Pesth 1809. Bei Konrad Adolf Hartleben.

([2], 8, 60, [14] o. + 4 formanyomtatvány)

Lelöhely: OSZK 218.657.

[Haliczky András Frigyes] (1753–1830)

Megjegyzés: *Szimyei*, 1891. IV/347. o.

30.

Dienst-Vorschrift in Frag- und Antworten für Gemeine und Unteroffiziere der Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn. Nebst einem Anhang vom Plänkeln, und von den Schuldigkeiten der Unteroffiziere.

Auf höchsten Befehl Sr. k. k. Hoheit des Erzherz. Palatinus entworfen.

Pesth 1809. Bei Konrad Adolph Hartleben.

([2], 134, [8], [1] o. + 4 formanyomtatvány)

Lelöhely: OSZK 209.056.; HTM Kvgy C 5.834.

31.

Egy gondolat, néhány fegyver gyakorlásban elő forduló, és az intező (commandó) szavak rövid elő-adásáról. Az 1809. esztend. nemesi felkelésre.

Költt Aradon, Böjt-elő hava II-ik napján 1809. esztendőben. Peretsenyi Nagy László t. n. Arad vármegye esküttye. [8. o.]

Temesváron. Klapka Jó'sef Károly' betűivel.

(30 o.)

OSZK 100.704. és 211.006.

Nagy László (Perecsényi) (1771–1827)

32.

Exercier-Reglement für die Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn.

Auf höchsten Befehl Sr. K. K. Hoheit des Erzherz. Palatinus entworfen.

Pesth 1809. Bei Konrad Adolph Hartleben.

([2], 118, 51, [8], [8], [1] o. + 8 tábla)

Lelöhely: OSZK 228.114.; FSzEK 50.500.; HTM Kvgy 8° 3179.; TREKN EO839.

33.

Exercier-Reglement für die Infanterie der Insurrection des Adels von Ungarn.
Auf höchsten Befehl Sr. K. K. Hoheit des Erz. Palatinus entworfen.
Pesth 1809. Bei Konrad Adolph Hartleben.

([2], 124, 51, [14] o. + 9 tábla)

Lelóhely: OSZK 228.230.; MTAK Hadt.O.417.; SZTE EK RA 825.; TREKN EO840.

[Haliczky András Frigyes] (1753–1830)

Megjegyzés: *Szimyei*, 1891. IV/347. o.

34.

A' gyakorlás regulamentuma a' magyar felkelő nemesség gyalogságának számára a' felséges császári királyi örökös fő herczegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelésébül.
Pesten 1809. Hartleben Konrád Adolfnál.

([2], 119, 71, 8, [8] o. + 9 tábla)

Lelóhely: OSZK 307.804.; FSzEK B 355/156/II.; HK Sz 3.295.; HTM Kvgy. C 4.320. és C 5.886.; MTAK Hadt.O.32.; SZTE EK RA 4344.

[Cserna János]

[Csohány József ford.]

[Tanárky Mihály Sándor] (1784–1839)

Megjegyzés: a szakirodalom több szerzőt is feltüntet. *Petrik*, 2001., *R. Kiss*, 1909. I. k. 57. o. és *Ács*, 2005. 179. o.

Fejezete: A' hadi forgásoknak különböző vidékekhez való alkalmaztatása

35.

A' gyakorlás regulamentuma a' magyar felkelő nemesség lovasságának számára a' felséges császári királyi örökös fő herczegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelésébül.
Pesten 1809. Hartleben Konrád Adolfnál.

([2], 156, 71, 8, [8] o. + 8 tábla)

Lelóhely: OSZK 211.741(1)., HK Sz 3.292.; HTM Kvgy. C 610. és C 5.880.; MTAK Hadt.O.418.; OgyK B6/4272/d, 340.900.

[Tanárky Mihály Sándor ford.] (1784–1839)

Megjegyzés: *R. Kiss*, 1909. I. k. 57. o.

Fejezete: A' hadi forgásoknak különböző vidékekhez való alkalmaztatása

36.

A' nemes fel-kelesről szóló törvénynek három tikkellyei.
Kassán, Ellinger István, ts. és kir. priv. könyvnyomtató betűivel 1809.

(47 o.)

Lelóhely: *SZTE EK Régi Könyvek Tára RA 4319.

37.

Oktatás a' hadban való szolgálatra a' fel kelő magyar nemes sereg' ifjú tisztjeinek, és al tisztjeinek számokra

Magyar nyelvenn közönséggé tette Tanárky Mihály, fő hadnagy a' Gen. Quart. Meister Stáábtól.

Pesten, Fűskúti Landerer Mihály' betűivel. 1809.

([6], V, [3], 79 o.)

Lelóhely: OSZK 211.741. (2. koll.), 821.741. (2. koll.) és 821.474.

Tanárky Mihály Sándor (1784–1839)

38.

Reglement für die Bürger-Miliz im Königreich Ungarn.
Auf höchsten Befehl Sr. K. K. Hoheit des Erz h. Palatinus entworfen.
Pesth 1809. Bei Konrad Adolph Hartleben.

([2], 164, [3] o. + 2 tábla, 5 formanyomtatvány)
Lelőhely: OSZK 100.565. és 101.156.; HK Sz 3.880.; MTAK Hadt.O.307. és 1265.
[Haliczky András Frigyes] (1753–1830)
Megjegyzés: *Színyei*, 1891. IV/348. o.

39.

Számadásokat illető útasítás, a' Tiszán túl lévő kerület' felkölt magyar nemes lovas ezredjeinek, és bataillonjainak számára.
Budán, a' királyi Magyar Universitás' betüivel. 1809.

(23 o. + 4 formanyomtatvány [3 lap])
Lelőhely: OSZK 101.866. (formanyomtatványok nélkül) és 216.293.; FSzEK 50.498.

40.

A szolgálat regulamentuma a' magyar felkelő nemesség gyalogságának számára
a' felséges császári királyi örökös fő herczegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelésébül.
Pesten 1809. Hartleben Konrád Adolfnál.

([2], VIII, 71, [1] o. + 4 formanyomtatvány)
Lelőhely: OSZK 100.566. és 803.342.; HK Sz 3.876.; FSzEK B355/156/III.; HTM Kvgy. C
4.701. és 8° 440.; MOLK 8/22.390.; MTAK Hadt.O.274.; SZTE EK RA 4344.
[Tanárky Mihály Sándor] (1784–1839)
[Teleki László ford.] (1764–1821)
Megjegyzés: *Ács*, 2005. 179. o. és *R. Kiss*, 1909. I. k. 57. o.

41.

A' szolgálat regulamentuma a' magyar felkelő nemesség' lovasságának számára
a' felséges császári királyi örökös fő herczegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelésébül.
Pesten 1809. Hartleben Konrád Adolfnál.

([2], 112, 8, [3] o. + 4 formanyomtatvány)
Lelőhely: OSZK 276.884.; ELTE EK 05452.; HK Sz 3.290.; MOLK B/1.616.; MTAK
Hadt.O.306.; MTBK To-15.873.; OgyK B6/4272/a.
[Vay Miklós ford.] (1756–1824)
Megjegyzés: *R. Kiss*, 1909. I. k. 56. o.

42.

A' szolgálat regulamentoma az erdélyi fel-kelő nemesség gyalogságnak számára közönségesen.
Kolosvárott, nyomtattott a' Királyi Lyceum betüivel 1809.

(37 o.)
Lelőhely: OSZK 101.118. (1. koll.); *KAK R-120.734/1. és R-120.735.; MOLK 8/3.299.
(1. koll.); MTAK Hadt.O.311.

43.

A' szolgálatot illető szabások kérdésekbe és feleletekbe foglalva a' magyar felkelő nemes lovaság' köz vitézeinek és altisztjeinek számára a' puskázásról és az altisztek' kötelességeiről szolló toldalékkal együtt kiadattak a' felséges császári királyi örökös fő hercegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelkezéséből.

Pesten 1809. Hartleben Konrád Adolfnál.

([2]+8+158+[2] o. + 4 formanyomtatvány)

Lelőhely: OSZK 280.456.; FSZEK B 355/334.; HK 19.069. Sz 2.089.; HTM Kvgy. C 4.702., C 5.847. és C 5.884.; MOLK 8/23.168.; MTAK Hadt.O.308.; OgyK B6/4272/e.; TREKN EA1223. és EO846.

[Vay Miklós ford.] (1756–1824)

Megjegyzés: *R. Kiss*, 1909. I. k. 56. o.

44.

A' táborba szálló nemesi sereg hadi törvénye.

Nagy-Váradonn, nyomt. N. Szigethy Mihály' betűivel, 1809.

Kiadta fő notárius Domokos Lőrincz m. k.

(16 o.)

Lelőhely: OSZK 224.566.; HK 7.579.; TREKN E A1222.

Domokos Lőrinc (1761–1825)

45.

A' tanításnak regulamentuma a' magyar felkelő nemesség' gyalogságának számára

a' felséges császári királyi örökös fő hercegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelkezéséből.

Pest 1809. Hartleben Konrád Adolfnál.

([2], 94, [3] o.)

Lelőhely: OSZK 211.742.; FSZEK B 355/156/I.; HK Sz. 3.293.; HTM Kvgy. C 5.837.; MTAK Hadt.O.531.; OgyK B6/4272/c.

[Tanárky Mihály Sándor] (1784–1839)

[Teleki László ford.] (1764–1821)

Megjegyzés: *Ács*, 2005. 179. o. és *R. Kiss*, 1909. I. k. 57. o.

46.

A' tanításnak regulamentuma a' magyar felkelő nemesség' lovasságának számára

a' felséges császári királyi örökös fő hercegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelkezéséből.

Pest 1809. Hartleben Konrád Adolfnál.

([2], 107 o.)

Lelőhely: OSZK 211.743.; ELTE EK Ee252.; HK Sz 3.872.; HTM Kvgy. C 609.; MTAK Hadt.O.105.; OgyK B6/4272/b.; TREKN EA 1219., EA1220., EO841. és EO842.

[Vay Miklós ford.] (1756–1824)

Megjegyzés: *R. Kiss*, 1909. I. k. 56. o.

47.

A' tanításnak regulamentuma az erdélyi nemes fel-keelő sereg' könnyü gyalogságnak számára. Kolo'sváratt, nyomtattott a királyi lyceum betüivel 1809.

(80. [17] o.)

Lelőhely: OSZK 101.118. (2. koll); *KAK R-120.734/2. és R-120.735.; MOLK 8/3.299. (2. koll).

48.

Ueber das Benehmen der Bewohner eines Orts, bey dem Anrücken einer feindlichen Truppe. Als Mittheilung vieljähriger, im Kriege gesammelter Erfahrungen und gemachter Beobachtungen, allen Menschen gewidmet.

Schemnitz, mit Schulzerischen Schriften. 1809.

(28 o.)

Lelőhely: OSZK 100.834.

49.

Az újhadi-tudomány' lelke.

Fordította Zalárdi Jakkó László a' báró Stipsits huszár regementjében fő-hadnagy.

Pesten 1809. Hartleben Konrád Adolfnál.

(109 o., szövegközti ábrákkal)

Lelőhely: OSZK 294.028.

Jakkó László (Szalárdi) (1781–1833)

Megjegyzés: eredetije: *Bülow, Adam Heinrich Dietrich*: Geist des neueren Kriegssystems.

Hamburg, 1799.; Ács, 2005. 101. o.

50.

A' gyakorlás regulamentuma az erdélyi fel-keelő nemesség' lovasságának számára. Első fő darab.

Kolo'sváron. Nyomtattott 1810. esztendőben.

(88, [15] o. + 13 tábla)

Lelőhely: OSZK 825.219-825.220.; MTAK Hadt.O.151/3. (táblák nélkül).

[Cserna János]

[Nyomtatta Török István.]

Megjegyzés: *Petrik*, 2001. és OSZK katalógus.

51.

Relatio officiosa generalis de nosocomiis pro nobili insurgente militia Hungarica anno 1809 erectis et administratis. Auctore Francisco Eckstein medicinae et chirurgiae doctore, in regia scientiarum universitate Hungarica chirurgiae professore publ. ord. et insituti chirurgio-practici praefecto, illius temporis insurrectionali proto-medico.

Budae, typis regiae universitatis Hungaricae. 1810.

(83, 12, [8], 8, [4] + 1 tábla; a szöveg közt: táblázatok, formanyomtatványok, hadparancsok és egy katonai kórház elrendezése.)

Lelőhely: OSZK 189.224.; FSzEK B 355/168.; HTM Kvgy. 8° 2506.; OgyK C2/320.; TREKN E Q331.

Eckstein Ferenc (Ehrenbergi) (1769–1833)

52.

A' szolgálat regulamentuma: az erdélyi fel-kelő nemesség' lovasságának számára.
Kolo'sváronn. Nyomtatt. Török István által 1810ben.

(41 o. + 13 tábla)

Lelőhely: OSZK 825.217.; MTAK Hadt.O.151/1. (táblák nélkül).

53.

A' tanításnak regulamentuma az erdélyi fel-kelő nemesség' lovasságának számára.
Kolo'svaron. Nyomtatott 1810. esztendőben.

(41 o.)

Lelőhely: OSZK 825.218.; MTAK Hadt.O.151/2.

54.

Ungarns Banderien, und desselben gesetzmäßige Kriegsverfassung überhaupt.
Von Michael v. Piringer, Sr. kais. kön. apost. Majestät wirk. Hofsecretär.
Erster Theil.
Respice quid moneant leges. Juvenal.
Wien, gedruckt in der Degenschen Buchdruckerey, auf Kosten des Verfassers. 1810.

(XVI, 286, [1] o.)

Ungarns Banderien, und desselben gesetzmäßige Kriegsverfassung überhaupt.
Von Michael v. Piringer, Sr. k. k. apost. Maj. wirk. Hofrathe, Ehrenmitglieder der Künste und
nützlichen Wissenschaften zu Erfurt.
Zweyter Theil.
Respice quid moneant leges. Juvenal.
Wien, gedruckt in der Buchdruckerey des J. B. Zweck, auf Kosten des Verfassers. 1816.

(XVI, 535, [1] o.)

Lelőhely: OSZK 213.871. és 295.140.; ELTE EK Gb 217. (1. kötet); FSzEK 29595/1–2.;
MNMK 15.881.; SZTE EK A 83617. (1. kötet), A 83499. (2. kötet) és RA 3544-RA
3545.; TREKN EL134.
Piringer Mihály (1763–1840)

55.

Egy szó az erdélyi nemes ifjusághoz.
Szárhelyi időssebb g. Lázár Josef cs. k. insurectionális fő-strázsa-mester. [4. o.]
Maros Vásárhely, nyomtatott a' Réfor. Kollégium betűivel, Fiedler Gottfried által 1812-dik
esztendőben.

(16 o.)

Lelőhely: *MTBK Bo-16591. (Koll. 3.).

Megjegyzés: az Anleitung zum Selbststudium der militärischen Dienstwissenschaft. Wien,
1809. című munka előszavának fordítása.

Lázár József (Szárhelyi) (?–1819)

56.

Elemente der Manövrir-Kunst.
Vom Feldmarschall-Lieutenant Freyherrn von Zach.
[1.] Erster Theil.
Wien, gedruckt bey Anton Strauß. 1812.

(([2], 243, [3] o. + 10 tábla)

[2.] Zweyter Theil.
Wien, gedruckt bey Anton Strauß. 1812.

(([2], 436 o. + 11–27. tábla)

[3.] Von Anton Freyherrn von Zach, General-Feldzugmeister, Ritter des milit. Maria-Theresien-, und Commandeur des oesterreichisch-kaiserl. Leopold-Ordens, Inhaber des Linien-Infanterie-Regiments Nr. 15.

Dritter Theil. Nach dem von ihm hinterlassenen Manuscripte.

Mit der Biographie und dem Bildnisse des Verfassers.

Mit 9 Planen. Tab. XXVIII bis XXXVI.

Wien, bey J. Georg Ritter v. Mösle sel. Witwe. 1830.

(Arckép + XXIV, 370 o. + 28–36 tábla)

Lelöhely: HK 21.103.

Zach Antal (1747–1826)

57.

Handbuch des Reiters zum Behuf der Offiziere bey der Kavallerie und anderer Pferdeliebhaber, von der nöthigen Kenntniß der Pferde, von ihren gewöhnlichsten Krankheiten den einfachsten und wohlfeilsten Mitteln dagegen, nebst der Erklärung der üblichsten und notwendigsten Operationen bey der Pferdekur.

Vom Marquis de la Barthe, vormahligem k. k. öster. Rittmeister.

Zweyte verbesserte Auflage.

Pesth, bey K. A. Hartleben 1815.

(250 o.)

Lelöhely: MTAK 520.170. és Tört.O.1023.

Barthe, de la

58.

Egy szó az erdélyi nemes ifjúsághoz

Szárhegyi idősb G. Lázár Jó'sef cs. k. insurrectionális fő-strázsa-mester.

Kolo'sváron. Nyomtattatott a' Réf. Koll. betüivel 1816.

(18 o.)

Lelöhely: OSZK 283.31.; FSzEK Ball 259/7.

Lázár József (Szárhegyi) (?–1819)

Megjegyzés: az Anleitung zum Selbststudium der militärischen Dienstwissenschaft. Wien, 1809. című munka előszavának fordítása.

59.

Bemerkungen über leichte Truppen von Fr. Jos. Gr. D. 1818.

Erlau, gedruckt in der Erz-Bischöfl. Schul-Buchdruckerey.

(57, [1] o.)

Lelöhely: OSZK 101.922.; MTAK Hadt.O.78.

60.

Bemerkungen über leichte Truppen von Fr. Jos. Gr. D.
Kaschau, gedruckt in der Ellinger'schen Buchdruckerey. 1820.

(44 o.)

Lelöhely: OSZK 205.393. (9. koll.).

61.

Handbuch für Unter-Offiziere der k. k. Cavallerie.
Von Fedor Graf Karaczay, k. k. Major im Regimente Kaiser-Uhlanen.
Wien, den 1. August 1823. [4. o.]
Wien, 1823. Gedruckt bei Anton Strauss.

(167 o.)

Lelöhely: OSZK 101.404.; TREKN O1016.

Megjegyzés: Szinnyi szerint 3 táblával. *Szinnyi*, 1891. V/996. o. A Református Egyházkerület Nagykönyvtárának katalógusa a következő címet adja: Handbuch für Unter-Offiziere und Zugs-Kommandanten der k. k. Cavallerie mit eingeschaltetem Anhang zum Abrichtungs-Reglement; vélhetőleg borítócím lehet, esetleg címvariáns.

Karacsay Fedor (1787–1859)

62.

Handbuch für Unter Offiziere der k. k. Cavallerie. In fünf Heften.
Von Fedor Graf Karaczay, k. k. Major im Regimente Kaiser-Uhlanen.
Zweite, mit einem Hefte vermehrte Auflage.
Wien, 1824. Gedruckt bei Anton Strauss.

(188, [2] o. + 1 tábla)

Lelöhely: MTAK Hadt.O.169.

Karacsay Fedor (1787–1859)

63.

Versuche über den Seitendruck der Erde, ausgeführt auf höchsten Befehl des Herrn General-Genie-Directors Erzherzog Johann, kaiserliche Hoheit, und verbunden mit einer theoretischen Abhandlung über diesen Gegenstand nach Coulomb and Français, nebst einer Nachweisungen älterer Versuche dieser Art von Carl Martony de Kőszegh, Major im k. k. Ingenieurs-Corps.
Wien. Aus der kaiserl. königl. Hof- und Staats-Aerial-Druckerey. 1828.

(221, [3] o.)

Lelöhely: OSZK 305.625.

Kőszeghi Martony Károly (?–1848)

64.

Projectum de tributi ad cassas seu dotationis militaris, seu domesticarum necessitatum pendendi in ipsis regni jurisdictionibus subrepartitione, per sub-deputationem regnicolarum in contibutionalibus commissariacis ordinatam propositum.
Pestini, typis Ludovici Landerer de Fűskut 1829.

(6 o. + 5 fományomtatvány)

Lelöhely: OSZK 503.022.; HK 7.239.

65.

Projectum articulorum de militaribus personis, earumque substantia; item de iudicio ex procedura nundinali.

Budae, typis Regiae Universitatis Hungaricae 1830.

(8 o.)

Lelőhely: OSZK 503.023.; HK 7.238.

66.

Projectum de dislocatione, et provisione militiae, regulamento item militari per subdeputationem regnicolarem in contributionibus commissariaticis ordinatam, propositum.

Pesthini, typis nobilis J. M. Trattner de Petróza. 1830.

(41 o.)

Lelőhely: OSZK M 503.570.

67.

Relatio sub-deputationis regnicolaris in objecto lustrae, et exercituationis nobilium, ac banderiarum ad mentem articuli 15. 1827. exmissae.

Pesthini, 1830. Typis nobilis J. M. Trattner de Petróza.

(99 o.)

Lelőhely: OSZK 503.030.; FSzEK 5.534.; TREKN EI25.

68.

Erkölcsei tudomány a' katona számára.

Németből fordította Tomkaházi Tomka György, cs. k. al-hadnagy. [12. o.]

Pesten, Trattner' és Károlyi' költségén. 1831.

(132 o.)

Lelőhely: HTM Kvgy. 8° 3247.; MTAK Hadt.O.88.

Tomka György (Tomkaházi)

69.

Relatio sub-deputationis regnicolaris in objecto lustrae, et exercituationis nobilium, ac banderiarum ad mentem articuli 15. 1827. exmissae.

Pestini, typis et impensis Trattner-Károlyianis. 1831.

(102 o.)

Lelőhely: OSZK 85.091.; ELTE EK 445.667. (2. koll.), 451.785. (4. koll.) és 715.688. (1. koll.); HK 33.982.; FSzEK B 355/204.; MOLK 8/2.990.; SZTE EK RB 2134.; TREKN EI161. és EL77d.

70.

Relatio sub-deputationis regnicolaris in objecto lustrae, et exercituationis nobilium, ac banderiarum ad mentem articuli 15. 1827. exmissae.

Editio secunda.

Auctoritate comitorum impressa Posonii in typographia Ludovici Landerer de Fűskút 1831.

(72 o.)

Lelőhely: OSZK 502.400.; ELTE EK 900.855. és 901.985. (1. koll.); HK 7.240.

71.

Versuch einer theoretisch-praktischen Anleitung zum Scheibenschießen als Leitfaden für die Abrichter in diesen so wichtigen Dienstzweige.

Von Anton Allásy von Löwenbach, Hauptmann im k. k. fünften Jäger-Bataillon. Mit vier Kupfern
Wien, 1831. Verlag von J. G. Heubner.

Gedruckt bei Ferdinand Ullrich. [230. o.]

(VIII, 230, [2] o. + 4 tábla)

Lelöhely: HK 63.511.

Allásy Antal (Löwenbachi)

72.

Gemaelde einer Schlacht. Als charakteristische Schilderung mit Hinblick auf die verschiedenen Verhältnisse, Wirkungen und Folgen – !

Vom k. k. pension. Major und des österreichischen Leopolds-Ordens Ritter von Radischits.

Pesth, gedruckt bei Landerer. 1832.

(48 o.)

Lelöhely: OSZK 101.161.; HK 41.034.

Radischits Moyses

73.

Handbuch für Unter-Offiziere der k. k. Cavallerie.

In fünf Heften. Von Fedor Graf Karaczay, k. k. Oberstlieutenant im Regimente König von Baiern
Dragoner. Dritte vermehrte Auflage. Mit drei Steindrucktafeln.

Wien, 1832. Gedruckt ind im Verlage bei J. B. Wallishausser.

(182, [1] + 3 tábla)

Lelöhely: *ÖNB 74.M.192.

Karacsay Fedor (1787–1859)

74.

Reglement für die Bürger-Miliz im Königreich Ungarn.

Auf höchsten Befehl Sr. K. K. Hoheit des Erz. Palatinus entworfen.

Leutschau, gedruckt bey Johann Werthmüller 1832.

(132, [3] o. + 5 formanyomtatvány + 2 tábla)

Lelöhely: OSZK 101.227.

75.

Oktatások a cs. k. gyalogság eleibe rendeltetett tábori szolgálatokra,

kiadott néhai Mayer József cs. kir. vezér major, magyarra fordítattott.

Bécs 1834. Kiadta Gr. Gyulai Ferenc ezredes saját költségén.

(143 o.)

[Prágay János] (?–1851)

[Haykul Antal nyomtatta]

Forrás: *Petrik*, 2001. és MTB, 1950. III/208. o.

76.

Unterricht für junge Militärs enthält: Terrainlehre und Terrainbenützung, Felddienst, das Unentbehrlichste über Fortification, Beispiele von Rapporten und Meldungen über Vorfälle vor dem Feinde.

In Zwei Theilen. Von Anton Pannasch, k. k. Hauptmann im 3. Linien-Infanterie-Regimente Erzherzog Carl.

Erster Theil.

Güns, 1834. Carl Reichard's Verlag. [szennylapon]

Alcím: Terrainlehre und Terrainbenützung. Von Anton Pannasch, k. k. Hauptmann im 3. Linien-Infanterie-Regimente Erzherzog Carl. Mit 1 Karte und 42 lithographirten Zeichnungen. Güns, 1834. Carl Reichard's Verlag. [III. o.]

([I], XIV, 256 o., szövegközti ábrákkal, térképvázlattal)

Lelőhely: OSZK 36.711/1.

Pannasch Antal

77.

Oktató szaballat, a' császári és cs. királyi gyalogság' számára.

Fordította a' magyar gyalog ezerek köz használatjára Virág József, méltóságos báró Gollner 48-dik számú csatarendbeli gyalog ezredében szolgáló káplár.

Sopronban, 1835. Kulcsár Katalin asszony betűjével.

(VI, 7–128 o. + 2 tábla)

Lelőhely: OSZK 101.732.; HK Sz 3.856.

Virág József

78.

Practischer Vorpostendienst, gestützt auf Grundsätze und Regeln, als Leitfaden zum Selbstunterrichte für Jene, die einen Schritt tiefer in seine mannigfaltigen Forderungen dringen wollen, wie auch zum Gebrauche für Regiments-, Bataillons- und sonstige Schulen, mit den fähigern, zu höhern Chargen sich ausbildenden Individuen.

Erläutert durch mehrere Beyspiele und 10 Pläne.

Von Anton Allásy von Löwenbach, Hauptmann im k. k. fünften Feldjäger-Bataillon, Ritter des k. sard. St. Mauritius- u. Lazarus-Ordens.

Linz, 1835. Verlag der k. k. privil. akademischen Kunst-, Musik- und Buchhandlung des Friedrich Eurich und Sohn.

(XII, 456 o. + 10 tábla)

Lelőhely: HK 15.256.

Allásy Antal (Löwenbachi)

79.

Szolgálati szaballat a' cs. kir. gyalogság számára, mellyet kivonatban a' közkatona 's altisztek' mind béke, mind hadi kötelességeit tárgyoza a' magyar n. gyalog ezrek' használatára szerkesztve magyarított Virág József, méltóságos báró Gollner 48-dik csatarendü ezredében szolgáló tisz. strázsamester.

Sopronban, 1836. Kulcsár Katalin asszony' betűjével.

(119, [1] o.)

Lelőhely: OSZK 101.741.

Virág József

80.

Vezérfonal a' hadmenéseken- táborórizeteken 's őrtzirkálásokon ugmint rövid oktatás a' helyes elígazodásra.

A' századok' iskoláik számára szerkesztette gróf Nugent 30-dik sor ezredbéli zászlóssa Malter József.

Aradon 1836. Schmidt József' cs. kir. priv. könyvnyomtató betűivel.

(107 o.)

Lelöhely: MTAK Hadt.O.106.

Malter József

81.

Leitfaden zur Verfassung von Meldungen und Rapporten für Unteroffiziere; insbesondere für Jene, welche sich für die ausgebreiteteren Verrichtungen höherer Grade vorbereiten wollen.

Von Antolich, Oberlieutenant im k. k. zweiten Feldjäger Batallion.

Güns, 1837. Druck und Verlag von Carl Reichard.

([VIII], 278, [2] o.)

Lelöhely: MTAK Hadt.O.164.

Antolich Imre

82.

Az 1836-dik évi 11-dik törvény cikkely 6-dik §-sában nevezett Országos Küldöttségnek, az országban szállást tartó, 's azon áltkelő katonaság élelmezésének és beszállításának legjobb 's legigazságosabb módja 's az ezekkel elválaszthatatlan kapcsolatban álló tárgyak eránti alázatos véleményes jelentése.

[1839]

(222 o., szövegeközi táblázatokkal + 3 táblázat)

Lelöhely: OSZK 503.064.; OgyK 500.676.[207.].

Megjegyzés: kiadási évként a kézirat lezárásnak ideje.

83.

Rendszabály a' polgári őrsereg' számára Magyar-országban.

Cs. kr. fő-herczeg ország nádora ő felsége' kegyelmes rendeletéből tervesztve.

Kassán. Nyomtatta Werfer Károly, cs. kir. kivált. acad. könyvnyomtató. 1840.

Reglement für die Bürger-Miliz im Königreiche Ungarn.

Auf höchsten Befehl Sr. k. k. Hoheit des Erzherzogs Palatinus entworfen.

Kaschau. Gedruckt bei Carl Werfer, k. k. privil acad. Buchdrucker. 1840.

(63 o.)

Lelöhely: HK Sz 16.896.; MTAK Hadt.O.91.

84.

Leitfaden, in kürzester Zeit Ungarisch zu lernen. Hauptsächlich für den Selbstunterricht und den Gebrauch des k. k. Militärs eingerichtet.

Herausgegeben von J. N. Prágay.

Wien, 1841. Druck und Verlag der Mechitaristen-Congregations-Buchhandlung.

(116 o.)

Lelöhely: *ÖNB ZALT MAG 306198-A.

Prágay János (?-1851)

85.

Der Unterricht des Gemeinen Infanteristen in dessen Dienstpflichten, der Behandlung und Kenntniss des Feuergewehrs, dem Tirailiren, Garnisons- Marsch- und Feldverhaltungen, nebst einem Anhang der Grundsätze der Elementar-Bewegungen des Abrichtungs- und Exerzier-Reglements.

Von Andor Melczcr von Kellemes, Major im Landgraf Hessen-Homburg k. k. 19. Linien-Infanterie-Regimente.

Wien. Gedruckt bei Anton Strauß's sel. Witwe. 1841.

(XX, 384, [1] o.)

Lelőhely: HK 12.963.; TREKN E A1305.

Melczcr Andor (Kellemesi) (1800–1873)

86.

Kivonatja az 1839/40 évi 3^{ik} törvényczikkben nevezett Országos Választmány, és Hadi Kormány részéről kiküldött tagok által, a' Magyar Országban lévő katonai lak, 's egyéb szükségek fedezésére szolgáló, és az e' célra fordítható épületek, úgy szinte a' laktanyák építésére kijelölt telkek eránt az illető törvényhatóságok közbejvetelével helyszínén szerkesztett öszveírásnak.

Budán a' magyar. kir. Egyetemi Könyvnyomtató Intézetben 1842.

([116] o.; benne 56 számozott lap táblázat)

Lelőhely: OSZK 503.043.; FSzEK Bf 355/216.; MOLK f/309.; OgyK 700.285.

87.

Rovatos kivonatja az 1839/40 évi 3ik törvény czikben nevezett Országos Választmány, és Hadi Kormány részéről kiküldött tagok által az illető törvényhatóságok közbejvetelével helyszínén szerkesztett öszveírás kivonatában részletesen leirt haszonvehető épületeknek.

Budán a' magyar kir. Egyetemi Könyvnyomtató Intézetben 1842.

([79] o.)

Lelőhely: OSZK 503.207.; OgyK 352.577.

Megjegyzés: megjelent „Az 1839/40-ik évi 3-ik törvényczikk által a' katonai élelmezés és szállásolás tárgyában kirendelt országos biztosságnak jelentése” című munka 10. alpontjaként is

88.

Az 1839/40-ik évi 3-ik törvényczikk által a' katonai élelmezés és szállásolás tárgyában kirendelt országos biztosságnak jelentése.

Budán, a Magyar Kir. Egyetem betűivel 1843.

([2], 42, 21, [79] + 1 tábla + [3], 269–338 o.)

Lelőhely: OSZK 503.206.; ELTE EK Ee2739.*([2], 63, [79] +1 tábla [3], 269–334 o.); FSzEK 5189.; MOLK f/308.

Megjegyzés: a törvény előkészítéséről bővebben: *Timon*, 1936.

Fejezete: „Rovatos kivonatja az 1839/40 évi 3ik törvény czikben nevezett Országos Választmány, és Hadi Kormány részéről kiküldött tagok által az illető törvényhatóságok közbejvetelével helyszínén szerkesztett öszveírás kivonatában részletesen leirt haszonvehető épületeknek.”

89.

Az 1841/3-dik évi országgyűlésen hozott egyetlen törvényczikk által kirendelt rendszeres bizottmánynak javaslata, az újoncz állítás tárgyában.
[1843]

(8 o.)

Lelőhely: OSZK 503.156.; ELTE EK 901.975.

90.

Hadi műszótár. Magyar-németül és német-magyarul.
Közre bocsátja Kiss Károly, kapitány 's magyar akadémiai rendes tag.
Ungarisch-deutsches und deutsch-ungarisches Militär-Kunstwörterbuch.
Veröffentlich von Karl v. Kiss, Hauptmann und ord. Mitglied der ung. Akademie.
Pesten, Kiadja Heckenast Gusztáv. 1843.

(VIII, 128, [3] o.)

Lelőhely: OSZK 271.819.; FSZEK 68.539.; HTM Kvgy. C 552., C 3.290., C 3.291. és C 5.545.;

MTAK Hadt.O.377.

Kiss Károly (1793–1866)

91.

Kriegsszenen als Beispiele des Felddienstes.
Vom Johann Baptist Schels, kaiserlich-österreichischem Oberstlieutenant; Ritter des kaiserlich-russischen St. Stanislaus-Ordens zweiter, und des königlich-preußischen Rothen Adler-Ordens dritter Klasse; dann des königlich-württembergischen Zivil-Verdienst-Ordens der Krone; Kommandeur des Großherzoglich-Badenschen Ordens vom Zähringer Löwen; Ritter des Konstantinischen St. Georg-Ordens von Parma; auswärtigem Mitgliede der Königlich-Schwedischen Akademie der militärischen Wissenschaften zu Stockholm, und Ehrenmitgliede des Museum Francisco-Karolinum zu Linz.

Erster-Vierter Band.

Pesth. Verlag von Conrad Adolf Hartleben. 1843.

(203, 200, 200, 193 o.)

Lelőhely: OSZK 37.247/2., 4.; HK 10.259/1–4.; MTAK Hadt.O.330.

Schels, Johann Baptist (1780–?)

92.

Kurzgefaßter Reitunterricht mit allem darauf Bezüglichen, nebst einem Anhang über die bei der k. k. Cavalerie eingeführten Säbelhand- und Gefechtsgriffe; zum Gebrauche für jene Militärs, deren Dienst es erfordert, Reiter zu sein

Zusammengestellt und herausgegeben von Gottfried Hofbauer, Edler von Hohenwall, Major im k. k. F. M. L. von Berwaldo Feldartillerie-Regimente Nr. 5. Besitzer der goldenen Tapferkeits-Medaille und des Armee-Kreuzes. Mit 7 lithographirten Tafeln.

Pesth, 1843. Druck von Landerer und Heckenast.

([10], 278 o. + 7 tábla)

Lelőhely: OSZK 627.742.

Hofbauer, Gottfried

93.

A' szegedi nemzeti polgári őrsereg szabályai.
Szegeden, Grün János betűivel. 1843.

(14 o.)

Lelöhely: ELTE EK Ee186.

94.

Abhandlung über das Verbrechen der Desertion nach den in de k. k. österreichischen Armee bestehenden Gesetzen.

Von Johann Nahlik, Hauptmann und Auditor in dem k. k. Linien-Infanterie-Regimente Baron Bianchi Duca di Casalanza Nr. 63.

Hermannstadt. M. v. Hochmeister'sche Buchdruckerei. (Theodor Steinhausen.) 1844.

([12], 199 o.)

Lelöhely: OSZK 102.031.

Nahlik János

95.

Fechtmethode. Eine rationelle, vereinfachte und schnell faßliche Fechtübung des Säbels gegen den Säbel, und dieses gegen das Bajonet und die Picke, zum Hauen, Stechen und Pariren. Eigens für die Cavallerie, nach den aus der Feld- und Friedens-Praris geschöpften Grundsätzen in 25 Tabellen, nebst einem kleinen Anhang „Ueber das Kunstfechten“ mit 19 Abbildungen.

Bearbeitet von Ballassa, k. k. Major in der Armee.

Pesth, 1844. Gedruckt mit v. Trattner-Károlyischen Schriften.

([8], 72 o. + 25 tábla)

Lelöhely: OSZK 101.351. (táblák nélkül).

Balassa Konstantin (1792–1862)

96.

K. k. Bürger-Militärs-Schematismus der königl. Frei- und Krönungsstadt Pressburg.
[Pozsony,] 1844. Buchdruckerei von Anton Edlen v. Schmid.

(62 o.)

Lelöhely: OSZK 101.090.

97.

Magyar hadnyelvtan a' császári királyi osztriai hadsereg tisztjei számára
írta Czetz J., cs. kir. 62-dik számú n. Tursky lovag, gyalog soredredi hadnagy.
Pesten, 1844. Nyomtatta Trattner-Károlyi.

Ungarische Militär-Sprachlehre zum Gebrauche für Offiziere der k. k. österr. Armee bearbeitet
von J. F. Czetz, k. k. Lieutenant im 62-ten Linien-Infanterie-Regiment Ritter von Tursky.

Pesth, 1844. Druck von Trattner-Károlyi.

(82, 114, 73, 64 o.)

Lelöhely: OSZK 227.219.; FSzEK 335.448.; MTAK 524.154. és Hadt.O.111.

Czecz János (1822–1904)

98.

Nemes szabad királyi Pest városa magyar gyalog polgár őrhada' fegyvergyakorlatainál divatozó vezér szavak.

Pesten, nyomt. Petrócai Trattner J. M. és Károlyi István, Uri utsza 453. szám. 1844.

(14 o.)

Lelőhely: OSZK 225.783.; FSzEK B 355/10.; MTAK Hadt.O.1258.; OgyK B6/2645.

99.

Az 1841/3-dik évi országgyűlésen hozott egyetlen törvénycikk által kirendelt rendszeres bizottmánnak javaslata, a' katona élelmezés és szállásolás tárgyában.

Költ Kolozsvártt julius 23-kán 1845. [44. o.]

(44 o.)

Lelőhely: OSZK 503.152.

100.

Fechtmetode. Eine rationelle, vereinfachte und schnell faßliche Fechtübung des Säbels gegen den Säbel, und dieses gegen das Bajonet und die Picke, zum Hauen, Stechen und Pariren. Eigens für die Cavallerie, nach den aus der Feld- und Friedens-Praxis geschöpften Grundsätzen in 25 Tabellen, nebst einem kleinen Anhang „Ueber das Kunstfechten“ mit 19 Abbildungen.

Bearbeitet von Ballassa, k. k. Major in der Armee.

Zweite Auflage. Pesth, 1845. Gedruckt mit v. Trattner-Károlyischen Schriften.

([6], 72, [2] + 25 tábla)

Lelőhely: OSZK 102.048.; FSzEK BH 796/85.; HK 37.460.

Balassa Konstantin (1792–1862)

101.

Hadi földírás

Írta Korponay János, cs. kir. főhadnagy, 's magyar academiai levelező tag.

I. kötet. Hadi földírás elmélete; Európa általában; Orosz álladalom és Krakó Köztársaság.

Pesten, nyomtatott Beimel Józsefnél. 1845.

(VIII, 192, [2] o. + 2 térkép)

Hadi földírás.

Írta Komonkai Korponay János, cs. kir. granátos főhadnagy az Esztei Ferencz Ferdinand főherczeg' nevét viselő, 32-ik számú magyar gyalog serezednél; magyar tudós-társasági levelező tag, 's T.N. Abaúj, Bihar és Máramaros vármegyék táblabírája.

II. kötet. – Első rész. Európai Török-álladalom, Görögország, és a' Jóniai szigetek' Köztársasága.

Kecskeméten, nyomtatott Szilády Károlynál. 1848.

([4], 339, [3] o.)

Lelőhely: OSZK 271.897.; FSzEK 97.661/1–2.; HK 38.150.; MTAK Földr.O.154.

Megjegyzés: a tervezett további két kötet nem jelent meg.

Korponay János (Komonkai) (1819–1881)

102.

A' megujított pesti magyar polgári gyalog-örhad' 1844. évi nyárutó' 15. Rákos mezején ünnepelt zászló-szentelésének emlékkönyve.

Irta Weil Fülöp. Fordította F. M.

Pesten, 1845. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

Die Fahnenweile des erneuten, löblichen, ungarischen Infanterie-Bürger-Corps in Pesth. Ein Gedenkbuch der Feier, welche am 15. August 1844, auf dem Rakosfelde in Pesth stattgefunden, nebst einer Geschichte der Pesth-Ofner und Wiener Bürgermilizen von Ph. Weil.

Pesth, 1845. Druck von Landerer und Heckenast.

Borítócím: A' megujított pesti magyar polgári gyalog-örhad' 1844. évi nyárutó' 15. Rákos mezején ünnepelt zászló-szentelésének emlékkönyve. Denkbuch der Fahnenweiche des löblichen ungarischen Infanterie-Bürger-Corps in Pesth am 15. August 1844, nebst einer Geschichte der Pesth-Ofner und Wiener Bürgermilizen.

([6], 66, [4], 168 o. + 1 ábra)

Lelőhely: OSZK 800.879–800.880 M.; FSzEK B 351/153.; HTM Kvgy. C 5209.; OgyK B6/7534.; SZTE EK RB 478.

Weil Fülöp

103.

Nemes szabad királyi Pest városa magyar gyalog polgár örhada' fegyvergyakorlatainál divatozó vezér szavak.

Pesten, nyomt. Petrózai Trattner J. M. és Károlyi István, Uri utsza 453. sz. 1845.

(16 o.)

Lelőhely: MTAK Hadt.O.634.

104.

Nemes szabad királyi Rév-Komárom városa magyar gyalog polgár örsereg' fegyvergyakorlatainál használó vezér szavak.

Komáromban, Weinmüller Franziska kir. szab. Könyvnyomtató-Intézetében. 1845.

(8 o.)

Lelőhely: OgyK B6/4018.

105.

Szabad királyi Pestvárosa lövész-zászlóalj polgárainak alapszabályai, mellyeket minden önkényesen beállott egyes tag, ezen testület' fennmaradása végett, pontosan megtartani köteles.

Pesten 1845, nyomtatott Trattner-Károlyi könyvnyomtató intézetében, Uri utca 453. szám alatt.

Statuten für das Pesther bürgerl. Scharfschützen Batallion, deren Erfüllung aus freyen Antrieb sich jedes eintretende Mitglied zur Aufrechthaltung dieses Corps zur Pflicht macht.

Pesth, 1845. Gedruckt mit v. Trattner-Károlyischen Schriften, Herrengasse Nro 453.

(27 o.)

Lelőhely: HTM Kvgy. 8° 1630.

106.

Abrichtungs-, Exercier- und Dienst-Reglement für das seit 1809 durch Se. k. k. Hoheit des durchlauchtigsten Herrn Erzherzog Reichs-Palatin gnädigst sanctionirte Bürger-Scharfschützen-Corps der königl. Freistadt Pesth.

Herausgezogen und zusammengesetzt von Franz Schmidt, Hauptmann vom obengenannten Corps.
Pesth, 1846. Gedruckt bei Landerer und Heckenast.
Borítócím: Abrichtungs-, Exercier- und Dienst-Reglement des Bürger-Scharfsützen-Corps der k.
freistadt Pesth. Pesth, 1847. Gedruckt bei Landerer und Heckenast.

([10], 85 o., formanyomtatványokkal)

Lelőhely: OSZK 100.937. (borítócím nélkül); HTM Kvgy. C 5.871. (bővítménnyel: [10],
85, 87–96 o. + 1 tábla; bársonyba kötve, aranyozott); MTAK Hadt.O.421.

Schmidt Ferenc (?)

Bővítmény címe: Rang- und Stammliste. des löbl. bürg. Scharfschützen-Bataillons der k.
Freistadt Pesth im Jahre 1846.

107.

A' cs. k. ausztriai lovas közkatonai köteleiségei, és rendszabásairól való utasítások. Kérdésekben
és feleletekben a' téli oskolák számára. Német és magyar nyelven előadva.

Özveszedte Rainer Ján. Em., cs. kir. ausztriai kapitány. Németből magyarra fordítottak cs. k. Ná-
dori 12dik huszár-ezrednél.

Bécsben, 1847. Heubner J. G. könyvárusnál.

Die Vorschriften über die Pflichten und Verhaltungen des gemeinen Soldaten der k. k.
österreichischen Cavallerie; in Fragen und Antworten zum Behufe der Winterschulen vorgetragen.
In deutscher und ungarischer Sprache. Verfaßt von Joh. Em. Rainer, kaiserl. königl. österrei-
chischem Rittmeister. Aus dem Deutschen in das Ungarische überfeßt bey dem k. k. Palatinal 12ten
Husaren-Regimente.

Wien, 1847. Im Verlage von J. G. Heubner.

(383 o.)

Lelőhely: OSZK 100.436.; MTAK Hadt.O.168.

Rainer János Emanuell (?)

108.

Abrichtungs- und Exercier-Vorschrift für die Kronstädter Bürgerwehr.

Kronstadt, Johann Gött, 1848.

(55 o.)

Forrás: *Petrik*, 2001.

109.

Borsod megyei nemzetőrség' lánzsávali oktatás' szabályzata és század szerinti felállítása.

Miskolczon, nyomtatott Tóth Lajos betűivel. 1848.

(7 o.)

Megjegyzés: közli *Csorba*, 1987. Az eredeti a Hermann Ottó Múzeum Helytörténeti Doku-
mentációjában.

110.

A' császári királyi sorgyalogság' oktatási szabályzata.

Az eredeti németből lefordította Gál Sándor, cs. kir. alhadnagy, az 1. székely 14. határvéd
ezrednél. 1848. 1^{-ső} füzet.

Pesten, nyomtatott Trattner-Károlyi betűivel. Uri utca 453.

(192 o. + 3 tábla)

Lelőhely: OSZK 102.003.; FSzEK 44.196.; HTM Kvgy. C 5663.

Megjegyzés: csak az első kötet jelent meg.

Gál Sándor (1817–1866)

111.

A' debreczeni nemzeti őrsereg oktatási, gyakorlati és őrszolgálati szabályzata.
Nyomatott Debreczen város' könyvnyomdájában. Ára 6 kr pengő p. Megszerezhető Telegdi K. La-
josnál. [23. o.] [1848]

(23, [1] o.)

Lelőhely: DM TGy I.2001.62.

[Gál Sándor] (1817–1866)

112.

[Dienst und Exercier-Reglement der ungarischen National-Garde – Dienst- und Exerzier-
Vorschriften der National-Garde]

[1. kötet] Dienst und Exercier-Reglement der ungarischen National-Garde.

Pesth, 1848. Gedruckt bei Landerer und Heckenast.

Erstes Heft. Dienstes-Vorschriften und andere Verpflichtungen.

(64 o.)

Lelőhely: OSZK 100.457.; HK Sz 16.427.; FSZEK B 355/340.

[2. kötet]

[3. kötet]

[4. kötet] Dienst und Exercier-Reglement der ungarischen National-Garde.

Herausgegeben von dem Reichskriegsrathe.

IV. Heft. Abrichtungs-Reglement der berittenen National-Garde.

Pesth, Gedruckt bei Landerer und Heckenast. 1848.

(58 o. + 4 tábla)

Lelőhely: *TREKN A1035h.

[5. kötet] Dienst- und Exerzier-Vorschriften der National-Garde.

Herausgegeben vom National-Garde-Kriegsrath.

V. Heft. Exerzier-Reglement der berittenen National-Garde.

Pesth, 1848. Gedruckt bey Rudolph Eisenfels.

([4], 77 o. + 5 tábla + 2 lap kotta)

Lelőhely: OSZK 100.760.

[Kiss Károly] (1793–1866)

Megjegyzés: *Szinnyei*, 1891 VI/357. o. és *Nemzeti Újság*, 1848. ápr. 28. A kötet számozás és az alcím a kötetek 3. oldalán.

113.

Egészségi VII parancs. Az életrend alkalmazott alapszabályai honvédeink számára.

Közli Pólya József, orv. tudor.

Nyomt. Trattner-Károlyi betűivel. [8. o.] [Pest, 1848]

(8 o.)

Lelőhely: MOL R32 1848.

Pólya József (1802–1873)

Megjegyzés: megjelent az *Orvosi tár* 1848/II. kötetének 13-ik számában is, októberben, 193–202. o.

114.

Az erődítés tudománya.

Irta Sztrokay Elek, főhadnagy az ötödik számú magy. huszárezrednél. A szerző arcképével és nyolc kőmetszetű táblával.

Budán, a Magyar Kir. Egyetem betüivel 1848.

([1], 8, 139, [2] o. + 8 tábla)

Lelőhely: OSZK 268.835.; FSzEK 37.900.; HTM Kvgy. C 371. és 3.577.; MTAK Hadt.O.130.

Sztrokay Elek (Nemescsói) (1818–1847)

115.

Fegyszabályok, a' debreczeni nemzetőrségi gyalog és lovas századok részére.

Debreczenben nyomtatott a' város könyvnyomdájában. 1848.

(16 o.)

Lelőhely: OSZK 827.200. és OSZK KNYT 56/1848–49. 8°; DM TGy I.1947.47.; HK Sz 3.874.; HTM Kvgy C 5.201.

116.

Fegyvergyakorlat-tan elemei vezényszavak nyomán a miskolczi nemzetőrség használatával.

Szerkeszté Kun Bálint, nyugalmazott kapitány.

Miskolczon, nyomtatott Tóth Lajos betüivel. 1848.

(35 o.)

Lelőhely: OSZK 102.010.; HL 52/259.; HK 13.865.; HTM Kvgy 11.602.

Kun Bálint (?–1863)

117.

Gyakorlati szabályzat és függeléke, a' császári királyi vonalgyalogság' számára. 1844.

Magyarra fordította Péterffy Gyula, cs. kir. granátos főhadnagy a' 39-ik számú magyar vonalgyalog ezredben, t. ns Mármaros vármegye' táblabírája, és a' királyi magyar természettudományi társulat' tagja.

Budán, nyomtatott Bagó Márton' nyomdájában. 1848.

(316 o. + 3 tábla)

Lelőhely: OSZK 606.640.; FSzEK B 655/480.; HK Sz 2.053.; MTAK Hadt.O.284.

Péterffy Gyula (1813–1884)

Megjegyzés: az eredeti mű címe: Exerzier-Reglement für die k. k. Linien-Infanterie 1844.

Mit Anhang: Anleitung für die Ausbildung der k. k. Linien-Infanterie in der Vertheidigung und in Angriffe einzelner Gegenstände und Örtlichkeiten 1845.

118.

A gyalogság, vadász és külön csapat fegyverei Wänzl rendszere szerint.

Wien, Tendler, 1848.

Forrás: ÖNB-online katalógus, 68660-A. Neu. Mag.

119.

Hadgyakorlati parancsszavak.

A nemzeti őrseregnek hódolattal ajánlva Rainhardt [Reinhardt] Alvin, cs. k. őrnök által Pozsonyban, 1848. Landes-féle könyvkereskedés megbízásában.

Commando-Worte.

Der National-Garde ehrfurchtsvoll gewidmet von Avelin Rainhardt, Cadet-Feldwebel im Inf.-Reg. Nr. 2.

Preßburg, 1848. Zu Comission der Landes'schen Buchhandlung.

(21 o.)

Lelőhely: HTM Kvgy. C 5748.

Alvinczy (Reinhardt) Alvin (1818–1896)

Megjegyzés: közli: *Lehoczky*, 1899. 25., 175–178. o.

120.

A' hadi fenyítő törvények a' magyar honvédseregére alkalmazva.

Szerkeszté Rác Vilmos százados és hadbíró.

Buda-Pest, 1848. Nyomatott Müller Ádolfnál.

(295 o., formanyomtatványokkal)

Lelőhely: OSZK 289.379.; HTM Kvgy. 9059.

Rác Vilmos (1819–?)

121.

Honvédelmi szövétnék.

Kézikönyvül nyujtva nemzetöröknek és fiatal katonáknak Raksányi Imre által.

(Táblákkal, rajzokkal és térképekkel.)

Pozsony, 1848. Belnay örökösének betüivel.

(176. 88 o. + 5 lap táblázat, ábra és térkép)

Lelőhely: OSZK 805.067.; ELTE EK Rar.Hung.Ee188.; HTM Kvgy. C 5.413. és C 5.420.

Raksányi Imre (1818–1849)

Hírdetése: Honvédelmi szövétnék. Kiadja több katona közremunkálásával Raksányi Imre, volt. cs. kir. bombavető. Pozsonyban, 1848. Nyomatott Schmid Ferencz és Busch J. J. betüivel.

Pozsony, mart. 25. 1848. [3. o.]

(18, [1] o.)

Lelőhely: OSZK 224.486.; FSzEK Ball 50/4. és B 355/145.; HTM Kvgy. 8° 63.; HTM Nyt HTM 87.3.1/Nyt.; MTAK 522.050.; TREKN EH11.

Megjegyzés: az OSZK példány címlapjának aljára ragasztott címke: A' munka, melyet ezen hirdetés jelent, kapható Pesten Edelmann Károly' (előbb Heckenast Gusztáv') könyvkereskedésében (vácziutszán 15. szám) n. 8 r. Posony. 264 lap, több táblával és csatakép-pel 2 for. pengő.

122.

Kézikönyv a honvéd tüzérség számára.

Kiadta a minister-elnök meghagyásából, az Országos Nemzetőrseregi Tanács.

Pesten, 1848. Nyomatott Trattner-Károlynál.

([2], 113, [2] o. + 12 tábla)

Lelőhely: OSZK 295.865. és 812.263.; FSzEK B 358/1.; HTM Kvgy. C 4.179.; MTAK
Hadt.O.90.; TREKN EA1224.
[Mack József] (1814–1868)
Megjegyzés: Ács, 1995. 92. o.

123.

Kis nemzetőr vagy hogyan kell a' nemzetőrségnek gyakoroztatnia fegyverben? Kimerítő magyarázata egyes nemzetőr és minden önálló részlet beoktatásának.

Wessenhauser W. után németből Fekete Soma.

Pest, 1848. Magyar Mihály könyvárusnál.

(32 o.)

Lelőhely: OSZK 100.445.; ELTE EK Gb 12901. és Rar.Hung.540.

Fekete Soma (?–1859)

124.

Ko[lo]zsvár városa magyar gyalog polgári őrhada fegyvergyakorlatainál bevett vezér-szavak.

Kolozsvártt, 1848. Nyomatta az Ev. Ref. Főiskola nyomdája betűivel Tiltsch János.

(14 o.)

Lelőhely: OSZK KNyT 89/1848–49. 8°

125.

A magyar nemzeti honvédsereg rendszabályai.

Kiadja a miniszter-elnök meghagyásából, az Országos Nemzetőrségi Tanács.

Budán, a' Magyar Egyetemi Nyomda betűivel, 1848.

([2], 75 o.)

Lelőhely: OSZK 818.727.; FSzEK 41.522. és 343.648.; HTM Kvgy. 11.595.; MOL R32
1848.

[Kállay Ferenc] (1790–?)

Megjegyzés: *Urbán*, 334. o. 136. lj.

[Pótfüzet:] IV. Toldalék-szabályok a magyar nemzeti honvédsereg rendszabályaihoz. A.

Házasodási szabályok. B. Fegyhatalmi ideiglenes szabályok.

Pesten october 6-án Nádossy Sándor, alezredes. [91. o.]

[Buda, 1848.]

OSZK 260.532. és KNyT 53/1848–49. 8°; HK Sz 2.094.; MOL R32 1848. október 6.

([2], 79–91 o.)

Nádossy Sándor (1811–1882)

126.

A' magyar nemzeti őrseregnek fegyszabályai.

Győrött, özvegy Streibig Klára betűivel, 1848.

(16 o. magyar-német nyelven)

Lelőhely: OSZK 230.873.; MOL R32 1848.

[A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai. 1848.]

[1. kötet] A' magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai.

Kiadja az Országos Nemzetőrserégi Tanács.

I. füzet. A' nemzeti őrsereg' kötelességei és szolgálat-szabályai.

Pesten, 1848. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

(72. o.)

Lelőhely: OSZK 22.821/1., 223.335. és 293.362.; ELTE EK Ee220.; FSzEK Ball 322/1. és BV 655/290.; HK Sz 3.861.; HTM Kvgy. 3293. és C 4043.; MOLK B/781.; MTAK Hadt.O.159.; OgyK B6/4390.; SZTE EK RA 221.

[2. kötet] A' magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai.

Kiadja az Országos nemzetőrserégi Tanács.

II. füzet. A gyalog nemzet őrsereg oktatás-szabályai.

Pesten, 1848. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

(88 o. + 4 tábla)

Lelőhely: OSZK 223.335.; ELTE EK Ee220.; HK Sz 3.861.; MOLK B/781.; OgyK B6/4473.

[3. kötet] A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai.

Kiadja az Országos Nemzetőrserégi Tanács.

III. füzet. A gyalog nemzetőrserereg gyakorlat-szabályai.

Pesten, 1848. Nyomatott Eisenfels Rudolfnál.

(109, [1], VI o. + 4 tábla)

Lelőhely: OSZK 223.335. (a 4. tábla hiányzik); ELTE EK Ee220.; HTM Kvgy. C 377.

[4. kötet] A' magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai.

Kiadja az Országos Nemzetőrserégi Tanács.

IV. füzet. A lovasnemzetőrserereg oktatás-szabályai.

Pesten, 1848. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

(55 o. + 4 tábla)

Lelőhely: OSZK 223.335.; ELTE EK Ee220.

[5. kötet] A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai.

Kiadja az Országos Nemzetőrserégi Tanács.

V. füzet. A lovas nemzetőrserereg gyakorlat-szabályai.

Pesten 1848. Eisenfels Rudolf nyomdája

([4], 70 o. + 5 tábla, 3 lap kotta)

Lelőhely: OSZK 223.335.; ELTE EK Ee220.; FSzEK B 655/292.; HTM Kvgy 2707.

[Kiss Károly] (1793–1866)

Megjegyzés: *Szímnyei*, 1891 VI/357. o. és *Nemzeti Újság*, 1848. ápr. 28. A kötetszámozás és az alcím a kötetek 3. oldalán.

A' magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai.

Kiadja az Országos Nemzetőrserégi Tanács.

I. füzet. A' nemzeti őrsereg' kötelességei és szolgálat szabályai.

A kőszegi nemzeti őrsereg parancsnokának rendelésére kinyomatott.

[K]őszegen, 1848. Nyoma[...Re]ichard Károly és fiainál.

Dienst und Exercier-Reglement der ungarischen National-Garde. Erstes Heft. Dienst-Vorschriften und andere Verpflichtungen.

Auf Anordnung des Günster National-Garde-Obercommando aufgelegt.
Güns, 1848. Gedruckt bei K. Reichard und Söhne.

(99 o.)

Lelőhely: OSZK 32.993/1.

Megjegyzés: csak az első kötet jelent meg. Az egyetlen ismert példány címlapja enyhén sérült.

129.

A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai.
Kiadja az Országos Nemzetőrseregi Tanács.
Kolozsvártt kapható Tilts János könyvkereskedésében. [1848.]

(52 o.)

Lelőhely: OSZK 305.466.; HK Sz 3.862.

130.

Marosszéki őrsereg szabályai.
Vezérleti műszók. 1848.

Forrás: *Koncz*, 1887. 51. o.

131.

A miskolci nemzeti őrsereg.
Miskolc. Nyomt. Tóth Lajosnál [1848] [8. o.]

(8 o.)

Forrás: Közli: *Csorba*, 1987. Az eredeti a Hermann Ottó Múzeum Helytörténeti Dokumentációjában.

132.

Nemes szab. k. Buda fővárosa' polgánhada[!] gyakorlatainál divatozó vezér szavak.
Budán. Nyomatott Bagó M. betűivel. 1848.

(7 o.)

Lelőhely: OSZK KNYT 88/1848–49. 8°

133.

Nemes szabad királyi Pest városa magyar gyalog polgár őrhada fegyvergyakorlatainál divatozó vezér szavak.
Pesten, 1848. Nyomatott Trattner-Károlynál, Uri utca 453. sz. a.

(14 o.)

Lelőhely: OSZK 627.588.; HK Sz 16.895.

134.

A nemzeti könnyű lovas orseregnek besorozása ezerebben és hadgyakorlati parancsszavak.
Hazafiui tisztelettel ajánlja Halas József. Nemzeti ör.
Pozsony. Nyomatott Wéber Simon Lajosnál. 1848.

(14 o. + 1 ábra)
Lelőhely: OSZK 101.976.
Halas József (?)

135.

A nemzeti őrsereg oktatási és gyakorlati szabályzata.
1848. Kolozsvártt. Tilts János sajátja.
Borítócím: A' kolozsvári nemzeti polgári őrsereg oktatási és gyakorlati szabályzata

(36 o. + 1 tábla, 1 ábra a hátsó borítón)
Lelőhely: OSZK 102.013.

136.

A' nemzeti őrsereg' oktatási, gyakorlati és őrszolgálati szabályzata.
Irta Gál Sándor.

1848. Pesten, nyomtatott Trattner-Károlyi betűivel.
Borítón: Pesten, Müller Gyula könyvkereskedésében, uri és koronautcza szegletén.

(52 o.)
Lelőhely: OSZK 230.844.; ELTE EK Ee4411.; FSzEK B 351/113.; HK 3.867.; HTM Kvgy.
B 308., C 416., C 776. és C 5537.; MOLK 8/5.647.; MTAK 521.007. és Hadt.O.1260.;
OgyK 308.022.; TREKN EI 10fi.
Gál Sándor (1817–1866)

137.

A' nemzeti őrsereg' oktatási, gyakorlati és őrszolgálati szabályzata.

Irta Gál Sándor. 1848.

Nagy-Károlyban, nyomtatott Gönyei József betűivel. 1848.

(26 o., 1 szöveggözüti ábrával)
Lelőhely: OSZK 818.415.; FSzEK B 355/215.
Gál Sándor (1817–1866)

138.

A nemzeti őrsereg szolgálati rendszabályai. Javaslattkint és ideiglenesen.
Kiadta Horváth Károly, a nemzeti gyalog őrsereg 6-dik osztályának hadügyésze.
Pesten, nyomtatott Beimel Józsefnél. 1848.

(14 o.)
Lelőhely: OSZK 228.522.; FSzEK B 351/155.; HK Sz 17.440.; HTM Kvgy. 7095., MTAK
Hadt.O.1591.
Horváth Károly (?)

139.

Nemzeti őrseregi organisatio.
Irta gróf Zichy Ottó, a győri nemzeti őrsereg ideiglenes vezére.
Győrött, 1848. Nyomatott özvegy Streibig Klára betüivel.

(29 o.)

Lelőhely: OSZK 102.028.: TRENK A1305.i.

Zichy Ottó (1815–1880)

140.

Nemzetőrség vezérszavai
Debrecen, 1848. Telegdi Kovács Lajos rendelésére.

Forrás: *Benda – Irinyi*, 1961. 396. o.

141.

Nemzetőrség vezérszavai
2. kiadás. Debrecen, 1848. Telegdi Kovács Lajos rendelésére.

Forrás: *Benda – Irinyi*, 1961. 397. o.

142.

Oktatási szabályzat a' magyar gyalogság számára.
Első füzet. Az eredeti németből fordította Gál Sándor. Ára 40 kr. pp.

([2], 192 o. + 3 tábla)

Oktatási szabályzat, a' magyar gyalogság számára.
II. füzet. A' csatározásról. (Vom Plänkeln.)
Az eredeti németből fordította Gál Sándor. 1848. Ára 20 kr. p.p.
Pesten, nyomtatott Trattner-Károlyinál.

([2], 193-234, [4] o.)

Lelőhely: OSZK 101.274. és 165.061.(1. koll.); HK Sz 3.857/1–2.; HTM Kvgy. C 380. (1. füzet), C 412., C 435. és 5547.; MTAK Hadt.O.303. (1. füzet); OgyK B6/3316. (1. füzet).

Gál Sándor (1817–1866)

143.

Oktató szabályirat a' cs. kir. sor-nyaloghad számára.
Bécs. Strausz özvegye és Sommer betüivel. 1848.

(XVI, 195, [1] o. + 5 tábla)

Lelőhely: HK Sz 3.858. és Sz 3.875.

144.

A pest-városi nemzeti őrsereg ideiglenes oktatás, gyakorlat- és szolgálati szabályzata.
Szerkeszté és a Pesti Őrhaditanács helybenhagyásával közre bocsátá Gal Sándor.
Pesten, 1848. Müller Gyula könyvkereskedésében. Uri- és Korona utca szegletén.

(VIII, 55 o. + 1 tábla; magyar-német nyelvű)

Lelöhely: OSZK 165.061. (2. koll.) és 230.840.; FSzEK B 351/20.; HK Sz 16.227. (2 táblával); HTM Kvgy. C 436., C 4.037., C 4.462., C 4.463., C 5.020., C 5.746. és 8° 629.; MOL R 32 1848. április 15.; MOLK 8/12.871.; MTAK Hadt.O.398. és 1260.; OgyK B6/3286. és 343.183.; SZTE EK RB 1409.

Gál Sándor (1817–1866)

145.

A pozsonyi II. számú nemzetőrség szabályai, a tisztikar névsorával és hadgyakorlati parancsszavakkal.

Összeszedte Sillye Gábor, nemzetőrségi választmányi tag és tollvivő.

A pozsonyi II. számú nemzetőrség névsora.

Pozsonyban, 1848. Schmid Ferencz és Busch J. J. Könyvnyomdájukban.

(46 o.)

Lelöhely: OSZK 101.687.; HK Sz 3.859., 13.815.; HTM Kvgy. 5699.; MTAK 526.506.

Sillye Gábor (Hajdúhadházi) (1817–1894)

146.

Rövid utasítás az előőrsök (Vorposten) szolgálátát illetőleg.

Irta Gál Sándor. A' honvédek- és mobilnemzetőrség számára. 1848.

Pesten. Nyomatott Kozma Vazulnál.

(26 o.)

Lelöhely: OSZK 177.667. (1. koll.); HK Sz 3.865.; OgyK B6/4227.

Gál Sándor (1817–1866)

147.

Rövid utasítás egyes földszini tárgyak és helységek védelmezésében és megtámadásában.

Irta Gál Sándor. A' sorkatonaság' gyakorlati szabályzatának függeléke szerint.

Pesten, 1848. Nyomatott Kozma Vazulnál.

(42 o.)

Lelöhely: OSZK 177.667. (2. koll.) és 101.151.; HK Sz 3.866.; HTM Kvgy. 11.442.; OgyK 4289.

Gál Sándor (1817–1866)

148.

A szabad lovas sereg oktatósi szabályzata Marosvásárhelyen.

[Marosvásárhely] Nyomatott az ev. ref. főtanoda betüivel Felső-visti Kali Simon által 1848.

(53 o. + 4 tábla)

Lelöhely: HTM Kvgy. C 379. és 8° 1837. (ábrák nélkül).

149.

Szeged szab. kir. város nemzeti őrserege betanításánál előforduló vezérszavak.

Nyomatott Grün Jánosnál Szegeden. 1848.

Közli: *Szendrei*, 1913.

150.

Szuronyvítan a' gyalogság számára, t.i. a' puskának vífegyvergyanánti használata, gyalog és lovas ellen.

Irta Gál Sándor. A' sorkatonaság oktatási szabályzata alapján.

Pesten, 1848. Nyomatott Kozma Vazulnál.

(30 o. + 2 tábla)

Lelőhely: OSZK 177.667. (3. koll.); HK Sz 3.860.; OgyK B6/4288.

Gál Sándor (1817–1866)

Megjegyzés: hasonmás kiadása megjelent Budapesten 1993-ban.

151.

Cavallerie-Exercier-Reglement der k. k. oesterreichischen Armee.

Karaczay Fedor

Wien, Tendler, 1849.

Forrás: ÖNB-online katalógus: 19950-A. Alt. Mag.

Karacsay Fedor (1787–1859)

152.

Gyakorlati parancs szavak a 49-ik honvéd zászlóalj számára.

Debreczenben 1849. Nyomatott a város nyomdájában.

(19. o.)

Közli: *Garay*, 1914. Függelékként

Megjegyzés: a 7–10 oldal hiányzik; a kötés sérülésmentes, így feltételezhető, hogy már az eredeti példány középső lapjai elvesztek. Megjegyzendő még, hogy az első hat oldal valóban a parancsszavakat tartalmazza, de a 11. oldallal folytatódó rész „vizsgakérdéseket” a honvédek és altisztek számára. Ez alapján, valamint a hiányzó oldalak számozása és a feltételezhető eredeti fűzés ellentmondásai okán akár két csonka mű egybekeverése is elképzelhető.

153.

Hadi törvények.

Közli Mack József, tüzér alezredes. Ára 6 kr. p.p.

Komáromban 1849. Nyomatott Szigler testvéreknél.

(16 o. + 2 lap kotta)

Lelőhely: HK 13.816.; HTM Kvgy 42.696.; FSzEK 328.672.

Mack József (1814–1868)

154.

Handbuch für Unter-Officiere der k. k. Cavallerie.

Karaczay Fedor Gr. 4. bővített kiadás.

Wien, 1849.

(184 o.)

Karacsay Fedor (1787–1859)

Forrás: *Szimyei*, 1891. V/996. o. és *Petrik*, 2001.

155.

A honvéd és kötelességei.

Katonai oktatások elbeszlés formában. Pz. után magyarosítva. [Fordította] N. L. Debrecen, 1849.

(VIII, 291 o.)

Lelöhely: OSZK 816.962.; HK 20.596.; MTAK Hadt.O.2546.

Megjegyzés: az eredeti mű adatai: *Pönitz, Carl Eduard: Der Soldat und seine Pflichten.* (Az első kiadásra nem találtam adatot, de a második javított kiadás Lipcsében jelent meg 1852-ben.)

156.

Huszárok kézikönyvecskéje.

Oktatási szabályul altisztek és közvitézek számára.

Pesten. Emich Gusztáv sajátja. 1849.

([4], 140 o.)

Lelöhely: OSZK 288.718.; HK Sz 3.868. és 13.654.

[Mészáros Lázár] (1796–1858)

Megjegyzés: kézirata „A szolgálatot illető szabások kérdésekre és feleletekre foglalva. A köz vitézek és altisztek számára. A puskázásról, strázsa és órallásról, czirkálásról és altiszteknek kötelességeiről egyben foglalt kiadás. 1823. esztendőben” címen az MTAK Kézirattárában (RAI Hadtud. 8.r. 4. sz). Ács, 1995. 84. és 93. o.

157.

A magyar hadi főtanoda szerkezete,

Mészáros Lázár hadügyminister és magy. vezérőrnagy megbízásából Petzelt József egyetemi tanár által összeállított és az 1848. évi magyar országgy. CXVI. ülésében elfogadtatott.

Pesten, 1849. Nyomatott Lukács és Társnál.

([8], 63 o.)

Lelöhely: OSZK 286.960.; FSzEK B 355/18.; HTM Kvgy. 8° 4031.; MTAK Hadt.O.1052.;

OgyK B6/8216.; TREKN EA1829.

Petzelt József (1805–1850)

Megjegyzés: hasonmás kiadása megjelent Budapesten, 1978-ban.

158.

A magyar hadsereg szolgálat rendszabályai és hadi törvénycikkelyek. Ujra kiadva a hadügyminister meghagyásából.

Debreczenben 1849, a város könyvnyomdája betűivel.

(70 o.)

Lelöhely: OSZK 297.014.; HK Sz 3.863.; HTM Kvgy. C 4.705.; MOLK 8/926.

159.

A magyar hadsereg szolgálat rendszabályai és hadi törvénycikkelyek. Ujra kiadva a hadügyminister meghagyásából.

Kolozsvártt, 1849. A K. Főtanoda betűivel.

(72 o.)

Lelöhely: OSZK 297.364.; FSzEK 41.291. és 343.652.; MOL R 32 1849.

160.

A magyar nemzet honvédsereg rendszabályai. Kiadta a miniszterelnök meghagyásából, az országos nemzetőrségi tanács 1848.

Közli Bene János, honvéd 70dik zászlóalj századosa.

Komáromban 1849. Nyomatott Szigler testvéreknél.

(46 o.)

Lelőhely: OSZK 808.307.

Bene János (1814–1874)

161.

[A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai. 1849.]

[1. kötet]

[2. kötet] A' magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai.

Kiadja az Országos Nemzetőrségi Tanács.

II. füzet. A gyalog nemzet őrsereg oktatás-szabályai. [3. o.]

Debreczen. Telegdi Lajos könyvárúsánál. 1849.

(73, [3] + 3 tábla)

Lelőhely: FSZEK 41.512/2.

[3. kötet] Gyalog nemzetőrség gyakorlati szabályzata

Debreczen, Telegdi Kovács Lajos, 1849.

[4. kötet.] A lovas nemzetőrsereg oktatási szabályai

Debreczen, 1849.

[5. kötet.] [A lovas nemzetőrsereg gyakorlati szabályai]

Debreczen, 1849.

Forrás: A 3. kötetre vonatkozóan: *Benda – Irinyi*, 1961. 403. o. és *Petrik*, 2001.; a teljes kiadványra: *Alföldi Hírlap* 1849. máj. 13.

Megjegyzés: az *Alföldi Hírlap* hirdetése alapján nem lehet eldönteni, hogy pontosan mely füzetek, és milyen címen jelentek meg, az a legvalószínűbb, hogy csak a 2–5. kötet készült el és az elsőt ki sem adták.

162.

Oktató szabályzat a' magyar honvéd és nemzetőri gyaloghad' számára.

Pesten, Emich Gusztáv' könyvkereskedésében. 1849.

(XVI, 199 o. + 5 tábla)

Lelőhely: OSZK 218.672., 288.621. (sérült példány) és 818.726.; FSZEK B 355/32. és 46.576.;

HTM Kvgy. C 375. és 11.446.

163.

Oktató szabályzat a' magyar honvéd és nemzetőri gyaloghad' számára.

Második javított kiadás.

Pesten, Emich Gusztáv' könyvkereskedésében. 1849.

(XVI, 199, [1] o. + 5 tábla)

Lelőhely: OSZK 280.427.; HK Sz 2.037.

164.

Tábori utasítás (Feld-Instruction) gyalogság', lovaság' és tüzérség' számára, az Olmützben közelebb megjelent eredeti német 2-ik kiadás után magyarítva, 8 könyomatu tervvel. I. füzet.
Ezen eddigelé legjobbnak elismert terjedelmes[...] munka, mindenrendü tiszt és főtisztnek, sőt majdnem mi[nden ka]tonának, bármelly fegyvernemből, nélkülözhetetlen [...] egész munka 30 nyomtatott ívből, és 8 tervből számos raj[...]land. Mindenfelőli sürgetések következtében általadjuk eze[n mun]kának eddig elkészült első részét, mind a' 8 könyomatu [...] a' még hátralevő ívek (második szakasz) sajtó alatt a [...] hónap' végével kötve általadatnak; a' helybenlakó előfiz[...] is elvihetik a' következő, folytonosan megjelenő íveke[...]
Pest, junius 2-ikán 1849. [Emich Gusztáv]

([2], 128 o. + 8 tábla)

Lelőhely: HTM Kvgy. B 309. (sérült címlap, a 4. tábla hiányzik).

[II. füzet] Tábori utasítás gyalogság, lovaság és tüzérség számára.

8 könyomatu tervvel.

Pesten, Emich Gusztáv sajtója. 1849.

(VIII, 129-431 o. + [37] o. szöveg és táblázat, 8 tábla)

Lelőhely: OgyK B6/2511:[2].

165.

Tábori utasítás gyalogság, lovaság és tüzérség számára.

8 könyomatu tervvel.

Pesten, Emich Gusztáv sajtója. 1849.

(VIII, 431 o. + [37] o. szöveg és táblázat, 8 tábla)

Lelőhely: OSZK 101.057. és 101.350.; ELTE EK Ee170.; FSzEK 41.528.; HK Sz 2.073.; HTM Kvgy. B 845., C 414. és C 4.062.; MTAK Hadt.O. 175.; OgyK B6/2511.; TREKN EA1651.

166.

Utasítás a nemzeti szabad lovas csapatokkali harczvitel tárgyában.

Debreczenben, a város könyvnyomdája betűivel. 1849.

(16 o.)

Lelőhely: OSZK 217.503.

167.

Verfassung der ungarischen Kriegsakademie.

Im Auftrage des Kriegsministers und General-Majors Lázár Mészáros, aufgestellt von Joseph Petzelt, Universitäts-Professor, und vom Reichstage des Jahres 1848 in seiner 116. Sitzung angenommen.

Pesth, 1849. Gedruckt bei Lukács és társ.

([8], 63 o.)

Lelőhely: OSZK M 809.704.; ELTE EK Ee155. és 114.721.; FSzEK B 355/28.; OgyK 331.382.; SZTE EK RA 3303. és RB 1632.

Petzelt József (1805–1850)

MUTATÓK

1. Cím szerint

Az 1836-dik évi 11-dik törvény czikkely 6-dik §-ában nevezett Országos Küldöttségnek, az országban szállást tartó, 's azon áltkelő katonaság élelmezésének és beszállításának legjobb 's legigazságosabb módja 's az ezekkel elválaszthatatlan kapcsolatban álló tárgyak eránti alázatos véleményes jelentése	82
Az 1839/40-ik évi 3-ik törvényczikk által a' katonai élelmezés és szállásolás tárgyában kirendelt országos biztosságnak jelentése	88
Az 1841/3-dik évi országgyűlésen hozott egyetlen törvényczikk által kirendelt rendszeres bizottmánynak javaslata, a' katona élelmezés és szállásolás tárgyában	99
Az 1841/3-dik évi országgyűlésen hozott egyetlen törvényczikk által kirendelt rendszeres bizottmánynak javaslata, az újoncz állítás tárgyában	89
Abhandlung über das Verbrechen der Desertion nach den in de k. k. österreichischen Armeee bestehenden Gesetzen	94
Abrihtungs-, Exercier- und Dienst-Reglement des Bürger-Scharfsützen-Corps der k. freistadt Pesth	106
Abrihtungs-, Exercier- und Dienst-Reglement für das seit 1809 durch Se. k. k. Hoheit des durchlauchtigsten Herrn Erzherzog Reichs-Palatin gnädigst sanctionirte Bürger-Scharfschützen-Corps der königl. Freistadt Pesth	106
Abrihtungs- und Exercier-Vorschrift für die Kronstädter Bürgerwehr	108
Abrihtungs-Reglement der berittenen National-Garde	112
Abrihtungs-Reglement für die Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn	26
Abrihtungs-Reglement für die Infanterie der Insurrection des Adels von Ungarn	27
Animadversiones historico-critico-diplomaticae in opus de insurrectione nobilium	4
Bemerkungen über leichte Truppen von Fr. Jos. Gr. D.	60
Bemerkungen über leichte Truppen von Fr. Jos. Gr. D. 1818.	59
Borsod megyei nemzetőrség' lándzsávali oktatás' szabályzata és század szerinti felállítása	109
Cavallerie-Exercier-Reglement der k. k. oesterreichischen Armeee	151
Commando-Worte	119
A' cs. k. ausztriai lovas közkatona köteleiségei, és rendszabásairól való utasítások. Kérdésekben és feleletekben a' téli oskolák számára	107
'A császári királyi 'armádia számára készített hadi tzikkelyek	19
A' császári királyi sorgyalogság' oktatási szabályzata	110
A' csatározásról. (Vom Plänkeln.)	142
A' debreczeni nemzeti őrsereg oktatási, gyakorlati és őrszolgálati szabályzata	111
Denkbuch der Fahnenweiche des löblichen ungarischen Infanterie-Bürger-Corps in Pesth am 15. August 1844, nebst einer Geschichte der Pesth-Ofner und Wiener Bürgermilizen	102
Dienst und Exercier-Reglement der ungarischen National-Garde	112, 128
Dienst- und Exerzier-Vorschriften der National-Garde	112

Dienst-Reglement für die Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn	28
Dienst-Reglement für die Infanterie der Insurrection des Adels von Ungarn	29
Dienst-Vorschrift in Frag- und Antworten für Gemeine und Unteroffiziere der Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn. Nebst einem Anhang vom Plänkeln, und von den Schuldigkeiten der Unteroffiziere	30
Dienst-Vorschriften und andere Verpflichtungen	128
Dienstes-Vorschriften und andere Verpflichtungen	112
Egéségi VII parancs. Az életrend alkalmazott alapszabályai honvédeink számára	113
Egy gondolat, néhány fegyver gyakorlásban elő forduló, és az intező (commandó) szavak rövid elő-adásáról. Az 1809. esztend. nemesi felkelésre	31
Egy szó az erdélyi nemes ifjusághoz	55, 58
Elemente der Manövrir-Kunst	56
Erkölsi tudomány a' katona számára	68
Az erödítés tudománya	114
Exercier-Reglement für die Cavallerie der Insurrection des Adels von Ungarn	32
Exercier-Reglement für die Infanterie der Insurrection des Adels von Ungarn	33
Exerzier-Reglement der berittenen National-Garde	112
Die Fahnenweile des erneuten, löblichen, ungarischen Infanterie-Bürger-Corps in Pesth. Ein Gedenkbuch der Feier, welche am 15. August 1844, auf dem Rakosfelde in Pesth stattgefunden, nebst einer Geschichte der Pesth-Ofner und Wiener Bürgermilizen von Ph. Weil	102
Fechtmethode. Eine rationelle, vereinfachte und schnell faßliche Fechtübung des Säbels gegen den Säbel, und dieses gegen das Bajonet und die Picke, zum Hauen, Stechen und Pariren. Eigens für die Cavallerie, nach den aus der Feld- und Friedens-Praxis geschöpften Grundsätzen in 25 Tabellen, nebst einem kleinen Anhang „Ueber das Kunstfechten“ mit 19 Abbildungen	95, 100
Fegyszabályok, a' debreczeni nemzetörsegi gyalog és lovas századok részére	115
Fegyvergyakorlat-tan elemei vezényszavak nyomán a miskolczi nemzetörsegi használatával	116
Gemaelde einer Schlacht. Als charakteristische Schilderung mit Hinblick auf die verschiedenen Verhältnisse, Wirkungen und Folgen – !	72
Des Generalen Freyherrn von Zach Vorlesungen über die Feldbefestigung, Vertheidigung und Angriff	18
Gründliche Abhandlung von der Pferd-Kenntniß zum nützlichen Gebrauch für die Cavallerie-Offiziers bey Rimontierungen und sonstigen Ankauf eines Pferdes	8
Gründung der Ludovicäischen Militär-Akademie am 4. Oktober 1808.	20
A' gyakorlás regulamentuma a' magyar felkelő nemesség gyalogságának számára a' felséges császári királyi örökös fő hercegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelésébül	34
A' gyakorlás regulamentuma a' magyar felkelő nemesség lovasságának számára a' felséges császári királyi örökös fő hercegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelésébül	35
A' gyakorlás regulamentuma az erdélyi felkelő nemesség' lovasságának számára	50
Gyakorlati parancs szavak a 49-ik honvéd zászlóalj számára	152

Gyakorlati szabályzat és függeléke, a' császári királyi vonalgalogság' számára. 1844.	117
A gyalog nemzet őrsereg oktatás-szabályai	127, 161
Gyalog nemzetőrség gyakorlati szabályzata	161
A gyalog nemzetőrsereg gyakorlat-szabályai	127
A gyalogság, vadász és külön csapat fegyverei Wänzl rendszere szerint	118
Hadgyakorlati parancsszavak	119
A' hadi fenyítő törvények a' magyar honvédseregre alkalmazva	120
A' hadi forgásoknak különböző vidékekhez való alkalmaztatása	34, 35
Hadi földírás	101
A' hadi mesterséget tárgyazó szükségesebb tudományoknak summás elő-adása	15
Hadi műszótár. Magyar-németül és német-magyarul	90
Hadi törvények	153
Hadi tudomány, mellynek némelly fő-tzikkelyjeit kéz-írásba foglalta egy nevével titkolni akaró tudós, és nagy méltóságú hazafi	16
Handbuch des Reiters zum Behuf der Offiziere bey der Kavallerie und anderer Pferdeliebhaber, von der nöthigen Kenntniß der Pferde, von ihren gewöhnlichsten Krankheiten den einfachsten und wohlfeilsten Mitteln dagegen, nebst der Erklärung der üblichsten und notwendigsten Operationen bey der Pferdekur	57
Handbuch des Reiters zum Behuf der Offiziere bey der Kavallerie von der nöthigen Kenntniß der Pferde, von ihren gewöhnlichsten Krankheiten den einfachsten und wohlfeilsten Mitteln dagegen, nebst der Erklärung der üblichsten und notwendigsten Operationen bey der Pferdekur	12
Handbuch für Unter Offiziere der k. k. Cavallerie	61, 62, 73, 154
A honvéd és köteleiségei	155
Honvédelmi szövétnék	121
Huszárok kézikönyvecskéje	156
K. k. Bürger-Militärs-Schematismus der königl. Frei- und Krönungsstadt Pressburg	96
Kézikönyv a honvéd tüzérség számára	122
Kis nemzetőr vagy hogyan kell a' nemzetőrségnek gyakoroztatnia fegyverben? Kimerítő magyarázata egyes nemzetőr és minden önálló részlet beoktatásának	123
Kivonatja az 1839/40 évi 3 ^{ik} törvénycikkben nevezett Országos Választmány, és Hadi Kormány részéről kiküldött tagok által, a' Magyarországban lévő katonai lak, 's egyébbb szükségek fedezésére szolgáló, és az e' czélra fordítható épületek, úgy szinte a' laktanyák építésére kijelölt telkek eránt az illető törvényhatóságok közbejövételével helyszínén szerkesztett öszveírásnak	86
Ko[lo]zsvár városa magyar gyalog polgári őrhada fegyvergyakorlatainál bevett vezérszavak	124
A' kolozsvári nemzeti polgári őrsereg oktatási és gyakorlati szabályzata	135
A' közkatonának, gefrajter', dobos', káplár', és strázsamesternek különféle köteleiségei, mellyek tsász. és királyi austriai gyalogságnak számára rendeltt kompánia regulamentumnak útmutatása szerint kérdésekben és feleletekben foglaltattak	21
Kriegsszenen als Beispiele des Felddienstes	91

Kurze Abhandlung von den in- und äusserlichen Krankheiten, und sonstigen Beschädigungen, welche denen Pferden bei der Armee, im Feld und in Quartieren am gewöhnlichsten zustossen. Beschreibung ihrer Kennzeichen und Entstehungs, Ursachen, dann Anfügung der Arzney-Mittel, zur Heilung all dieser angegebenen Krankheiten und Beschädigungen. Nebst einigen Pferd-Operationen, mit den Anmerkungen, in welchen Krankheiten und Beschädigungen selbe, und wie solche vorzunehmen seyen	9
Kurzgefaßter Reitunterricht mit allem darauf Bezüglichen, nebst einem Anhang über die bei der k. k. Cavalerie eingeführten Säbelhand- und Gefechtsgriffe; zum Gebrauche für jene Militärs, deren Dienst es erfordert, Reiter zu sein	92
Leitfaden, in kürzester Zeit Ungarisch zu lernen. Hauptsächlich für den Selbstunterricht und den Gebrauch des k. k. Militärs eingerichtet	84
Leitfaden zur Verfassung von Meldungen und Rapporten für Unteroffiziere; insbesondere für Jene, welche sich für die ausgebreiteteren Verrichtungen höherer Grade vorbereiten wollen	81
[A lovas nemzetőrsereg gyakorlati szabályai]	161
A lovas nemzetőrsereg gyakorlat-szabályai	127
A lovas nemzetőrsereg oktatási szabályai	161
A lovasnemetőrsereg oktatás-szabályai	127
A magyar hadi főtanoda szerkezete...	157
Magyar hadnyelvtan a' császári királyi osztriai hadsereg tisztjei számára	97
A magyar hadsereg szolgálat rendszabályai és hadi törvénycikkelyek	158, 159
Az magyar insurgens a' katonai mozdulásokra szolgáló oktatások, melyek öszveszedettettek Ő királyi hertzege Magyar ország nádor-ispán, és törvényes főkapitány rendelésébül	13
A' magyar insurgensnek szükséges kötelességei	10, 14
A magyar nemzet honvédsereg rendszabályai	160
A magyar nemzeti honvédsereg rendszabályai	125
A' magyar nemzeti őrseregnek fegyszabályai	126
A magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai	129, 161
A' magyar nemzeti őrseregnek kötelező szabályai	127, 128
Marosszéki őrsereg szabályai	130
A' megújított pesti magyar polgári gyalog-őrhad' 1844. évi nyárutó' 15. Rákos mezején ünnepelt zászló-szentelésének emlékkönyve	102
A miskolci nemzeti őrsereg	131
A' mostan folyó török háborúra tzelező gondolatok, melylyeket gróf G. J. magyar lovas generális Ő nagyméltósága írt 1789. esztendőben. Mostan pedig a' vitézkedni kívánó magyar ifjaknak kedvéért, edjszersmint a' nemes bandériumokból a' Mars mezejére ki-szállani vágyódokért közre botsáttatott	1
A' nemes fel-kelésről szöllő törvénynek három tzikelljei	36
Nemes szab. k. Buda fővárosa' polgánhada[!] gyakorlatainál divatozó vezér szavak	132
Nemes szabad királyi Pest városa magyar gyalog polgár őrhada fegyvergyakorlatainál divatozó vezér szavak	133

Nemes szabad királyi Pest városa magyar gyalog polgár őrhada' fegyvergyakorlatainál divatozó vezér szavak	98, 103
Nemes szabad királyi Rév-Komárom városa magyar gyalog polgár őrsereg' fegyvergyakorlatainál használó vezér szavak	104
A nemzeti könnyű lovas őrseregnek besorozása ezerebben és hadgyakorlati parancsszavak	134
A' nemzeti őrsereg' kötelességei és szolgálat szabályai	127, 128
A nemzeti őrsereg oktatási és gyakorlati szabályzata	135
A' nemzeti őrsereg' oktatási, gyakorlati és őrszolgálati szabályzata	136, 137
A nemzeti őrsereg szolgálati rendszabályai. Javaslatkint és ideiglenesen	138
Nemzeti őrseregi organisatio	139
Nemzetőrség vezérszavai	140, 141
Novum regulamentum militare, sub dieta Anni M.DCC.LI. concinnatum ac per sacratissimam caesareo-regiam majestatem benignissime approbatum	22
Oktatás a' hadban való szolgálatra a' fel kelő magyar nemes sereg' ifjú tisztjeinek, és al tisztjeinek számokra	37
Oktatási szabályzat a' magyar gyalogság számára	142
Oktatások a cs. k. gyalogság eleibe rendeltetett tábori szolgálatokra	75
Oktató szaballat, a' császári és cs. királyi gyalogság' számára	77
Oktató szabályirat a' cs. kir. sor-gyaloghad számára	143
Oktató szabályzat a' magyar honvéd és nemzetőri gyaloghad' számára	162, 163
A pest-városi nemzeti őrsereg ideiglenes oktatás, gyakorlat- és szolgálati szabályzata	144
A pozsonyi II. számú nemzetőrség szabályai, a tisztikar névsorával és hadgyakorlati parancsszavakkal	145
Practischer Vorpostendienst, gestützt auf Grundsätze und Regeln, als Leitfaden zum Selbstunterrichte für Jene, die einen Schritt tiefer in seine mannigfaltigen Forderungen dringen wollen, wie auch zum Gebrauche für Regiments-, Bataillons- und sonstige Schulen, mit den fähigern, zu höhern Chargen sich ausbildenden Individuen	78
Projectum articulorum de militaribus personis, earumque substantia; item de iudicio ex procedura nundinali	65
Projectum de dislocatione, et provisione militiae, regulamento item militari per subdeputationem regnicolarem in contibutionalibus commissariaticis ordinatam, propositum	66
Projectum de tributi ad cassas seu dotationis militaris, seu domesticarum necessitatum pendendi in ipsis regni jurisdictionibus subrepartitione, per sub-deputationem regnicolarum in contibutionalibus commissariaicis ordinatam propositum	64
Reglement für die Bürger-Miliz im Königreich Ungarn	38, 74
Reglement für die Bürger-Miliz im Königreiche Ungarn	83
Regulamentum pro regio-hungarica nobili turma praetoriana	5
Relatio celsitudinis suae caesareae domini archiducis Caroli Generalissimi ad maiestatem suam sacratissimam imperatorem Franciscum I. regem Hungariae apostolicum	17
Relatio officiosa generalis de nosocomiis pro nobili insurgente militia Hungarica anno 1809 erectis et administratis	51

Relatio sub-deputationis regnicolaris in objecto lustrae, et exercitationis nobilium, ac banderiorum ad mentem articuli 15. 1827. exmissae	67, 69, 70
Rendszabály a' polgári őrsereg' számára Magyar-országban	83
Rovatos kivonatja az 1839/40 évi 3ik törvény czikben nevezett Országos Választmány, és Hadi Kormány részéről kiküldött tagok által az illető törvényhatóságok közbejövételével helyszínen szerkezett öszveírás kivonatában részletesen leirt hasonvehető épületeknek	86, 88
Rövid utasítás az előőrsök (Vorposten) szolg[á]latát illetőleg	146
Rövid utasítás egyes földszini tárgyak és helységek védelmezésében és megtámadásában	147
Schema derer unter dem hohen Commando Seiner königlichen Hoheit Erzherzog Palatinus Josephus stehenden Herrn Herrn Generals, Stabs- u. Ober-Offiziers der hochlöblich-hungarisch-adelichen Insurrection von den districten Dies- und Jenseits der Donau nebst einem Theile des Theisser so im Lager bei Steinamanger versamlet waren. Anno 1797.	6
Schema officialium totius inclytæ nobilis insurrectionalis militiae anno M.DCC.XCVII. per Regnum Hungariae item Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae descriptae, juxta seriem districtum regni per stabum generalem ejusdem insurrectionalis exercitus efformatum	7
Statuten für das Pesther bürgerl. Scharfschützen Batallion, deren Erfüllung aus freyen Antrieb sich jedes eintretende Mitglied zur Aufrechthaltung dieses Corps zur Pflicht macht	105
Summa prudentiae militaris, exemplis illustrata in usum sagatum praesertim nobilis insurrectionis Hungaricae. e vetustissimis, et probatissimis scriptoribus opera Pauli Kiszely de Benedekfalva, agentis Hungaro-aulici, et inclytorum Comitatum Zemp- liniensis, Lyptoviensis et Scepusiensis tabulae judiciariae assessoris, ordine alphabetico congesta, et elucubrata. Cui accedunt dedicatio et praefacto auctoris, diversae pro animandis militibus allocutiones et adhortationes, querelae et sententiae militares	11
Szabad királyi Pestvárosa lövész-zászlóalj polgárainak alapszabályai, mellyeket minden önkénytesen beállott egyes tag, ezen testület' fennmaradása végett, pontosan megtartani köteles	105
A szabad lovas sereg oktatási szabályzata Marosvásárhelyen	148
Számadásokat illető útasítás, a' Tiszán túl lévő kerület' felkölt magyar nemes lovas ezredjeinek, és bataillonjainak számára	39
Szeged szab. kir. város nemzeti őrserege betanításánál előforduló vezérszavak	149
A' szegedi nemzeti polgári őrsereg szabályai	93
A' szolgálat regulamentoma az erdélyi fel-kelő nemesség gyalogságnak számára közönségesen	42
A' szolgálat regulamentuma: az erdélyi fel-kelő nemesség' lovasságának számára	52
A szolgálat regulamentuma a' magyar felkelő nemesség gyalogságának számára a' felséges császári királyi örökös fő herczegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelésébül	40
A' szolgálat regulamentuma a' magyar felkelő nemesség' lovasságának számára a' felséges császári királyi örökös fő herczegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelésébül	41
Szolgálati szaballat a' cs. kir. gyalogság számára, mellyet kivonatban a' közkatoná 's altiszttek' mind béke, mind hadi kötelezéseit tárgyozva a' magyar n. gyalog ezredék' használatára szerkesztve magyarított Virág Jósef ...	79

A' szolgálatot illető szabások kérdésekre és feleletekre foglalva a' magyar felkelő nemes lovasság' köz vitézeinek és altisztjeinek számára a' puskázásról és az altisztek' kötelességeiről szolló toldalékkal együtt kiadattak a' felséges császári királyi örökös fő herczegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelkezéséből	43
Szuronyvítan a' gyalogság számára, t.i. a' puskának vízfegyvergyanánti használata, gyalog és lovas ellen	150
A' táborba szálló nemesi sereg hadi törvénye	44
Tábori utasítás (Feld-Instruction) gyalogság', lovasság' és tüzérség' számára, az Olmützben közelebb megjelent eredeti német 2-ik kiadás után magyaritva, 8 könyomatú tervvel	164
Tábori utasítás gyalogság, lovasság és tüzérség számára	164, 165
A' tanításnak regulamentuma a' magyar felkelő nemesség' gyalogságának számára a' felséges császári királyi örökös fő herczegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelkezéséből	45
A' tanításnak regulamentuma a' magyar felkelő nemesség' lovasságának számára a' felséges császári királyi örökös fő herczegnek és nádor ispánynak kegyelmes rendelkezéséből	46
A' tanításnak regulamentuma az erdélyi nemes felkelő sereg' könnyű gyalogságának számára	47
A' tanításnak regulamentuma az erdélyi felkelő nemesség' lovasságának számára	53
Tekéntetés nemes Zemplén Vármegye felült nemesi rendű vitézeinek ki-szabott hadi törvényei	23
Terrainlehre und Terrainbenützung	76
Toldalék-szabályok a magyar nemzeti honvédsereg rendszabályaihoz. A. Házasodási szabályok. B. Fegyhatalmi ideiglenes szabályok	125
Ueber das Benehmen der Bewohner eines Orts, bey dem Anrücken einer feindlichen Truppe. Als Mittheilung vieljähriger, im Kriege gesammelter Erfahrungen und gemachter Beobachtungen, allen Menschen gewidmet	48
Az újhadi-tudomány' lelke	49
Ungarisch-deutsches und deutsch-ungarisches Militär-Kunstwörterbuch	90
Ungarische Militär-Sprachlehre zum Gebrauche für Offiziere der k. k. österr. Armee	97
Ungarns Banderien, und desselben gesetzmäßige Kriegsverfassung überhaupt	54
Der Unterricht des Gemeinen Infanteristen in dessen Dienstpflichten, der Behandlung und Kenntniss des Feuergewehrs, dem Tirailiren, Garnisons- Marsch- und Feldverhaltenen, nebst einem Anhang der Grundsätze der Elementar-Bewegungen des Abrichtungs- und Exerzier-Reglements	85
Unterricht für junge Militärs enthält: Terrainlehre und Terrainbenützung, Feld-dienst, das Unentbehrlichste über Fortification, Beispiele von Rapporten und Meldungen über Vorfälle vor dem Feinde	76
Utasítás a nemzeti szabad lovas csapatokkali harczvitel tárgyában	166
Verfassung der ungarischen Kriegsakademie	167
Verhaltenen aus dem Kompagnie-Reglement der k. k. oesterreichischen Armee in Fragen und Antworten, für die Gemeinen, Gefreyten, Tambour, Korporalen und Feldwebel; nebst Beschreibung der Bestandtheile eines inf. Feuergewehrs den Verhaltenen beym Tirailiren oder Plenkeln, und dem Anhang der nothwendigsten Listen	24

Versuch einer theoretisch-praktischen Anleitung zum Scheibenschießen als Leitfaden für die Abrichter in diesen sowichtigen Dienstzweige	71
Versuche über den Seitendruck der Erde ...	63
De veteri instituto rei militaris Hungaricae ac speciatim de insurrectione nobilium	2
Vezérfonal a' hadmenéséken- táborörízeteken 's örtzirkálásokon ugymint rövid oktatás a' helyes eligazodásra	80
Vorlesungen über die Feldbefestigung Vertheidigung und Angriff	3, 18
Die Vorschriften über die Pflichten und Verhaltungen des gemeinen Soldaten der k. k. österreichischen Cavallerie; in Fragen und Antworten zum Behufe der Winterschulen vorgetragen	107
Zachováwánj a předpis slúžebny chsařstého králowstého sprostého wogáka, gefraytura, tambora, a kaprála, s otázkamy a odpowědny pro ožitečnau a prospěssnau potřebu samotného ewjčenj z gazyku německého s možnau pilnostj překoženo skrze A. S. F. w roku 1808.	25

2. Szerző/fordító/közreadó

Allásy Antal (Löwenbachi)	71, 78
Alvinczy (Reinhardt) Alvin (1818-1896)	119
Antolich Imre	81
Balassa Konstantin (1792-1862)	95, 100
Bárdossy János (1738-1819)	4
Barthe, de la	12, 57
Bene János (1814-1874)	160
Bernát László (Bernátfalvi)	23
Czecz János (1822-1904)	97
Cserna János (Udvardi)	34, 50
Csohány József	34
Domokos Lőrinc (1761-1825)	44
Eckstein Ferenc (Ehrenbergi) (1769-1833)	51
Fekete Soma (?-1859)	123
Gál Sándor (1817-1866)	110, 111, 136, 137, 142, 144, 146, 147, 150
Gvadányi József (1725-1801)	1
Halas József	134
Haliczky András Frigyes (1753-1830)	26, 27, 29, 33, 38
Hofbauer, Gottfried	92
Horváth Károly	138
Jakkó László (Szalárdi) (1781-1833) ⁵⁸	49

⁵⁸ Markó, 1960b.

Jung János (1778-1828)	15
Kállay Ferenc (1790-?)	125
Karacsay Fedor (1787-1859)	61, 62, 73, 151, 154
Károly főherceg, Habsburg (1771-1847)	17
Keresztury József (1755-1825)	2
Keglevich György (?-1810)	13, 14
Kiss Károly (1793-1866)	90, 112, 127
Kiszely Pál (Benedekfalvi) (?-1817)	11
Korponay János (Komonkai) (1819-1881)	101
Köszeghi Martony Károly (?-1848)	63
Kun Bálint (?-1863)	116
Lázár József (Szárhegyi) (?-1819)	55, 58
Mack József (1814-1868)	122, 153
Malter József	80
Melzcer Andor (Kellemesi) (1800-1873)	85
Mészáros Lázár (1796-1858)	156
Nádossy Sándor (1811-1882)	125
Nagy László (Perecsényi) (1771-1827)	31
Nahlik János	94
Pannasch Antal	76
Péterffy Gyula (1813-1884)	117
Petzelt József (1805-1850)	157, 167
Piringer Mihály (1763-1840)	54
Pólya József (1802-1873)	113
Prágay János (?-1851)	75, 84
Rác Vilmos (1819-?)	120
Radisits Moyses	72
Rainer János Emanuell	107
Rainhardt [Reinhardt] Alvin, lásd: Alvinczy (Reinhardt) Alvin	-
Raksányi Imre (1818-1849)	121
Schels, Johann Baptist (1780-?)	91
Schmidt Ferenc	106
Sillye Gábor (Hajdúhadházi) (1817-1894)	145
Szekér Alajos Joakim (1752-1810)	16
Sztrókay Elek (Nemescsói) (1818-1847)	114
Tanárky Mihály Sándor (1784-1839)	34, 35, 37, 40, 45
Teleki László (Széki) (1764-1821)	40, 45
Tomka György (Tomkaházi)	68

Vay Miklós (1756-1824) ⁵⁹	21, 41, 43, 46
Virág József	77, 79
Weil Fülöp	102
Wopperer János	8, 9
Zach Antal (1747-1826)	3, 18, 56
Zichy Ottó (1815-1880)	139

3. Kiadó/nyomda

Adam und Kompagnie (Wiener Neustadt)	3
Bagó Márton (Buda)	117, 132
Beimel József (Pest)	101, 138
Belnay örökösei (Pozsony)	121
Bernát László (Kassa)	23
Debrecen város könyvnyomdája, lásd: Telegdi Kovács Lajos	
Degenschen Buchdruckerey (Bécs)	54
Eggenberger József (Pest)	15
Egyetemi Nyomda (typographia Universitatis) (Buda)	7, 22, 39, 51, 65, 86, 87, 88, 114, 125
Ellinger István (Kassa)	36, 60
Emich Gusztáv (Pest)	156, 162, 163, 164, 165
Érseki nyomda (Erz-Bischöfl. Schul-Buchdruckerey) (Eger)	59
Erz-Bischöfl. Schul-Buchdruckerey, lásd: Érseki nyomda	
Eurich, Friedrich (Linz)	78
Gönyei József (Nagykároly)	137
Grünn János (Szeged)	93, 149
Gyulai Ferenc (Bécs)	75
Hartleben Konrád Adolf (Pest)	16, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 38, 40, 41, 43, 45, 46, 49, 57, 91
Haykul Antal (Bécs)	75
Heckenast Gusztáv (Pest)	90
Heubner, J. G. (Bécs)	71, 107
Hof- und Staats-Aerarial-Druckerey, lásd: Udvari és status könyvnyomtató műhely	
Hummel, Johann David (Bécs)	5
Gött, Johann (Brassó)	108

⁵⁹ Szakály, 1997.

K. k. privil. akademischen Kunst-, Musik- und Buchhandlung des Friedrich Eurich und Sohn, lásd: Eurich, Friedrich	78
Kali Simon, lásd: Marosvásárhelyi ref. koll. nyomdája	
Kiszely Pál	11
Klapka József Károly (Temesvár)	31
Kolozsvári királyi főtanoda	42, 47, 159
Kolozsvári református kollégium nyomdája	58
Kozma Vazul (Pest)	146, 147, 150
Kultsár Katalin (Sopron)	77, 79
Kurzbek, Joseph von (Bécs)	2
Landerer és Heckenast (Pest)	92, 102, 106, 112, 127
Landerer Ferenc (Kassa)	23
Landerer Katalin	4
Landerer Lajos (Pest-Pozsony)	64, 70, 72
Landerer Mihály (Pest)	37
Landes-féle könyvkereskedés (Pozsony)	119
Lukács és Társa (Pest)	157, 167
Magyar Mihály (Pest)	123
Marosvásárhelyi református kollégium nyomdája (Marosvásárhely)	55, 148
Mechitaristen-Congregations-Buchhandlung (Bécs)	84
Mössle, Johann Georg von (und Witwe) (Bécs)	18, 56
Müller Adolf (Buda-Pest)	120
Müller Gyula (Pest)	144
National-Garde-Kriegsrath, lásd: Országos nemzetőrserégi tanács	
Országos nemzetőrserégi tanács	112, 122, 127
Reichard Károly (Kőszeg)	76, 81
Reichard Károly és fiai (Kőszeg)	128
Schmid Antal (Pozsony)	96
Schmid Ferencz és Busch J. J. (Pozsony)	145
Schmidt József (Arad)	80
Schulzer (Selmecbánya)	48
Siess, Anton (Szombathely)	6
Strauss, Anton (Bécs)	56, 61, 62
Strausz, Anton özvegye (Bécs)	85
Strausz özvegye és Sommer (Bécs)	143
Streibig Klára (Győr)	126, 139
Szigethy Mihály (Nagyvárad)	44
Szigler testvérek (Komárom)	153, 160

Szilády Károly (Kecskemét)	101
Telegdi Kovács Lajos (Debrecen)	111, 115, 140, 141, 152, 158, 161, 166
Tendler (Bécs)	118, 151
Theodor Steinhausen (Nagyszében)	94
Tilts János (Kolozsvár), lásd még: Kolozsvári ref. koll. nyomdája	124, 129, 135
Tóth Lajos (Miskolc)	109, 116, 131
Török István (Kolozsvár)	50, 52
Trattner János Mátyás (Pest)	8, 9, 10, 12, 13, 14, 66, 67
Trattner János Mátyás és Károlyi István (Pest)	68, 69, 95, 97, 98, 100, 103, 105, 110, 113, 122, 133, 136, 142
Typographia Universitatis, lásd: Egyetemi Nyomda	
Udvári és status könyvnyomtató műhely (Hof- und Staats-Aerarial-Druckerey) (Bécs)	19, 63
Ullrich, Ferdinand (Bécs)	71
Wallishausser, J. B. (Bécs)	73
Wéber Simon Lajos (Pozsony)	134
Wéber Simon Péter (Pozsony)	1, 20, 21, 24, 25
Weinmüller Francziska (Komárom)	104
Werfer Károly (Kassa)	83
Werthmüller, Johann (Lőcse)	74
Zweck, J. B. (Bécs)	54

4. Kiadási/nyomtatási hely

Arad	80
Bécs/Wien	2, 5, 18, 19, 54, 56, 61, 62, 63, 71, 73, 75, 84, 85, 107, 118, 143, 151, 154
Bécsújhely/Wiener Neustadt	3
Brassó/Kronstadt	108
Buda	4, 7, 17, 22, 39, 51, 65, 86, 87, 88, 114, 117, 125, 132
Buda-Pest	120
Debrecen	111, 140, 141, 152, 155, 158, 161, 166
Eger/Erlau	59
Győr	126, 139
Kassa/Kaschau	23, 36, 83, 60
Kecskemét	101

Kolozsvár	42, 47, 50, 52, 53, 58, 99, 124, 129, 135, 159
Komárom	1, 104, 153, 160
Kőszeg/Güns	76, 81, 128
Linz	78
Lipcse/Lipsiae	11
Lőcse/Leutschau	74
Marosvásárhely	55, 148
Miskolc	109, 116, 131
Nagykároly	137
Nagyszeben/Hermannstadt	94
Nagyvárad	44
Pest	8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 41, 43, 45, 46, 49, 57, 64, 66, 67, 68, 69, 72, 90, 91, 92, 95, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 110, 112, 113, 122, 123, 127, 133, 136, 138, 142, 144, 146, 147, 150, 156, 157, 162, 163, 164, 165, 167
Pozsony/Posonium/Pressburg	1, 20, 21, 24, 25, 70, 96, 119, 121, 134, 145
Selmecbánya / Schemnitz	48
Sopron	77, 79
Szeged	93, 149
Szombathely/Steinamanger	6
Temesvár	31

5. Nem magyar, vagy vegyes nyelvű könyvek

latin	2, 4, 5, 7, 11, 17, 22, 51, 64, 65, 66, 67, 69, 70
német	3, 6, 8, 9, 12, 18, 20, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 38, 48, 54, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 71, 72, 73, 74, 76, 78, 81, 83, 84, 85, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 100, 102, 105, 106, 107, 108, 112, 119, 128, 144, 151, 154, 167
szlovák	25

FÜGGELÉK

1. A bibliográfiából kihagyott „művek”

Több olyan bibliográfiai hivatkozásról, ami korábbi összeállításokban szerepel, ma már tudjuk, hogy tévedésen alapul, vagy más okból nem valós, esetleg erősen kétséges, hogy tényleg megjelent. Ezeket a bibliográfiától elkülönítve, esetenként részletesebb magyarázattal közöltem.

1.

Feljegyzése azon mesterszókknak, mellyek a magyar felkelő seregnek regulamentumaiban idegen nyelvekből magyarra fordítottak s mellyek a fels. cs. kir. főhg és országunk nádor-ispánya által ki-rendelt katoná bizottság által helyben hagyattak.

Petrik önálló műként kezeli⁶⁰, jóllehet kizárólag A' gyakorlás regulamentuma a' magyar felkelő nemesség gyalogságának számára és A' gyakorlás regulamentuma a' magyar felkelő nemesség lovasságának számára című szabályzatokkal egybekötve jelent meg, és önállóan egyetlen példánnyal sem találkoztam.

2.

A' hadi forgásoknak különböző vidékekhez való alkalmaztatása. [Pest, 1809]

Petrik függelékként kezeli⁶¹, de több könyvtári katalógus is önálló műnek tekinti, jóllehet kizárólag A' gyakorlás regulamentuma a' magyar felkelő nemesség gyalogságának számára és A' gyakorlás regulamentuma a' magyar felkelő nemesség lovasságának számára című szabályzatokkal egybekötve jelent meg, és önállóan egyetlen példánnyal sem találkoztam.

3.

A szolgálat s gyakorlás regulamentuma az erdélyi felkelő nemesség lovasságának számára. Udvardi Cserna János. Kolozsvár, 1810.

Itt feltehetően arról lehetett szó, hogy a Kolozsváron 1809-ben és 1810-ben megjelent két önálló szabályzatot (A' szolgálat regulamentuma: az erdélyi felkelő nemesség' lovasságának számára és A' gyakorlás regulamentuma az erdélyi felkelő nemesség' lovasságának számára) egy címleírásba összehozták.⁶²

4.

Project zu Schleussen-Thoeren für Kriegs-Schleussen [...] Nebst 6 Plaennen und einem Modelle [...] von Jos. Petzelt, [...] zu Ollmütz im Jahre 1835.

(117 o. + 6 tábla, 1 jelmagyarázat)⁶³

Petrik állításával szemben nem könyvomat, hanem kézirat; lelőhely: BME OMIKK 1082.

---

⁶⁰ Petrik, 2001.

⁶¹ Petrik, 2001.

⁶² Petrik, 2001. és Szinnyei, 1891. II/314. o.

⁶³ Petrik, 2001. és Szinnyei, 1891. X/1095. o.

5.

Sztankó Soma: Vezérfonal a táborőrizeteken...

Szinnyei szerint ezt a munkát hadnagy korában fordította. Sztankó visszaemlékezéseiben három könyv közreműködőjeként is feltünteti magát: 1) Vezérfonál a hadmenetek és táborőrizeteken. Arad, Schmidt nyomda, 1836. 2) Magyar hadnyelvtan, melyet Czech Jánossal közösen készítettek. 3) Oktató szabályzat fordítása 1847–48 telén, szintén Czechel közösen, ami a bécsi Linger-féle könyvnyomdában jelent meg.⁶⁴

1) Aradon valóban megjelent egy könyv 1836-ban Vezérfonal a' hadmenéseken- táborőrizeteken 's őrtzírálásokon ... címen a Schmidt-nyomdában, de azon Malter József zászlós szerepel szerzőként! 2) Czech Magyar hadnyelvtan című munkájában nem található utalás arra, hogy Sztankó, vagy bárki más közreműködött volna még az elkészítésében. 3) Bécsben megjelent ugyan Oktató szabályirat a' cs. kir. sor-nyaloghad számára című szabályzat, de kiadója a „Strausz özvegye és Sommer”. A könyvben nincs utalás a fordítók személyére.

6.

A gyalogság és lovasság harctudománya (Taktik). Minden rendű és fegyverzetű tisztek használatára. Pz-től. Az eredeti német 2. kiadás után magyarítva. 2 kötet. 1848.

A megjelenés előtt álló kétkötetes mű hirdetését Emich Gusztáv helyezte el Marcius Tizenötödike 1848. december 22-i számában. A fővárosok január eleji kiürítése és az osztrák megszállás miatt feltehetően már nem készült el. Az eredeti német mű adatai: Pönitz, Carl Eduard: Taktik der Infanterie und Cavallerie zum Gebrauch für Offiziere aller Grade und Waffen. 2. kiad. Adorf, 1847.

7.

Tábori sebészet. Kórodai előadások Balassa János magy. egyetemi tanártól.

A szintén megjelenés előtt álló mű hirdetését Emich helyezte el Marcius Tizenötödike 1849. június 19-i számában, de ugyanígy hirdette a Respublika még július 9-én is. A fővárosok ismételt kiürítése miatt feltehetően már ez sem készült el.

8.

Baricz Ede: Tábori gondolatok. 1849.

A mésfél ív terjedelmű könyv nyomtatása 3000 példányban megtörtént, de a császári hatóságok augusztusban a marosvásárhelyi nyomdában hagyott nyomatokat elkobozták. Talán egyszer előkerül belőle példány!⁶⁵

---

⁶⁴ *Szinnyei*, 1891. XIII/1120. o.; Sztankó Soma önéletrajza HL 1848–49 57/1. 13. és 19–20. o. és *Sztankó*, 1863. 3. o.

⁶⁵ *Koncz*, 1887. 59. o.

2. Kisnyomtatványok

1. (1805)

Der complete Stand für alle Waffen ist in den Beylagen für die Insurrections-Armee bestimmt. ...⁶⁶ Joseph, Palatinus. [1805]⁶⁷

([4] o. + 21 formanyomtatvány és táblázat)
Lelőhely: OSZK 503.184.

2. 1841

Pécs szabad királyi város magyar nemzeti polgárőrségének rendszabályai. 1841.

(4 o.)
Lelőhely: BML. Pécs sz. kir. város tanácsülési jkve. 1841.; BMMI ÚLKTO I 71.1760.

3. (1848–1849⁶⁸)

5. szám. Törvénycikk. Az ország védelmére szükséges katonai erőnek kiállításáról. Budapest július 20án 1848. Mészáros Lázár hadügyminister.

([2] o.)⁶⁹
Lelőhely: OSZK KNyT 270/1848–49. 2°; HTM Nyt 90.52.1/Nyt.

9. szám. Alaprajza egy felállítandó magyar katonai főtanodának. Budapest; július 20-án 1848. Mészáros Lázár s.k. hadügyminister.

[Melléklete:] Áttekintése azon tárgyaknak, mellyeknek a Ludovicea megnyitása előtt vagy már készen kell lenni, vagy a mikhez legalább mindjárt hozzá fogni kellene.

([8] + [1] o.)⁷⁰
Lelőhely: MOL R 32 1848. július 20.

15-ik szám. A központi bizottmány a hadügyminister által tervezett ujonczállítás törvényczikket következő módon véli szerkezendőnek: A magyar hadseregről.

([3] o.)⁷¹
Lelőhely: OSZK KNyT 829/1848–49. 2°; HTM Nyt 3234/Nyt.; MOL R 32 1848.

17-ik szám. Előterjesztése azon okoknak, mellyek a központi bizottmányt az ujoncz-állítási ministeri törvényjavaslat módosítására indították. Budapest aug. 1-ső napján 1848. Farkas Károly, s.k. központi bizottm. előadó.

([2] o.)⁷²
Lelőhely: OSZK KNyT 272/1848–49. 2°

---

⁶⁶ Cím nélkül, a hadparancs első mondata.

⁶⁷ „Die Egalisirungs-Farben sind: für den District diesseits der Donau Kaisergelb. [...] jenseits der Donau Krapproth. [...] diesseits der Theiß Schwarz. [...] jenseits der Theiß Dunkelgün. Für Croatien Carmesin.” (4. old.) Ezek az 1805. évi nemesi felkelés színei. *Ságvári – Somogyi*, 1999. 96. o.

⁶⁸ A Hadtörténeti Múzeum teljes 1848–49-es aprónyomtatvány-gyűjteményét közli: *Tóth*, 2000. A Magyar Nemzeti Múzeum vonatkozó kézirat és nyomtatott iratait pedig: *Hermann*, 1987.

⁶⁹ Közli: *Beér – Csizmadia*, 1954. 561–562. o.

⁷⁰ Közli: *Beér–Csizmadia*, 1954. 592–562. o.

⁷¹ Az iratról említést tesz *Beér – Csizmadia*, de csak a végleges törvényszöveget közli. *Beér – Csizmadia*, 1954. 562. o.

⁷² Közli: *Beér – Csizmadia*, 1954. 563–564. o.

39-ik szám. Javaslat, mint lehetne a jelenlegi újonczozási rendszert javítani: tekintettel az újabban kifejlesztött alkotmányra. Budapest, június 30-án 1848. Mészáros Lázár

([6] o.)⁷³

Lelőhely: OSZK KNYT 279/1848–49. 2°; HTM Nyt 90.53.1/Nyt.

54. szám. Törvényjavaslat a magyar hadseregről.

([2] o.)⁷⁴

Lelőhely: OSZK KNYT 849/1848–49. 2°; MOL R 32 1848.

105. szám. 214. sz./h.ü.n. A hadügyminister az országos honvédelmi bizottmányhoz. Budapest november hó 22-én 1848.

A jövő januárius 7-én megnyitandó szándékozott hadfőtanoda tárgyában van szerencsém 1-ső szám alatt „Járandóság kimutatását a felállítandó hadi főtanodában a 200 növendékre kiszabott, teljes állomáshoz szükséges igazgatói, tanítói és szolgálati személyzetnek, – 2-ik Költségvetését 1848/9 évben szükséges kiadásoknak, 50 növendéket számítván, – 3-ik Összes ismételését a kiadásoknak. – 4-ik Ruházati tervet mintával [...] Hadügyminister Mészáros Lázár s.k. Pest, 1848-ik évi november hó 22-én. Petzelt József s.k. tud. egyetemi tanár.

[11. o.] (11 o.)⁷⁵

Lelőhely: OSZK KNYT 188/1848–49. 2° és 388/1848–49. 2°

114. szám. Az osztályok központi bizottmányának jelentése a felállítandó magyar katonai főtanoda tárgyában hadügyminister ur által előterjesztett terv és költségvetés felett. December 7-én 1848. Vermes Illés, az osztályok központi bizottmányának előadója.

([2] o.)⁷⁶

Lelőhely: OSZK KNYT 899/1848–49. 2°

116-ik szám. Országos határozat a magyar hadi főtanodáról.

(10 o.)

Lelőhely: OSZK KNYT 900/1848–49. 2°

125. sz. Határozata a felsőháznak a magyar hadi főtanoda tárgyában. [1848. dec. 23.]

Forrás: *Beér – Csizmadia*, 1954. 603. o.; a végleges törvénytöveget közli: 604–612. o.

154. szám. Törvénycikkely. A nemzeti őrseregről.

([4] o.)

Lelőhely: OSZK KNYT 196/1848–49. 2°

154ik szám. Törvénycikkely a nemzeti őrseregről. [1848. március 22.]⁷⁷

([2] o.)

Lelőhely: HTM Nyt 90.55.1/Nyt. és 0822/Nyt.; MOL R 32 1848.

---

⁷³ Közli: *Beér – Csizmadia*, 1954. 564–569. o.

⁷⁴ Ennek az iratnak van 50. számú előzménye; a végleges törvénytöveget közli: *Beér – Csizmadia*, 1954. 570–573. o.

⁷⁵ Közli: *Beér – Csizmadia*, 1954. 600. o.

⁷⁶ Közli: *Beér – Csizmadia*, 1954. 601–602. o.

⁷⁷ *Tóth*, 2000. 680. o. 44. tétel.

169ik szám. Törvényjavaslat. A nemzeti őrseregről.

[[4] o.)

Lelőhely: OSZK KNYT 195/1848–49. 2°; HTM Nyt 90.56.1/Nyt.

Az álló katonaság az abszolutizmus támasza.

Marosújvár majus 30. 1849. Id. Farkas Sándor m. k.

[14. o.] (14 o.)

Lelőhely: OSZK 101.838.; HTM Kvgy. 8° 2862.

Beschreibung der Montur und Bewaffung der Nationalgarde.

[[2] o.)

Lelőhely: MOL R 32 é. n. (1848–49).

A cs. kir. gyaloghad kis záru perkuszios fegyvere alkotásáról és arra való czélszerű gondviselétről, egymint zárjának megvizsgálásáról, elveken alapult szabályok szerint.

Forrás: Hartleben Konrád könyvkereskedő hirdetése. PH 1848. aug. 1.

Eljárási rendszabályok. 1849. márc. 1. Debreczen, Mészáros Lázár Hadügyminister. Nyom. Debreczen [város] könyvnyomdájában.

[[3] o.)⁷⁸

Lelőhely: HTM Nyt 90.26.1/Nyt.; MOL R 32 1849. márc. 1.

Fegyelmi és büntető törvények, mellyek a' Veszprém Vármegyei nemzetőrsereg számára ideiglenesen, míg a' Ministerség által kidolgozott megérkezendik, megállapítottak e' következőkben: [...] Nyomatott Ramesetter Károly betüivel, nyárló 3. 1848.

[[1] o.)⁷⁹

Lelőhely: MOL R 32 1848. július 3. és R 32 1848. (dátum nélküli változat)

Fegyelmi rendszer. Melly a' pápai ideiglenes nemzeti őrsereg mihez tartása végett az állandó választmány által megállapított. [...] a' választmány rendeléséből Martonfalvy Elek. m.k. jegyző. [1848. március 22.]⁸⁰

[[1] o.)

Lelőhely: OSZK KNYT 2/1848–49. 2°; HTM Nyt 2123/Nyt.

Fejenkénti könyv⁸¹. Kolozsvart. Nyomatott a k. főtanoda betüivel. 1848.

(14 o.)

Lelőhely: HTM Kvgy. 8° 169.

Figyelmeztetés a nemzetörökhöz! 1848-ik évi majus hó 24-ik napján tartott városi közgyűlésben a' nemzetörökre nézve ideiglenesen a következő fegyelmi rendszer állapított meg: [...] Adatott Győr városa közgyűléséből majus 24-én 1848. Tóth Imre s.k., elnök.

[[1] o.)

Lelőhely: MOL R 32 1848. május 24.

---

⁷⁸ Szükségessé vált a korábbi katonai eljárási szabályok szigorítása, így például, míg korábban az 5 évnél súlyosabb ítéletek esetén az ítéletet felsőfokon is jóvá kellett hagyni, úgy ettől fogva a halálos ítéleteket is csak utólag, a végrehajtás után! Természetesen ez a tisztekre nem vonatkozott!

⁷⁹ Részben az 1807. évi nemesi felkelőkre szóló fegyelmi szabályok felhasználásával.

⁸⁰ *Tóth*, 2000. 680. o. 46. tétel.

⁸¹ Modern szóhasználattal: katonakönyv. Az első példányt 1848. július 4-i levelében Baldacci küldte a kolozsvári toborzási központnak, mintaképpen. *Urbán*, 1999. 770. tétel.

Az ideiglenesen kidolgozott „Nemzeti őrsereg” szolgálati rendszabályai” a’ kecskeméti nemzeti-őrsereg által a következő módosításokkal fogadtattak el: [...] Kelt Kecskeméten április 3-kán 1848. kiadta Léstár Péter őrnagy-segéd. Nyomatott Kecskeméten Sziládi Károlynál.

([1] o.)

Lelőhely: OSZK KNYT 9/1848–49. 4° és 44/1848–49. 4°; MOL R 32 1848. ápr. 3.

Az ideiglenes nemzetőrség alapszabályai. Kelt Pápán Martius 21-kén 1848. Martonfalvy Elek egyesületi jegyző.

([1] o.)

Lelőhely: OSZK KNYT 44/1848–49. 2°

A hadi rögtön ítélő-széki eljárás. Azon esetek, melyekre nézve hadi rögtön ítélőszéki eljárásnak van helye, a’ következőkben, u.m.: [...] Kelt Debreczenben mart. 4-én 1849-ik évben hadügy-minister Mészáros Lázár s.k.

([3] o.)

Lelőhely: HTM Nyt 90.25.1/Nyt.; MOL R 32 1849. márc. 4.

Honvédségi rendes zászlóaljok öltözetszabályzata. Nemzetőrségi öltözeti szabályok Nyomatott Landerer és Heckenastnál.⁸²

([4] o.)

[A nemzetőrségre vonatkozó rész azonos: MOL R32 1848. május]

Lelőhely: MOL R 32 1848.

A’ kecskeméti polgárokhoz! Hazánkat több részről megtámadó ’s a’ magyar nemzetet kiirtással fenyegető ellenség hadai pusztítására, az országos főkormány önkénytes mozgó nemzetőrség és száguldó csapatok kiállítását rendelte. [...] Kelt Kecskeméten, december 31-kén 1848. a’ szabad mozgó csapatok alakítására kinevezett bizottmány nevében Csányi János s.k. bizottmányi elnök. Nyomatott Kméten.

Forrás: *Székelyné*, 2002. 185–186. o.

Magyar lovas nemzetőr. Ungarische National-Garde zu Pferd. Magyar gyalog nemzetőr. Ungarische National-Garde zu Fuss. Az országos nemzetőrseregi tanács rendeletére. Rajzolta Szerelmey Miklós, Pesten Dorottya utca Vogel házban. [Színes könyomat]

[1 o.]⁸³

Forrás: MOL R 52 1849. Katonaképek, magyar lovas és gyalog nemzetőrök

A nemzeti őrsereg vezérszavai. „Mig ezen vezérszavak magyarázataikkal együtt mintegy hat nap mulva sajtó alól kiszabadulnak, itten a’ legszükségesebbek az illető nemzeti őrsereg tisztei számára előlegelesen kiadatnak.”⁸⁴

([4] o.)

Lelőhely: MOL R 32 1848.

---

⁸² Baldacci május 31-én küldte át a nyomtatványt a hadügyminisztériumnak a „Toborzási utasítással” együtt. *Urbán*, 1999. 569. tétel.

⁸³ A Kossuth Hírlapjában 1848. július 9-én megjelent hírdetés tudósít a Szerelmey-féle színes könyomatokról. *Urbán*, 1973. 111–112. o. Baldacci már június 13-án a 3000 elkészült nyomat költségeiről értesítette a pénzügyminisztériumot. MOL H91 1848. jún. 13.

⁸⁴ „A’ nemzeti őrsereg kiképzéséhez megkívántató hadi műszavak a’ Pesti hírlapban, Nemzeti ujságban és ezen cím alatt keletkező hírlapban »Nemzeti ör« ezentul közrebocsátatnak. G. S.” (4. o.) Gál Sándor itt valószínűleg „A’ nemzeti őrsereg” oktatási, gyakorlati és őrszolgálati szabályzata”-ra utal, ami március végén jelent meg.

Nemzetőrségi lófelszerelés és málházás leírása. Pest nyárhó [július] 1-ső napján 1848. országos haditanács Baldacci.⁸⁵

Forrás: *Urbán*, 1956. 333–356. o.

Nemzetőrségi öltözeti szabályok. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

([2] o.)⁸⁶

Lelőhely: OSZK KNYT 4/1848–49. 2°; R 32 1848. máj.

Oktatás. Közlebbi utmutatás a hazafias adakozások utján beszerzendő sebkötési anyagok minőségi és nemeire nézve. [1848]

Lelőhely: Magángyűjteményben

Rövid utasítás az állandó országos nemzetőrsereg zászlóalj-parancsnokai számára. Nyomt. a m. kir. egyetem betűivel. [Buda, 1848]

(4 o.)⁸⁷

Lelőhely: OSZK KNYT 3/1848–49. 2° és 3a/1848–49. 2°

Sz. kir. Győr városa egyesült polgári őrserege számára alkotott rendszabályok: ...
Tóth Imre alezredes, 1848. márc. 20. Győr.

([1] o.)

Lelőhely: MOL R 32 1848. márc. 20.

Terve a' Marosvásárhelyt felállítandó, nemzeti, polgári őrseregnek.

(3 o.)⁸⁸

Lelőhely: MOL R 32 1848. és R 32 é. n.

Toborzási utasítás⁸⁹. Magyarországon alakítandó honvéd őrseregre nézve. Öt darab melléklettel: A. alatt eskü. B. [alatt] toborzási számadás. C. [alatt] beavatási lajstrom. D. [alatt] Beavatási napló. E. [alatt] Hetenkénti tudósítás. [1848.]

(6 o.)

Lelőhely: MOL R 306 1848. május és keltezés nélkül (mellékletek nélkül); HTM Nyt 72.285.1/Nyt.

Toborzási utasítás Magyarországon alakítandó rendes nemzet őrseregre nézve. Öt darab melléklettel: A. alatt eskü. B. [alatt] toborzási számadás. C. [alatt] beavatási lajstrom. D. [alatt] beavatási napló. E. [alatt] hetenkénti tudósítás. [1848. május]

(6 o.)

Lelőhely: *TREKN I656bk.

---

⁸⁵ Közli: *Urbán*, 1956. 333–356. o. Lelőhelyek: az egri, veszprémi, soproni, szombathelyi és zalaegerszegi levéltár.

⁸⁶ Közli: *Urbán*, 1956. 333–356. o. Urbán az öltözeti szabály nyomtatását május végére, június elejére teszi; június 13-án már készen volt a színes könyv az egyenruháról.

⁸⁷ 1848. június 26–27-én jelent meg. *Urbán*, 1973. 110. o. Közli: *Urbán*, 1956. 333–356. o.

⁸⁸ Nyomtatta a marosvásárhelyi református kollégium könyvnyomdája 1848-ban. *Koncz*, 1887. 51. o.

⁸⁹ Az Erdélyben felállítandó 4 honvéd zászlóalj számára kiadva.

Törvénycikk a hedseregnek 50.000 fővel szaporítása elrendeltetik. Kelt Debreczenben a képviselőházaknak 1849. évi ápril. 24-én tartott üléséből. Almásy Pál mk. alelnök. Hunfalvy Pál jegyző.

([1] o.)⁹⁰

Lelőhely: OSZK KNYT 717/1848–49. 2°

Törvénycikkely. A nemzeti őrseregről. Gesetzartikel. Von der Nationalgarde. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

([4] o.)

Lelőhely: MOL R 32 1848.

Utasítás. Vidéki katonai parancsnokságok számára. 1849.

(16 o.)

Forrás: MTB, 1950. III/212. o.

Utasítás a nemzeti hadsereg zászlóalj és századi parancsnokainak részére. Komárom 1849.

(11 o.)

Forrás: MTB, 1950. III/212. o. és OSZK katalógus.

Werb-Instruction für die im Königreiche Ungarn zu errichtende mobile National-Garde⁹¹. Mit fünf Formularen sub A. Eidesformel. – B. Werb-Rechnung. – C. Assent-Liste. – D. Assent Protocoll. – E. Wochen-Rapport. Pesth, am ... ten Mai 1848. Baldacci. Gedruckt bei Landerer und Heckenast.

[4. o.] ([2], 4 o. + 6 lap, 5 melléklet)

Lelőhely: MOL H 94 Nem iktatott iratok. A) Szám nélkül elhelyezett iratok: 6.

---

⁹⁰ Az elfogadott 1849. III. tc-t közli: *Beér – Csizmadia*, 1954. 734. o. valamint a *Komáromi Értesítő* 1849. máj. 23.

⁹¹ A szűkebb értelemben vett Királyi Magyarországon felállítandó 10 honvéd zászlóalj számára kiadva. Baldacci május 31-én küldte át a magyar és német nyelvű nyomtatványt a hadügyminisztériumnak. *Urbán*, 1999. 569. tétel.

3. Hadi lapok 1848–49-ből⁹²

Cím	Megjelenési hely	Megjelenés időtartama
Brassói Lap	Brassó	1849. április–május
Csíki Gyutacs – – a Hadi Lap töredéke! ⁹³		
Hadi Lap	Csíksereda	1849. május 27 – július 16. ⁹⁴
Honvéd	Kolozsvár	1848. december 28 – – 1849. augusztus 14.
Honvédelmi Szövétnek	Pozsony	1848. július ⁹⁵
Komáromi Értesítő	Komárom	1849. január 9 – július 6.
Komáromi Lapok	Komárom	1849. július 11 – október 1.
Nemzetőr ⁹⁶	Pest	1848. május 27 – december 21.
Székely Hírmondó	Kézdivásárhely	1849. június 7 – június 17.
Való	Pest	1849. július (?)

Megjegyzés: Ezek a hadi lapok, megnevezésükkel ellentétben, nem szaklapok, a hadi eseményeken túlmenően általánosabb tájékoztatást nyújtottak mind a honvéd, mind a polgári lakosság-nak, elsősorban a központtól távol elzárt részekben, mint a körülzárt Komáromban és Erdélyben.⁹⁷ Az egyetlen kivétel, ami ténylegesen katonai szakfolyóirat volt, a Pozsonyban megjelent Honvédelmi Szövétnek, de sajnos ennek is csak egy száma látott napvilágot. Talán a „Való” lehetett volna még hasonló; a Kecskeméthy Aurél szerkesztő által meghírdetett program (Pest, 1849. június)⁹⁸ szerint a lap mindenképp a napi és a közelmúlt katonai eseményeit fogja tárgyalni, valamint katonai jelentéseket szándékozik közölni, szélesebb olvasóközönségnek szánva. Egyelőre a programterven kívül nem ismerünk megjelent számokat.

⁹² A korszak teljes sajtóbibliográfiáját közli: *Busa*, 1957.

⁹³ *Rákóczi*, 1989. 200–207. o.

⁹⁴ *Busa* Margit a július 2-ai számot ismeri utólsóként, de a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár gyűjteményében megvan a július 16-ai szám. (Németh György szíves közlése.)

⁹⁵ *Ács*, 2005. 224–226. o.

⁹⁶ A *Pesti Divatlap* melléklete volt, majd május 27-től önállóan jelent meg. *Busa*, 1986. *VI*. 190–191. o.

⁹⁷ *Kosáry – Németh*, 1985. 280–286. o.

⁹⁸ A „Való” című katonai lap’ programja. (OSZK FM3/8468; HTM PAnyt 0180/Nyt; MOL R32 1849. június) Közli: *Görgey*, 1888. 2. k. 634–635. o. Szerinte Kecskeméthy a lapot Görgey Artúr megbízásából és támogatásával indította. Az első előfizetési felhívás június 23-án jelent meg a *Marczius Tizenötödikében*, de a *Respublika*, melyben kiadóként a hadügyminisztérium volt megadva, még júl. 1-én is közölte a hirdetést. MT 1849. jún. 23. és *Respublika* 1849. júl. 27. és júl. 1. Továbbá a lap programját ismerteti: *Lukács*, 1942.

A RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

- Ács, 1995. *Ács Tibor*: A XIX. századi magyar katonai gondolkodás története. In: *A magyar katonai gondolkodás története. Tanulmánygyűjtemény*. Budapest, 1995. 76–106. o.
- Ács, 1999. *Ács Tibor*: A magyar hadi fötanoda, 1848–1849. In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 1999/2. 303–351. o.
- Ács, 2005. *Ács Tibor*: A reformkor hadikultúrájáról. Piliscsaba, 2005.
- Beér – Csizmadia, 1954. *Beér János – Csizmadia Andor*: Az 1848/49. évi népképviselői országgyűlés. Budapest, 1954.
- Benda – Irinyi, 1961. *Benda Kálmán – Irinyi Károly*: A négyszáz éves debreceni nyomda 1561–1961. Budapest, 1961.
- Bényei, 1986. *Bényei Miklós*: A Ludovika Katonai Akadémia kérdése a reformkori országgyűléseken. In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 1986/2. 300–311. o.
- Busa, 1957. Az 1848–49. évek sajtóbibliográfiája. In: Kemény G. Gábor: *Társadalom és nemzetiség a szabadságharc hadi lapjaiban*. [Budapest], 1957. 113–146. o.
- Busa, 1986. *V. Busa Margit*: Magyar sajtóbibliográfia. 1705–1849. Budapest, 1986.
- Csorba, 1987. Borsod, Miskolcz 1848. Szerk.: *Csorba Csaba*. 2. kiadás. Miskolc, 1987.
- Dörnyei – Szávuly, 2007. *Dörnyei Sándor – Szávuly Mária*: Régi magyar könyvtár III. XVIII. század. Magyarországi szerzők külföldön, nem magyar nyelven megjelent nyomtatványai. II. k. 1761–1800. Budapest, 2007.
- Garay, 1914. *Garay Antal*: Párisi és hazai forradalmi emlékeim 1848–1849. Gyoma, 1914.
- Görgey, 1888. Görgey István: 1848 és 1849. Élmények és benyomások. Okiratok és ezek magyarázata. Tanulmányok és történelmi kritika. Budapest, 1885–1888.
- Hermann, 1987. *Hermann Róbert*: 1848–1849-es dokumentumok a Magyar Nemzeti Múzeum Újkori Dokumentumgyűjteményében. In: *Folia Historica*, 13. Budapest, [1987.]. 123–167. o.
- HL Hadtörténelmi Levéltár
- KH Kossuth Hírlapja
- Koncz, 1887. *Koncz József*: A marosvásárhelyi evang. reform. kollegium könyvnyomdájának száz éves története. Marosvásárhely, 1887.
- Kosáry – Németh, 1985. A magyar sajtó története II/1. 1848–1867. Szerk.: *Kosáry Domokos és Németh G. Béla*. Budapest, 1985.
- Lakatos, 1881. *Lakatos Ottó*: Arad története. Arad, 1881.

- Lehoczky*, 1899. *Lehoczky Tivadar: Beregmegye és a Munkácsi vár 1848–49-ben.* Munkács, 1899.
- Lukács*, 1942. *Lukács József: Kecskeméty Aurél 1849-es katonai lapjáról.* In: *Magyar Könyvszemle*, 1942. 429–430. o.
- MTB, 1950 *Magyar történeti Bibliográfia 1825–1867.* Budapest, 1950.
- Markó*, 1959–1961. *Markó Árpád: A magyar katonai nyelv fejlődése. Adalékok a magyar katonai nyelv fejlődéstörténetéhez.* In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 1959. 295–317. o., 1960. 169–181. o., 1961. 212–232. o.
- Markó*, 1960b. *Markó Árpád: Egy elfelejtett magyar író-katona (Jakkó László huszárcapitány. 1781–1833).* Budapest, 1960. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 18.)
- MOL *Magyar Országos Levéltár*
- Molnár*, 1988. *Molnár András: „Nemzeti őrsereg” felállításának terve 1843-ból.* In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 1988/4. 732–741. o.
- Molnár*, 1992. *Molnár András: Polgárőrsek Magyarországon a napóleoni háborúk idején.* In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 1992/3. 94–119. o.
- Molnár*, 1999. *Molnár András: Hadügyi reformkísérletek 1848 előtt. (Az önálló nemzeti haderő megteremtésének előzményei).* In: *Századok*, 1996/6. 1193–1215. o.
- MT *Marczius Tizenötödike*
- Németh*, 2006. *Németh György: Gál Sándor, a katonai szakíró.* In: *Hargita Kalendarium 2006.*
- Oláh*, 1889. *Oláh György: Békés vármegye 1848–49.* Gyula, 1889.
- Petrik*, 2001. *Magyar könyvészet 1712-1920. Petrik Géza retrospektív bibliográfiája Kiszlingstein Sándor, Kozocsa Sándor valamint az Országos Széchényi Könyvtár kiegészítéseivel.* CD-ROM. Budapest, [2001.]
- PH *Pesti Hirlap*
- R. Kiss*, 1909. *Az utolsó nemesi felkelés századik évfordulója emlékére.* Szerk.: *R. Kiss István.* Budapest, 1909.
- Rákóczy*, 1989. *Rákóczy Rozália: Volt-e a Hadi lapnak tűzérési melléklapja 1849-ben?* In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 1989/2. 200–207. o.
- Reizner*, 1884. *Reizner János: A régi Szeged. Szeged, 1884*
- Ságvári – Somogyi*, 1999. *Ságvári György – Somogyi Győző: Nagy huszárkönyv.* Budapest, 1999.
- Szakály*, 1997. *Szakály Orsolya: Vay Miklós és az 1807. évi országgyűlés. Egy közéleti botrány családi levelek tükrében.* In: *Fons*, 1997/3. 301–323. o.
- Szendrei*, 1913. *Szendrei János: Magyar hadi szabályzatok gyűjteménye.* In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 1913. 318–320. o.

- Székelyné*, 2002. *Székelyné Körösi Ilona*: Muraközy János és Kecskemét város szabadcsapata. In: *Kecskemétiak a szabadságharcban II. Kecskemét is kiállítja... Kecskemét*, 2002. 177–216. o.
- Szinnyei*, 1891. *Szinnyei József*: Magyar írók élete és munkái I–. Budapest, 1891.
- Sztankó*, 1868. *Sztankó Soma*: Adatok az 1848-dik év eseményeihez. Pest, 1868.
- Timon*, 1936. *Timon Béla*: Az 1838/39. évi regnicolaris deputatio katonai vonatkozású munkálatai. A cs. kir. hadsereg elhelyezése és ellátása Magyarországon. Budapest, [1936.]
- Tóth*, 2000. *Tóth Orsolya*: A Hadtörténeti Múzeum Plakát- és Aprónyomatványtárának 1848–1849-es gyűjteménye. In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 2000/3. 673–733. o.
- Urbán*, 1956. *Urbán Aladár*: Utasítások és tervezetek az 1848-as nemzetőrség szervezésére. In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 1956/3–4. 333–356. o.
- Urbán*, 1973. *Urbán Aladár*: A nemzetőrség és honvédség szervezése 1848 nyarán. Budapest, 1973.
- Urbán*, 1999. Gróf Batthyány Lajos miniszterelnöki, hadügyi és nemzetőri iratai. A dokumentumokat válogatta, a jegyzetek készítette, az előszót írta *Urbán Aladár*. Budapest, 1999.

László Pászti

MILITARY STATUTES, FIELD ORDERS AND OTHERS...

A Bibliography of Hungarian Works of Strategic Theory, 1790–1849

Summary

With the exception of the purely military historical works, the bibliography takes account of the Hungarian related special literature of strategic theory from the period between 1790 and the 1848–1849 Hungarian War of Independence.

In the Austrian Empire, these dates marked a period of political and later actual struggle for the organisation of the independent Hungarian national defence. From the parliament of 1790–1791, a recurrent claim of the estates was for the institution of a national army and Hungarian military higher education, which were only realised by the end of the period, and even then only temporarily.

As a result of the French Revolutionary and Napoleonic wars of the time, military strategy went through several changes, which also influenced strategic theory effectively. Within the scope set by the new ideas, their consequences, and the Hungarian political situation, the country's national defence was successfully developed to a level, at which the nation was able to gain and preserve its independence by force of arms from Habsburg absolutism in 1848–1849.

László Pászti

ARTICLES MILITAIRES, INSTRUCTIONS DE CAMPAGNE ET AUTRES

Bibliographie des ouvrages hongrois d'art militaire, 1790–1849

Résumé

La bibliographie comprend la littérature monographique d'art militaire ayant trait à l'histoire hongroise, née entre 1790 et la guerre d'indépendance hongroise de 1848–49, excepté les ouvrages qui relèvent uniquement de l'histoire militaire.

Au sein de l'Empire autrichien, c'est la période de la lutte, d'abord politique puis réelle, pour la création de la défense hongroise indépendante. A partir de la Diète de 1790–91, la mise en place de l'armée nationale et de l'enseignement militaire supérieur hongrois sont des revendications récurrentes qui n'ont été satisfaites que temporairement à la fin de la période examinée.

Les guerres révolutionnaires et napoléoniennes ont considérablement transformé la manière de faire la guerre et de ce fait, inspiré aussi l'art militaire. Les nouvelles idées et les transformations engendrées par celles-ci ont permis de développer, dans les limites des rapports politiques nationaux, la défense nationale en Hongrie qui devint ainsi capable en 1848–49 de défendre avec des armes la liberté de la nation contre l'absolutisme des Habsbourg.

László Pászti

KRIEGSARTIKEL, FELDANWEISUNGEN UND ANDERE...

Die Bibliografie ungarischer militärwissenschaftlicher Arbeiten, 1790–1849

Resümee

Die Bibliografie enthält – die reinen militärwissenschaftlichen Werke nicht mit einberechnet – die monografische militärwissenschaftliche Fachliteratur der Zeit zwischen 1790 und dem ungarischen Freiheitskampf von 1848–49 mit ungarischem Bezug.

Innerhalb des Habsburgerreiches ist diese Zeitspanne die Ära des politischen, später tatsächlichen Kampfes für die Schaffung eines selbständigen ungarischen Militärwesens. Ab der Diät des Jahres 1790–91 war die Schaffung einer nationalen Armee und eines ungarischen militärischen Hochschulwesens eine immer wiederkehrende Forderung, wobei diese jedoch erst zum Ende der Ära hin – vorübergehend – verwirklicht werden konnte.

Infolge der damit zeitgleich verlaufenden Kriege der französischen Revolution und von Napoleon veränderte sich die Kriegsführung in bedeutendem Maße, was auch auf die Militärwissenschaft eine produktive Wirkung hatte. Unter den neuen Ideen, sowie der infolge dieser eingetretenen Veränderungen und innerhalb der von den ungarischen politischen Verhältnissen eingegrenzten Möglichkeiten konnte das Kriegswesen des Landes auf ein Niveau gebracht werden, dass die Nation im Jahre 1848–49 fähig wurde, ihre errungene Freiheit gegen den Habsburg-Absolutismus mit Waffen zu verteidigen.

Ласло Пастти

ВОЕННЫЕ ПУНКТЫ (ПАРАГРАФЫ), ПОЛЕВЫЕ ПРИКАЗЫ, УКАЗЫ И ПРОЧЕЕ...

Библиография венгерских военно-исторических работ, 1790–1849 гг.

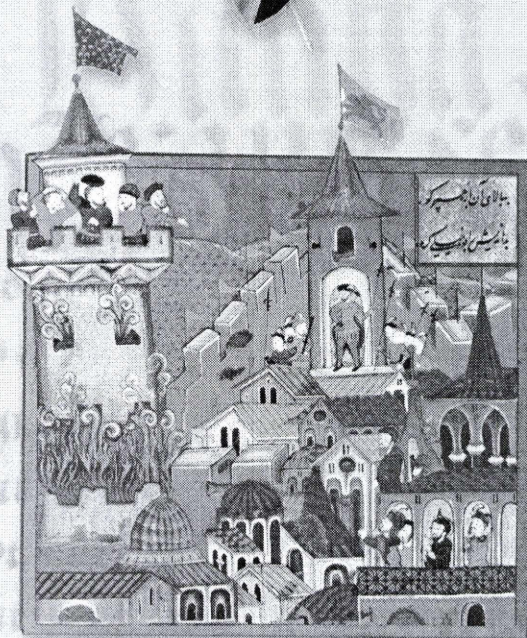
Резюме

Настоящая библиография содержит военно-научные монографии эпохи борьбы венгров за свободу периода 1790 и 1848–1849 гг., сюда не вошли чисто военно-исторические работы.

В истории Австрийской Монархии этот период является эпохой подлинной политической борьбы за создание самостоятельного национального военного дела. Начиная с 1790–1791 года постоянным требованием, фигурировавшим на заседаниях государственного парламента, было создание национальной армии и формирование высшего венгерского военного образования, хотя это стремление было осуществлено, и то лишь временно, лишь к концу этого периода.

Под влиянием происходивших одновременно с этим революционных событий во Франции и Наполеоновских войн значительно было реорганизовано военное дело, что плодотворно повлияло и на военную науку. Благодаря изменениям, происшедшим в результате веяния новых идей и новых возможностей, возникших в Венгрии, венгерское военное дело удалось развить до такого уровня, что венгерская нация была в состоянии успешно с оружием в руках защитить завоеванную в 1848–1849 гг. национальную свободу от господства габсбургского абсолютизма.

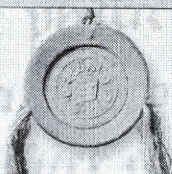
A HADTÖRTÉNETI INTÉZET ÉS MÚZEUM KÖNYVTÁRA

KUBINYI ANDRÁS

Nándorfehérvártól Mohácsig

A Mátyás- és a Jagelló-kor hadtörténete

Argumentum